

Pr. Prof. Dr. VASILE GORDON

CATEHEZE PASTORALE

Vol. I

BUCUREȘTI – 2009

CUPRINS

Cuvânt introductiv.....

I. CATEHEZE CU ÎNDRUMĂRI PASTORALE PRACTICE

1. Importanța lecturilor duhovnicești pentru luminarea credinței
2. Despre comportamentul în biserică.....
3. Rugăciunea zilnică. Câteva îndrumări.....
4. Taina Spovedaniei. Aspecte practice.....
5. Cununia și Botezul. Îndrumări practice.....
6. Parastasul. Aspecte practice.....
7. Laicii pot predica?
8. Scrisoare catehetică deschisă a unui preot către enoriașii săi.....

II. CATEHEZE PASTORAL-DOGMATICE

9. Revelația Dumnezeiască.....
10. Sfânta Scriptură
11. Sfânta Tradiție
12. Despre mântuire.....
13. Sfânta Biserică
14. Preasfânta Treime
15. Iisus Hristos – Catehet desăvârșit
16. Maica Domnului

III. CATEHEZE PASTORAL-MORALE

17. Morala ortodoxă sau „codul bunelor maniere creștine”
18. Legea Morală. Privire de ansamblu
19. Desăvârșirea morală
20. Virtuți și păcate (I)
21. Virtuți și păcate (II)
22. Cateheză cu subiecte ale Bioeticii
23. Familia – icoană a Bisericii

- 24. Despre rugăciune. Prezentare generală
- 25. Rugăciunea „Tatăl nostru”. Câteva lămuriri

IV. CATEHEZE PASTORAL-MISIONARE

- 26. Despre „Horoscop” și „Astrologie”
- 27. Despre „credința în vise”
- 28. Despre „magie, vrăji, farmece”
- 29. Despre pericolele credinței în „reincarnare”
- 30. Biserica și Francmasoneria. Poziția ortodoxă

Cuvânt introductiv

Oferim tiparului cartea de față, cu nădejdea unei contribuții, fie cât de modeste, la efortul general de revigorare a catehezei în Biserica noastră. Salutăm cu bucurie, astfel, recenta hotărâre a Sfântului Sinod de a include în competențele Administrației Patriarhale o secțiune specială, intitulată „Catehizarea tineretului”, în cadrul Sectorului teologic-educational, înființându-se birouri pentru cateheză parohială, la nivelul fiecărei eparhii, dar și la cel al protopopiatelor. Aceste birouri au în vedere atât programul catehetic „Hristos împărtășit copiilor”, binecunoscut acum în toată țara, cât și alte programe de instruire catehetică, pe vârste, domenii și probleme specifice locului.

De multă vreme se simțea nevoia unor preocupări mai intense pentru cateheza ortodoxă. În timp ce capitolul „predică” a fost, în general, acoperit (deși, trebuie să recunoaștem, nu mulțumitor peste tot), prezența catehezei, cu unele excepții fericite, a fost slab reprezentată, pe alocuri lipsind cu desăvârșire. Așa se explică participarea modestă a creștinilor la slujbe în anumite parohii, trecerea cu ușurință a unor ortodocși la secte, aderența la mișcări new-age-iste, de tip yoga - spre exemplu, sau înmulțirea numărului celor care dau crezare astrologilor, ghicitoarelor, bioenergeticienilor, radiesteziștilor, altor nenumărate practici, superstiții și credințe deșarte, pierzătoare de suflet.

Catehizarea reprezintă, așadar, un mijloc educațional-creștin de maximă importanță, dar și o îndatorire pastorală majoră, prevăzută expres în noul *Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*. Astfel, în art. 50, lit. „a”, referitor la atribuțiile preotului paroh, citim: „Catehizează copiii, tinerii și adulții, conform îndrumărilor centrului eparhial”. Iar în art. 52, al. „3” se prevede: „Preoții și diaconii, personalul didactic din învățământul teologic și cel care predă religia, studenții în teologie, precum și dascălii (cântăreții), au îndatorirea pastorală și misionară de a face catehizare în parohiile la care slujesc, sau în care locuiesc, în acord cu preotul paroh, conform normelor stabilite de către Sfântul Sinod și centrele eparhiale”.

Pe linia acestor prevederi, fiecare preot trebuie să adapteze nivelul, temele și conținutul catehezelor, în funcție de nivelul și problemele enoriașilor, adesea diferite, de la parohie - la parohie. Ne amintim, în acest sens, de o atenționare deosebit de realistă a părintelui profesor Sebastian Chilea, cu referire la predică, dar valabilă și în privința catehezei: *Predicatorul se găsește în situația aceasta: are un public pentru o temă, nu o temă pentru un public. Acest fapt îl obligă pe predicator să se adapteze publicului său până la totala contopire cu el*¹. Așadar, teme pentru cateheze desprinse din viața cotidiană a păstoriților, din întrebările, bucuriile, necazurile, lipsurile, împlinirile și preocupările lor, nu decupate din cărți și reviste,

¹ Pr. Prof. Dr. Sebastian Chilea, *Predica de succes*, în „Mitropolia Olteniei”, Anul XVIII (1954), nr. 1-3, p. 38.

confectionate doar la masa de scris și recitate mecanic, apoi, în fața enoriașilor. Trebuie să menționăm încă un fapt: cateheza propriu-zisă, având forma unei lecții simple de religie, nu rezolvă singură misiunea de catehizare într-o parohie. În general, cateheza aceasta, pe care am numi-o „clasică”, se rostește la sfârșitul unor slujbe din cursul săptămânii (vecernii, acatiste, Taina Sf. Maslu etc.). Este binevenită, desigur, dar de cele mai multe ori discursul aparține doar preotului, iar enoriașii simt nevoia de mai mult, simt nevoia unui dialog. Precizăm, de aceea, că ea trebuie însoțită și de alte mijloace de instruire, în care să se înscrie armonios, cum ar fi: *dialogul catehetic (programat în afara slujbelor)*, *publicațiile parohiale (buletin, reviste, broșuri)*, *site-ul parohial*, *biblioteca (inclusiv cea „virtuală”, electronică)* etc. De mare sprijin pentru cateheza parohială sunt mijloacele pe care Patriarhia și eparhiile ni le oferă acum cu atâta generozitate, prin grija specială a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și a membrilor Sfântului Sinod: posturile de radio-tv Trinitas (și cele de radio locale), cotidianul „Lumina”, la care se adaugă numeroase publicații și care, prin intermediul preotului, trebuie să ajungă și în mâinile credincioșilor. În condițiile libertății de azi, adesea greșit înțeleasă și aplicată, când sectele împart gratuit creștinilor noștri fel de fel de publicații eterodoxe, care-i duc la rătăcire și, cu durere o spunem, la pierderea mântuirii, slujitorii Bisericii n-au voie să țină doar în arhivă cărțile și revistele cu învățăturile mântuitoare. De aceea, biblioteca parohială trebuie să funcționeze efectiv, chiar într-un spațiu anex al sf. locaș, pentru a fi la îndemâna tuturor celor interesați în a-și lumina credința.

*

Catehezele de față au rezultat în urma dialogurilor catehetice, publice și de taină, pe care le-am purtat cu credincioșii încredințați spre păstorire, în decursul celor peste douăzeci și cinci de ani de preoție. Cele mai multe dintre ele au fost redactate efectiv în ultimii cinci ani și tipărite în paginile Buletinului nostru parohial². Le-am numit „cateheze pastorale”, întrucât temele se leagă direct de misiunea pastoral-misionară desfășurată în parohie, vizând mai ales aspecte și răspunsuri practice, solicitate de credincioși de-a lungul timpului. Lor li se adresează, cu prioritate, dar socotim că pot fi de folos și preoților începători, cu mai puțină experiență, precum și profesorilor de religie, care se pot confrunta deseori cu întrebări similare celor adresate nouă.

Mărturisesc că am avut ezitări, nu puține, în privința formei „finale” a fiecărei cateheze, gândindu-mă că unii cititori (mai ales dintre preoții și credincioșii cu bogate cunoștințe teologice) se vor aștepta la mai mult de la un preot „cu experiență”, în plus - cadru universitar... Până la urmă, a biruit gândul să adopt forma cea mai simplă cu putință (ferindu-mă, totuși, să nu fie simplistă!), din două

² „Buletinul parohiei Sf. Ilie-Gorgani”, editat din anul 1998, fără întrerupere.

motive: întâi, că ele sunt destinate prioritar credincioșilor simpli; al doilea, că o cateheză/lecție de religie nu trebuie confundată cu prelegerea de nivel universitar. Cei care doresc mai mult, au la sfârșitul fiecărei cateheze 3-5 trimiteri bibliografice, dintre cele mai avizate, cu ajutorul cărora pot aprofunda nelimitat, întrucât aceste repere trimit, fiecare, la multe altele în subiect. Același gând al adoptării firmei simple și accesibile mi l-am exercitat și în cazul cărții mele de predici³, care, la fel, se adresează începătorilor, iar ecourile au fost pozitive, până în ziua de astăzi, din partea tuturor celor care au avut bunăvoința să o utilizeze, atât frați preoți, cât și credincioși de rând.

Numărul catehezelor din acest prim volum (30) nu este întâmplător... Amintesc aici că părintele Galeriu pomenea adesea, atât în predici, cât și la orele de curs: *nimic întâmplător, totul proniator!* La sfârșitul anului 2008, gândindu-mă la efortul general de revigorare a catehezei, de care pomeneam la început, și dorind să mă înscriu cu ceva concret în acest efort, m-am hotărât să fac o inventariere și o clasificare a catehezelor „gata de tipar” și a rezultat numărul de ... 30! L-am socotit proniator, în legătură cu cel puțin două elemente: vârsta Mântuitorului când a ieșit la propovăduire (Luca 3, 23) și numărul treptelor Scării Sf. Ioan Scărarul, una dintre cele mai populare scrieri duhovnicești. S-a ivit, însă, o altă ezitare: nu cumva 30 sunt prea puține pentru tipar și ar fi bine să mai aștept până voi avea mai multe, 50-100? Ezitarea a fost învinsă, în final, de gândul următor: decât să le țin pe cele 30 la sertar, și să amân publicarea *sine die*, pentru un ipotetic „măine”, este preferabil le dau la tipar acum, cu nădejdea că pot fi de folos imediat și nu într-un viitor incert. De aceea, am numerotat volumașul cu „I”, nădăjduind că bunul Dumnezeu îmi va da putere și sănătate să public curând și un al doilea volum. Intenționez, astfel, să continui cu răspunsurile privind aspectele practice ale vieții creștine din cadrul parohiei, dar să redactez și un șir de cateheze mistagogice, prin care să explic pe scurt simbolismul sfintelor slujbe care se săvârșesc mai des, începând cu Sfânta Liturghie.

Autorul

³ „*Mergând, învățați*. Predici la toate duminicile și sărbătorile de peste an”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe române, București, 2006.

I. CATEHEZE CU ÎNDRUMĂRI PASTORALE PRACTICE

1. IMPORTANȚA LECTURILOR DUHOVNICEȘTI PENTRU LUMINAREA CREDINȚEI

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Știm cu toții cât de important este cultul divin pentru viața duhovnicească a credinciosului, întrucât numai cine participă efectiv la sfintele slujbe se poate numi creștin practicant, *care trăiește creștinismul dinăuntru*. Cel care nu frecventează biserica și nu participă la cultul ei, este un simplu "spectator", viețuind, de fapt, în afara creștinismului. Este vorba, cu regret notăm, de tipul creștinului „fără Biserică”. În această situație se ajunge de obicei și dintr-o lipsă de luminare a credinței, din lipsă de catehizare, din lipsa unor lămuriri pe care trebuie să le primească credinciosul de la preot, *totodată din lipsa unor lecturi minime*, mai ales pentru creștinii intelectuali, care, prin natura preocupărilor, simt mereu nevoia unor informări suplimentare, însoțite de argumente, bibliografie etc.

II. TEMA pe care o propunem, așadar, se referă la *importanța lecturilor duhovnicești pentru luminarea credinței*.

III. TRATARE. Fiecare domeniu al preocupărilor omenești presupune utilizarea unei anumite bibliografii de specialitate. Observăm acest fapt nu numai în ramurile științei, ale industriei, comerțului, agriculturii etc., dar chiar și pentru îndeletniciri particulare ale unor oameni simpli (de exemplu, țărani crescători de albine, *apicultorii*, au la îndemână una sau mai multe cărți din domeniul albinăritului, cu descrieri detaliate ale acestei insecte domestice, cu rețete pentru hrană, pentru boli etc.). Se știe, "secretele" îndeletnicirilor nu pot fi transmise și reținute doar pe cale orală, fiind necesară scrierea și studierea lor ca atare; adevărurile de credință, de asemenea, nu sunt transmise și moștenite doar prin viu grai, de la părinți la copii, de la preoți la credincioși etc. (*deși în mare măsură se întâmplă și așa*), ci și prin cărți speciale, asupra cărora vom insista în cele ce urmează.

Precizăm, pentru început, care sunt cărțile necesare pentru un minimum de informare și zidire duhovnicească, altfel spus, cele care constituie "abc-ul" creștinului ortodox: întâi de toate **Biblia** (iar pentru copii **Mica Biblie**); concomitent, **Catehismul** cu întrebări și răspunsuri; trebuie atras atenția că în privința citirii Bibliei, începătorii să parcurgă mai întâi **Noul Testament** și apoi **Vechiul Testament**, spre a se întări în prealabil cu învățăturile evanghelice, după care pot întâmpina mai ușor imaginile deseori contradictorii și greu de înțeles ale perioadei de dinainte de Hristos; apoi: **Viețile Sfinților**, **Proloagele**, **Filocalia**, **Patericul** și altele din aceeași categorie; desigur, ne-am putea opri aici, dar din

experiența practică știm că foarte mulți credincioși citesc mai mult. Dăm câteva exemple: cărți din colecția **Părinți și Scriitori Bisericești**, **Manuale de Teologie, romane pioase** (ca de exemplu: *Fabiola*, *Martirii*, *Ben-Hur*, *Quo-Vadis*, *Cămașa lui Hristos*), apoi diferite **cărți de spiritualitate**, autohtone și traduceri, oferite din belșug de edituri creștin-ortodoxe oficiale și particulare. Din mica bibliotecă personală nu vor lipsi, desigur: **Cartea de rugăciuni**, **Psaltirea**, **Ceaslovul**, **Acatistierul**, care conțin, odată cu rugăciuni, acatiste, psalmi ș.a. și îndrumări catehetice și tipiconale, foarte utile pentru programul duhovnicesc particular.

Creștinii trebuie sfătuiți ca atunci când nu înțeleg ceva din Biblie sau alte lecturi, să ceară lămuriri preotului, totodată să-i solicite și alte cărți, potrivit nevoilor personale. În acest scop, se cunoaște, fiecare parohie are o **bibliotecă parohială**, care poate fi amenajată chiar în Sfântul Lăcaș (dacă este spațiu), spre a fi la îndemâna tuturor celor interesați în luminarea credinței ortodoxe.

IV. RECAPITULÂND, încercăm să răspundem la întrebarea: care sunt, așadar, cărțile de căpătâi pe care trebuie să le citească creștinii?

Este interesant, de asemenea, să arătăm că un sondaj efectuat în rândurile cititorilor noștri, înscrisi în fișele bibliotecii bisericii Sf. Ilie-Gorgani, arată că cele mai solicitate 12 cărți în anul 2008 au fost următoarele (în ordinea preferințelor):

1. *Biblia* – Edițiile Sf. Sinod
2. Arsenie Boca, *Despre îndumnezeirea omului prin har* – Editura Credința Strămoșească, Iași 2005
3. *Catehism ortodox* – Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1990
4. *Filocalia* – Editura Harisma, București 1994 – 1995
5. Arhim. Ilie Cleopa, *Valoarea Sufletului* – Editura Bunavestire, Galați 1994
6. Arhim. Ilie Cleopa, *Despre vise și vedenii* – Editura Anastasia, București 1993
7. *Ne vorbește Părintele Cleopa* – Editura Episcopiei Romanului și Hușilor 1995 - 1996
8. Arhim. Teofil Părăian, *Darurile învierii* - Editura ASCOR, Craiova 2002
9. Nicodim Aghioritul, *Carte foarte folositoare de suflet* – Editura Episcopiei Ortodoxe Romane a Râmnicului, Râmnicu Vâlcea 1995
10. Dimitrie Bejan, *Bucuriile suferinței* – Editura Cartea Moldovei, Chișinău 1996
11. Mitropolit Hierotheos Vlachos, *Psihoterapia ortodoxă* – Editura Învierea, Timișoara 1998
12. Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință* - Editura Bunavestirea, Bacău 1997

Pe lângă acestea, bibliotecara noastră, bună cunoscătoare a cărților de spiritualitate apărute în ultimii ani, recomandă pentru lectură următoarele titluri: *Viețile Sfinților*, *Patericul*, *Scara Sf. Ioan Scărarul*, *Predicile/omiliile Sf. Ioan Gură de Aur*, *Comentarii la Sfânta Scriptură*, *Manuale de teologie (în general, de nivel mediu)*, cărți din colecția **Părinți și Scriitori bisericești**.

V. ASOCIEREA. Alături de lecturile creștine, despre care am vorbit mai sus, în scopul luminării credinței avem și alte mijloace pe care le recomandăm: *ascultarea predicilor și a catehezelor la sfintele slujbe; convorbirile cu preoții (mai ales în cadrul Tainei Sfintei Spovedanii), cu profesorii de teologie, cu creștini mai avansați în cunoștințele religioase etc.; participarea la conferințele pe teme religioase, susținute de slujitori reprezentativi ai Bisericii; ascultarea unor emisiuni creștin-ortodoxe difuzate la radio și televiziune; lectura presei religioase*

de bună calitate etc. etc. Aici se aplică un cuvânt al Sf. Ap. Pavel, care atrage atenția că „credința este din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos” (Rom 10, 17).

VI. GENERALIZAREA. Între preocupările plăcute și folositoare sufletului omenesc se numără și cititul cărților ("Nu este alta și mai plăcută zăbavă decât cetitul cărților", a spus cronicarul Miron Costin). De aceea socotim potrivit să amintim acum și îndemnul Sfântul Apostol Pavel dat lui Timotei, dar - prin el - nouă tuturor: "Până la venirea mea, ia aminte la citit, la îndemnat, la învățatură" (I Tim. 4, 13).

VII. APLICAREA. La început de secol XXI, instruirea catehetică nu reprezintă doar un deziderat de îmbogățire duhovnicească personală, ci este o *datorie misionară*. În condițiile în care sectele de tot felul, dublate de nenumărate curente „paranormale”, de fel de fel de mișcări și asociații pretins-religioase, desfășoară o activitate deosebit de intensă, creștinul ortodox trebuie să posede măcar un minimum de cunoștințe teologice, spre a putea face față cât de cât unei eventuale discuții, totodată pentru ca să știe a discerne "grâul de neghină" din mulțimea cărților și publicațiilor care au inundat piața, sunt plasate în cutiile poștale, ori împărțite gratuit pe stradă, în parcuri, la ușa apartamentului etc.

ADAOS: Adrese utile pentru informare bibliografică pe internet:

1. www.editurapatriarhiei.ro
2. http://www.basilica.ro/ro/centrul_de_presa_basilica.htm
3. www.crestinortodox.ro
4. www.ortodoxmedia.com
5. www.ortodoxiatinerilor.ro
6. www.dorinfather.wordpress.com (*biblioteca teologică*)
7. <http://www.credo.ro>
8. www.cartiortodoxe.ro (*inclusiv adrese pentru edituri ortodoxe*)
9. <http://www.catholica.ro/libraria/indexe.asp> (*pentru orientare utilă în literatura catolică*)

2. DESPRE COMPORTAMENTUL ÎN BISERICĂ

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În cateheza despre Biserică (*a se vedea mai jos, în cap. al II-lea*) învățăm despre importanța ei pentru mântuirea noastră, totodată despre înțelesurile acestui cuvânt sacru. Între aceste înțelesuri îl avem și pe cel de „lăcaș de cult”, în care se săvârșesc sfintele slujbe, rânduite în cultul divin public, la care suntem invitați să participăm cu toată buna-cuviință și evlavie.

II. TEMA de acum va reliefa, așadar, importanța câtorva reguli de bază care trebuie respectate în Sfântul Lăcaș, pentru ca participarea la sfintele slujbe să ne fie de folos.

III. TRATAREA acestui subiect reiese din constatările practice. Toți credincioșii știu că deseori întâmpinăm anumite greutăți în menținerea ordinii la sfintele slujbe, unii creștini fiind obișnuiți să vorbească, alții să se plimbe înapoi și înapoi, alții să intre și să iasă din sf. locaș, cu treabă și fără treabă etc. De aceea, uneori suntem nevoiți să facem apeluri la comportament civilizat, să „dezbatem” problema în cadrul dialogurilor particulare etc. Câțiva credincioși ne-au sugerat, însă, și tipărirea unor îndrumări, în scopul asigurării liniștii și a ordinii. A rezultat, astfel, următorul material, care, cu anumite adaptări, poate fi afișat la avizierul oricărei biserici:

Pentru ca participarea la sfintele slujbe să ne fie de folos, trebuie să ținem seama de câteva reguli de bază ale comportamentului nostru în biserică, dintre care le notăm pe cele considerate de noi mai importante:

- la sfânta biserică vine fiecare când dorește și când poate. Ușa sfântului lăcaș este deschisă permanent în timpul slujbelor. Bine-plăcut Domnului este, însă, a se participa la toată slujba, sau măcar de la începutul Sfintei Liturghii. Cine vine devreme la biserică, se poate închina la toate icoanele, dar cine vine mai târziu, după începerea Sf. Liturghii, își va căuta discret un loc mai la urmă și nu va mai veni în față, spre a nu tulbura pe cei integrați deja în rugăciune;
- trebuie să fim îmbrăcați cuviincios și cu haine curate și să nu purtăm ostentativ bijuterii luxoase (lanțuri, medalioane, ghiuluri, brățări, broșe etc.). Femeile să nu se fardeze strident, nici să-și vopsească buzele peste măsură, căci altfel riscă să-și lase rujul pe icoane, murdărindu-le. Este bine ca femeile să poarte fustă lungă, nu pantaloni, iar bărbații costum decent, nu blugi, sau altceva care nu cadrează cu biserica. Nu-i strict obligatoriu ca femeile să poarte basma pe cap, dar cele care poartă bine fac;
- în timpul Sfintei Liturghii nimeni nu va sta în fața icoanelor de la sf. altar, pe solee, altfel credincioșii vor fi nevoiți să privească spatele celor care nu țin seama de această regulă. În plus, cei care se postează acolo îi pot incomoda pe credincioșii care vin să se împărtășească;

- când ies preoții cu cinstitele daruri, nu este bine să ne întindem pe jos înaintea lor, de-a curmezișul, întrucât există riscul ca preoții să se împiedice și să împrăștie - Doamne ferește! - vinul din potir și părticelele de pe sf. disc;
- după ce am intrat în sf. lăcaș și ne-am găsit un loc în care să nu deranjăm pe cineva, este bine să stăm acolo până la sfârșit, nu să ne mutăm de colo-colo, nici să părăsim slujba înainte de a se termina. Despre cei care pleacă înainte, Sfinții Părinți spun că se aseamănă cu Iuda, care a părăsit Cina de Taină, înainte de a se încheia...
- în legătură cu "locul" pe care ni-l alegem, dacă vrem să ocupăm un scaun, este bine să privim în jurul nostru și să vedem dacă nu cumva sunt persoane mai în vârstă sau bolnave, care ar avea nevoie să stea jos. Dacă da, atunci cuviincios este să cedăm scaunul. O altă soluție pe care o recomandăm este ca atunci când sunt mulți credincioși în biserică, scaunele să fie folosite pe rând de către cei ce nu pot sta tot timpul în picioare;
- atenția și privirea credincioșilor trebuie să fie îndreptată spre sf. altar, spre a ne concentra la sf. slujbă, nu spre ușă, să vedem cine intră și iese, sau în alte părți, "studiind" cine a venit și cine nu, cu ce s-a îmbrăcat cutare și cutare etc., tulburând, astfel, pe alții cu indiscreția noastră...
- nu este bine ca în timpul slujbei unii credincioși să stea în pridvorul bisericii și să vorbească. Făcând așa, aduc ofensă lui Dumnezeu, preotului care săvârșește slujba și credincioșilor aflați în biserică. De asemenea, fumatul în pridvor, ori în perimetrul sf. lăcaș, este total incompatibil cu atmosfera de sfințenie a bisericii!
- rugăm ca la intrarea în sf. lăcaș cei care au telefoane celulare să le închidă, spre a nu tulbura slujba cu zgomotul produs de eventualele apeluri; atragem atenția, de asemenea, că nu este cuviincios să intrăm la slujbe cu gumă de mestecat în gură;
- nu trebuie să cântăm mai tare decât cântăreții și coriștii, spre a nu-i acoperi și a nu deranja, astfel, slujba. Dacă vrem, totuși, să însoțim corul cu vocea noastră, trebuie s-o facem foarte încet (*piano*), spre a nu tulbura pe cei din jur. Este bine să pomenim aici și de canonul 75 Trulan (Constantinopol, 692), care zice: "Voim ca cei ce se află în biserică spre a cânta, să nu se folosească de strigăte netocmite și să silească firea spre răcnire, nici să adauge ceva în afară de cele ce sunt orânduite de Biserică, care nu-i sunt nici potrivite nici cuviincioase, ci cu multă luare aminte și smerenie să aducă cântări lui Dumnezeu, Cel care veghează asupra celor ascunse, căci sfântul cuvânt a învățat pe fiii lui Israel să fie cucernici..." (*Pidalion*, București, 1933, p. 288);
- nu este îngăduit nimănui să vorbească în biserică, iar când cumpărăm lumânări sau altceva de la pangar, sau când venim la sf. altar la preot, trebuie să vorbim cât mai încet posibil, în șoaptă, în așa fel încât să nu deranjăm. Nici la terminarea sfintei liturghii, în timpul miruitului, nu este bine să vorbim, spre a

respecta până la capăt sfîntenia lăcaşului. De asemenea, nu vom umbla la vasul cu agheasmă în timpul slujbei, spre a nu se face zgomot; tot pentru evitarea zgomotului trebuie să deschidem şi să închidem uşa de la intrare cu atenţie, fără a o trînti.

- prinoasele aduse în biserică vor fi împărţite în linişte, numai din momentul în care preotul a încheiat anunţurile şi a început miruitul;
- la miruit vor veni întâi bărbaţii, pe cât se poate în ordinea vârstei, iar apoi femeile, în aceeaşi ordine;
- rugăm pe credincioşii mai familiarizaţi cu ritualul să nu facă observaţii tăioase în timpul slujbei celor care nu cunosc încă prea multe reguli şi care, din neştiinţă, trec uneori pe unde nu trebuie, stau în genunchi la Sfintele Paşti etc. Se pot face observaţii, totuşi, dar numai afară, după slujbă, cu blîndeţe şi vorbă bună;
- prevenim credincioşii să fie atenţi la lucrurile pe care le au asupra lor (genţi, poşete etc.) şi să nu le lase din mână, pentru că în biserică intră, din păcate, şi anumite persoane rău-voitoare, care vin special să fure. Pentru aceştia (*în speranţa că vor citi şi ei aceste recomandări*) facem îndemnul ca, în loc să fure, mai bine să stea de vorbă cu noi, cu preoţii, şi vom încerca să-i ajutăm dacă sunt cu adevărat nevoiaşi, în limitele posibilităţilor, prin intermediul Consiliului şi Comitetului Parohial.

*

Din toate aceste recomandări, la care se pot adăuga şi altele asemenea, trebuie să reţinem că venirea la biserică înseamnă, de fapt, întâlnirea cu Dumnezeu, care nu se poate desfăşura decât în condiţii de bună cuviinţă şi evlavie. Respectând regulile de mai sus, vom dovedi respect faţă de sfînta biserică, totodată faţă de semenii noştri veniţi să se roage.

IV. RECAPITULAREA. După cum se poate observa, toate regulile enumerate până aici sunt importante pentru o bună desfăşurare a sfintelor slujbe. Ar fi greşit să le împărţim în „mici” şi „mari”. Chiar cele aparent mici au importanţă deosebită uneori. Bunăoară, dacă un telefon mobil sună în biserică atunci când nu e slujbă, încălcarea regulii poate trece neobservată; alta este situaţia când sună în timpul citirii Sfintei Evanghelii, deşi e acelaşi zgomot, aceeaşi greşeală...

V. ASOCIEREA. Să ne amintim că acest cuvânt consacrat, „biserică”, vine din grecescul „basilikoia” (*casa împăratului*), înţelegând, astfel, că biserica este lăcaşul sau casa Împăratului–Dumnezeu. Să ne imaginăm, acum, că am merge în casa unui rege, a unui preşedinte, sau alt înalt demnitar pămîntesc... Cum ne-am comporta? Cu siguranţă, ne-am strădui să fim extrem de cuviincioşi! Atunci, nu se cuvine cu atât mai mult, oare, să fim întru-totul cuviincioşi în Casa Domnului – Împăratul împăraţilor, a Cărui demnitate este desăvârşită în sfîntenie şi înălţime?

VI. GENERALIZAREA. *Învăţând să respectăm sfinţenia Casei Domnului, deprindem bunele maniere pentru a respecta şi îmbogăţi atmosfera de armonie şi sfinţenie a propriei familii (numită şi "mica biserică") şi a oricărui loc comunitar. Iar a respecta sfinţenia bisericii înseamnă a face deosebire între sf. locaş şi alte locuri publice, unde este inevitabilă gălăgia şi dezordinea (pieţele, magazinele etc.). Ne vom păzi, astfel, să nu cădem sub incidenţa mâniei Mântuitorului, care i-a muştrat aspru pe cei care făceau negoţ în Templul din Ierusalim: „Nu faceţi Casa Tatălui Meu, casă de neguţătorie!!” (In. 2, 16).*

VII. APLICAREA. De mare ajutor în formarea unor deprinderi cuviincioase ne este rugăciunea la intrarea în biserică (din *Cartea de Rugăciuni*): „Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului voi merge. Iar eu într-o mulţime de îndurărilor Tale, Doamne, voi intra în casa Ta; închina-mă-voi în biserica Ta cea sfântă; Doamne, povăţuieşte-mă cu dreptatea Ta, pentru vrăjmaşii mei îndreptează înaintea Ta calea mea, ca fără alunecare să preaslăvesc o Dumnezeuire: pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, acum şi pururi şi în vecii vecilor. Amin.”

Bibliografie:

1. *Pidalion*, cu orânduire nouă şi tâlcuiri de arhim. Zosima Târălă şi ic. stvr. Haralambie Popescu, Bucureşti, 1933;
2. *Carte de rugăciuni*, EIBMO, Bucureşti, 1982;
3. *Învăţătura de credinţă ortodoxă*, EIBMO, Bucureşti, 1952;
4. Pr. prof. I. Bria, *Dicţionar de Teologie Ortodoxă*, EIBMO, Bucureşti, 1994
5. Pr. prof. Ion Buga, *Pastorala*, Edit. I. Scorpion, Bucureşti, 1992

3. RUGĂCIUNEA ZILNICĂ. ÎNDRUMĂRI PRACTICE

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În convorbirile pe care le-am avut de-a lungul anilor cu mulți dintre creștinii noștri, mai ales în cadrul Spovedaniei, unii au mărturisit, cu părere de rău, că nu se roagă cât și cum ar trebui, alții că în timpul rugăciunii mintea le-a „fugit” te miri pe unde, iar alții că nu știu, pur și simplu, care dintre rugăciuni ar trebui alese pentru rânduiala zilnică. Am considerat de cuviință să spun mereu și repet acum: în privința programului de rugăciune „nimic nu e bătut în cuie”. Rugăciunile sunt merinde pentru hrana sufletului, după cum alimentele sunt merinde pentru hrana trupului. Iar dacă pentru hrana trupeză fiecare om are libertatea să-și aleagă meniul zilnic, pentru a-i cădea bine, credem că și în privința „meniului” spiritual fiecare creștin are dreptul să aleagă din *Cartea de rugăciuni* acele „bunătăți” spre care se simte atras. De asemenea: după cum nu întrebuițăm tot timpul același mâncăruri pentru hrana materială, tot așa avem dreptul să schimbăm și să primenim și „mâncărurile” hranei duhovnicești. Recunoscând, așadar, dreptul libertății de opțiune al fiecăruia, ne-am hotărât, totuși, să oferim câteva sfaturi practice, care sunt desprinse, de fapt, din mărturisirile unor fii duhovnicești râvnitori, care ne-au spus cât de bine s-au simțit rostind zilnic anumite rugăciuni, pe care le-au ales potrivit stărilor sufletești prin care au trecut. Scriindu-le, încercăm, astfel, să răspundem și celor ce întreabă: „care dintre rugăciuni ar trebui alese pentru rânduiala zilnică?”.

II. TEMA de față nu se adresează creștinilor care au un program duhovnicesc statornic și îndelungat, ci acelor care, din diferite motive, au neglijat până acum importanța pravilei de fiecare zi. Menționăm că îndrumările noastre au un caracter orientativ, deoarece fiecare credincios va stabili programul de rugăciune cu duhovnicul personal, în funcție de vârstă, râvnă, probleme, starea sănătății etc.

III. TRATAREA va ține seama mai ales de două categorii de creștini: cei care se roagă foarte puțin și cei care nu se roagă deloc. Și unii și alții sunt în mare pericol, pentru că își înfometează sufletele și le expun pericolului morții. După cum trupul, dacă nu este hrănit suficient, după o vreme se îmbolnăvește și moare, așa și sufletul subnutrit, întâi se îmbolnăvește, apoi moare... Nu este vorba de partea obișnuită a sufletului, care nu moare niciodată (pe care o au și ateii), ci de partea superioară a lui, cea creștinească, spirituală (*duhul primit la Botez*), care, nehrănită, se atrofiază și se stinge. Unor astfel de cazuri se potrivesc cuvintele din „Apocalipsă”: „Știu faptele tale, că ai nume, că trăiești, dar ești mort!” (3, 1). Întrucât vrem să dedicăm spațiul îndrumărilor practice, nu vorbim acum de foloasele rugăciunii, despre care am mai scris (îndemnăm a se citi „Cateheza despre rugăciune”, în cartea noastră *Introducere în Catehetica ortodoxă*). Vom expune îndrumările pe câteva trepte, care pot avea un început, dar niciodată sfârșit, întrucât *rugăciunea este o convorbire a omului cu Dumnezeu*, iar în libertatea lui, fiecare

om oferă acestei convorbiri mai mult sau mai puțin din timpul său, dialogul asemănându-se cu un urcuș spre înălțimi: unii pășesc doar pe câteva trepte, alții merg până la jumătate, iar alții simt dorința să urce mereu, să nu se oprească niciodată...

1. Treapta I: hrana minimală. Dimineața, în clipa în care ne trezim din somn, primul gând trebuie să se îndrepte spre Cel de Sus, cu o închinăciune, ca să începem ziua cu Dumnezeu. *Cine iubește pe Domnul – spune Sf. Siluan Atonitul – acela își aduce aminte întotdeauna de El, iar aducerea-aminte de Dumnezeu naște rugăciunea.* După ce ne spălăm și ne îmbrăcăm, aprindem candela, ne închinăm și rostim rugăciunile începătoare (*Împărate ceresc... , Sfinte Dumnezeule..., Prea Sfântă Treime..., Tatăl nostru...*), apoi rugăciunea de la începutul lucrului, scurtă, frumoasă și întăritoare. Vom lua, pe nemâncate, anafura și agheasma. La mesele de peste zi, rostim rugăciunile rânduite, înainte și după (dimineața și la prânz, înainte: *Tatăl nostru*, după: *Mulțumim Ție, Doamne...*; seara, înainte: *Mânca-vor săracii...*, după: *Veselitu-ne-ai pe noi, Doamne...*). Înainte de a ne culca: *rugăciunile începătoare și rugăciunea de la sfârșitul lucrului.* Ne închinăm și facem semnul Sfintei Cruci, inclusiv peste așternutul pe care vom dormi.

2. Treapta a II-a: un pic de râvnă. La cele recomandate pentru treapta I, vom adăuga: dimineața – *toate rugăciunile dimineții*; seara – *toate rugăciunile de seară.*

3. Treapta a III-a: un adaos de râvnă, prin citirea Acatistelor și a Paracliselor. Unii creștini citesc câte unul pe zi, alții câte unul sau două pe săptămână ș.a. Noi recomandăm cel puțin unul pe săptămână, ales potrivit opțiunilor personale. Din experiența unor creștini mai râvnitori, am aflat că multă bucurie au în urma citirii acatistelor *în pas cu sărbătorile calendarului bisericesc.* Practic, la fiecare sărbătoare marcată cu roșu în calendar, citesc acatistul corespunzător acelei sărbători, fie al Mântuitorului, fie al Maicii Domnului, fie al unuia dintre sfinți. În acest mod, creștinul poate fi în comuniune de rugăciune cu toți Sfinții mai importanți ai Bisericii. Tot la acest „adaos de râvnă” se înscrie și citirea Psaltirii, pe catisme, după rânduiala arătată în prefața acestei minunate cărți. Unii credincioși au o atât de mare evlavie pentru psalmi, încât învață pe de rost o bună parte dintre ei. Bunăoară, un credincios de la biserica noastră știe pe de-a-supra peste 100 și e foarte fericit că i-a ajutat Dumnezeu în acest canon, pe care singur și l-a ales, cerându-mi binecuvântarea, desigur.

4. Treapta a IV-a: să ne rugăm și pentru alții. Odată cu împlinirea primelor trei trepte, e bine plăcut înaintea Domnului să ne aducem aminte și de semenii noștri, urmând îndemnul Sf. Iacov: „Rugați-vă unul pentru altul, că mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului” (5, 16). În primul rând, pentru cei din familie, vii și adormiți. Sunt rugăciuni scurte și frumoase, care pot contribui covârșitor la buna înțelegere și comuniunea cu cei dragi ai noștri. Concret: *rugăciunea părinților*

pentru copii, a copiilor pentru părinți, a soților – unul pentru altul, cea pentru frați și surori. De asemenea, pentru cei adormiți: părinți, soț/soție, copii, frați și surori. Apoi, încă un pas, să ne rugăm și pentru alți semenii, mai ales pentru cei bolnavi, ori pentru cei aflați în primejdii, ispite și încercări: binefăcători, prieteni, rudeni mai îndepărtate, vecini, colegi de serviciu, cunoștințe din rândurile celor care merg cu noi la aceeași biserică etc. Lista este fără limite: toți fac parte din ceea ce numim, îndeobște, „aproapele nostru”.

5. Treapta a V-a: rugăciuni la toată vremea și trebuința. Creștinul râvnitor va fi mereu receptiv la cele ce se întâmplă în jurul său, pentru el, pentru aproapele, pentru obște. Cartea prevede, astfel, *rugăciuni la vreme de război, la vreme de secetă (ori prea multă ploaie), la boli și epidemii, la vreme de ispită, la plecarea într-o călătorie* ș.a. Legat de „călătorie”, sfătuim conducătorii auto să imprime rugăciunea pentru călătorie și s-o lipească la bordul mașinii. Având-o la îndemână poate fi de mare folos, mai ales în condiții grele de circulație. Odată cu ajutorul haric, această rugăciune aduce calm, răbdare, toleranță în trafic, înlăturând și ispita agresivității, a enervării și a rostirii cuvintelor nepotrivite.

6. Treapta a VI-a: rugăciunea de aur și cea fără de oprire. Este vorba despre rugăciuni și privegheri de noapte, prin jertfirea câtorva ore de somn. Părintele Cleopa amintea mereu: „Sfinții Părinți numesc rugăciunea de noapte „de aur”, pentru că noaptea mintea se poate ruga fără gânduri și imaginații, rugăciunea de dimineață o numesc „de argint”, fiind amestecată cu oarecare griji și gânduri, iar cea din timpul zilei o numesc „de aramă”, pentru mulțimea grijilor și a gândurilor pământești...” Rugăciunea cea fără de oprire (*a inimii*), *Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă...*, poate fi rostită în gând, în multe locuri și situații. Bunăoară, pe drumul spre serviciu, ori spre școală, în mașină, tramvai, metrou etc. Minunat lucru este ca cineva, într-o mulțime de călători, să rostească tainic această rugăciune!

7. Treapta a VII-a, a desăvârșirii: rugăciuni pentru vrăjmași și pentru împăcare. Aceste rugăciuni urmează exemplul Mântuitorului, Care, pe Cruce fiind, S-a rugat Tatălui să-i ierte pe cei ce I-au făcut rău, „că nu știu ce fac”, împlinind, totodată, porunca Lui expresă: „Iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc” (Mt 5, 44). În același timp, sunt de mare finețe și profunzime pedagogică, cerând, între altele, *ca nici unul dintre vrăjmași să nu pătimească ceva rău din pricina noastră...*

IV. RECAPITULÂND cele 7 trepte, ne dăm seama că sunt strâns legate între ele. Chiar dacă cineva nu le poate împlini pe toate, trebuie să fie măcar deschis și dispus la rostirea lor, fără excepție. Bunăoară, pentru cine nu poate sau nu vrea să urce treapta a VII-a, celelalte nu-i pot aduce nici un folos și cel care nu pășește nici măcar pe prima treaptă se elimină singur din rândurile creștinilor. Dar cel râvnitor

cu adevărat se apropie tot mai mult de starea îngerească, după cum zice Sf. Ioan Gură de Aur: „Prin rugăciune ne apropiem de îngeri și ne depărtăm de tovărășia celor necuvântătoare...”. Iar celor care se plâng că le fuge mintea în timpul rugăciunii, le amintim sfatul multor duhovnici: reluăm acea rugăciune, cu mai multă atenție. Dacă se întâmplă, totuși, să nu reușim a ne „aduna”, din cauza oboselii, mai ales, renunțăm, dar vom recupera după ce ne odihnim. De multe ori, însă, efortul pentru rugăciune este și un efort de voință. Când suntem ispitiți să încetăm a ne ruga, nu e bine să renunțăm cu ușurătate: chiar dacă nu vom face rugăciunea la parametri optimi, realizăm, totuși, două performanțe, benefice pentru sufletul nostru. O dată: ne menținem în starea de rugăciune; al doilea: ne cultivăm perseverența, ajungând să ne dăm seama, apoi, cât de adevărată este zicerea „dai voință, iei putere!”.

V. ASOCIEREA cea mai fericită a rugăciunii zilnice este cu fapta bună. După cum *credința fără fapte este moartă* (Iac 2, 17), la fel și rugăciunea, pentru că ea este, de fapt, un rod al credinței. „Ziua în care nu am săvârșit nici o faptă bună am pierdut-o!” – spune Sf. Vasile cel Mare. Am fi ipocriți, bunăoară, să-i spunem unui sărac, sau unui semen aflat la strâmtoare, că ne „rugăm pentru el, pentru binele lui”, dacă nu i-am oferit și un ajutor material concret, pe măsura puterii noastre, desigur. Ne-am înscrie în șirul acelor ipocriți la care face aluzie Sf. Ap. Iacov: „Dacă un frate sau o soră sunt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele și cineva dintre voi le-ar zice: Mergeți în pace! Încălziți-vă și vă saturați, dar nu le dați cele trebuincioase trupului, care ar fi folosul?” (2, 15-16). La acest punct, vrem să atragem atenția că unii creștini se amăgesc, totuși, spunând: eu nu prea mă rog, nu prea am timp și răbdare, dar mă străduiesc să ajut cât pot... Și, efectiv, ajută. Numai că faptele bune, cât de multe ar fi, nu pot înlocui rugăciunea. Ajutând, comunicăm bine cu semenii. Dar dacă neglijăm rugăciunea, nu mai comunicăm cu Dumnezeu! De aceea, să ne amintim de cuvintele Mântuitorului: „Pe unele să le faceți, pe altele să nu le lăsați! (Mt 23, 23). Altfel spus: și rugăciune și faptă bună.

VI. GENERALIZÂND cele descrise până aici, trebuie să amintim că rugăciunea personală este de trei feluri: *de laudă*, adusă lui Dumnezeu după exemplul Mântuitorului: „Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ...” (In 17, 4); *de mulțumire*, după îndemnul Sf. Ap. Pavel: „Neîncetat vă rugați! Dați mulțumire pentru toate...” (I Tes 5, 17-18) și *de cerere*, urmând încurajării pe care ne-o dă Mântuitorul: „Toate câte veți cere în rugăciune, crezând, veți lua!” (Mt 21, 22).

VII. APLICAREA învățăturilor cu privire la rugăciunea de fiecare zi, întărește **duhul** ființei noastre, de care aminteam la început, adică partea superioară a sufletului, care ne deosebește de atei și de necuvântătoare. La acest duh face referire Sf. Ap. Pavel, când zice: „Întreg **duhul vostru**, și sufletul, și trupul să se păzească, fără de prihană...” (I Tes 5, 23). Bine este ca fiecare creștin să aibă o carte de rugăciuni, a lui și numai a lui, pe care s-o țină tot timpul cu el, inclusiv când

pleacă la serviciu sau într-o călătorie. Pentru cei bolnavi, cu probleme de vedere, ținuiți la pat, sau cu altfel de slăbiciuni, vin în ajutor posturile de radio ortodoxe: dimineața și seara, la ore fixe, se rostesc rugăciunile specifice, care, ascultate cu evlavie, pot aduce multă mângâiere și întărire (de ex., la Radio *Trinitas*, la ora 6.00 – rugăciunile dimineții, la orele 23.00 – cele de seară, iar la orele 00.00 – cele din rânduiala Miezonopticii). După cum rugăciunile dimineții ne dau întărire și spor la cele ce avem de împlinit pe timpul zilei, tot așa, cele de seară ne pot aduce un somn odihnitor, ferit de năluciri și vise tulburătoare. Sf. Ioan Gură de Aur ne avertizează părintește: „Ce vise te aștepti să ai, dacă nu te îngrădești cu rugăciuni, ci te lași fără pază în voia somnului? Vei ajunge ușor batjocura duhurilor celor rele, vei fi ușor biruit de demonii care dau târcoale mereu, pândind să răpească iute pe cel pe care-l găsesc fără rugăciune. Dacă însă ne vād întăriți cu rugăciuni, fug îndată, ca niște tâlhari și răufăcători, că vād atârnată deasupra lor sabia ostașului...”. Iar ca rugăciunile noastre să fie bine-primate, sunt necesare câteva condiții minimale: *să izvorască din inimă curată, să fie rostite cu atenție și cu dragoste față de Dumnezeu și de aproapele, să nu conțină cereri care să contravină moralei creștine și bunului simț și să fie numai pe linia voii lui Dumnezeu*. De aceea, unii părinți ai Bisericii spun că cea mai scurtă și mai înțeleaptă rugăciune este următoarea: *Doamne, făcă-se voia Ta cu mine!*

Bibliografie orientativă:

1. *** *Carte de rugăciuni*, Edit. Inst. Biblic, 2001
2. Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvântul I despre rugăciune*, în vol. „Omiliile la săracul Lazăr”, Edit. Inst. Biblic, 2005
3. Arhim. I. Cleopa, *Despre sfânta rugăciune*, în vol. „Predici la duminicile de peste an”, Edit. Ep. Romanului, 1996
4. Pr. V. Gordon, *Cateheză despre rugăciune*, în vol. „Introducere în Catehetica ortodoxă”, edit. Sophia, 2004
5. Portal ortodox: www.credo.ro/rugăciuni

4. CATEHEZĂ DESPRE TAINA SPOVEDANIEI. ASPECTE PRACTICE

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Dintre cele șapte Sfinte Taine rânduite de Biserică pentru mântuirea omului (*Botezul, Mirungerea, Spovedania, Împărtășania, Căsătoria, Preoția, Maslul*), unele sunt irepetabile (*Botezul, Mirungerea, Preoția*), altele se repetă, în funcție de solicitările creștinilor (*Spovedania, Împărtășania, Maslul*). O excepție face Taina Căsătoriei, irepetabilă în sine, dar îngăduit a se administra „a doua” și „a treia” oară, prin pogorământ, în cazuri excepționale. Dintre Tainele repetabile, cea mai mare frecvență o are Spovedania, credincioșii solicitând administrarea ei din ce în ce mai des, într-un număr crescător. Nu de puține ori, însă, preoții constată, pe de o parte, că mulți creștini nu au nici măcar noțiunile elementare despre această Taină, iar pe de alta, că la fel de mulți sunt influențați (și derutați) de anumite „îndrumare” tipărite fără acordul oficial al Bisericii.

II. TEMA acestei cateheze s-a impus, așadar, din experiența practică. În urma afișării îndrumărilor concrete, pe care le vom prezenta în cadrul „tratării”, credincioșii ne-au adus mulțumiri pentru că le-am oferit un minimum de sfaturi, care i-au ajutat ca spovedania să le fie, efectiv, de folos.

III. TRATAREA. Cateheza de față nu va prezenta aspectele doctrinare, biblice, canonice și liturgice ale Tainei, despre care vorbim adesea, ori se poate învăța din Catehism. Mai importante, d.p.v. practic, ni se par anumite îndrumări concrete, în urma cărora credincioșii să aibă folos. Altfel spus: să facă o spovedanie sinceră și completă, pentru a primi cum se cuvine, apoi, Sfânta Împărtășanie. Cele mai sensibile întrebări adresate de credincioși, cu deosebire dintre cei tineri, sunt legate de Taina Spovedaniei. Suntem întrebați mai ales în legătură cu numeroasele „chestionare” și „îndrumare” pentru spovedanii, tipărite copios, în tiraje excesive, care au umplut tarabele librăriilor și pangarele bisericilor. Consultându-le, unii credincioși își notează liste interminabile de păcate, reale ori închipuite, pierzându-se în detalii nesemnificative, care consumă un timp considerabil pentru a fi citite, spre disperarea celorlalți creștini care așteaptă la rând, totodată, de ce să nu o spunem direct, și a preotului duhovnic. Reglementarea situației nu este posibilă doar prin câteva sfaturi repetate la finalul slujbelor, nici numai prin discutarea cu participanții conștiincioși ai dialogului săptămânal, ci este nevoie de o popularizare mai largă a unor îndrumări efective, care este bine a fi afișate în locuri vizibile din sf. locaș, cu literă mare, în format A3. Iată, așadar, un posibil text-îndrumar:

„Pentru că în ultima vreme numărul credincioșilor care doresc să se spovedească la biserică este sporit, am simțit obligația de a da câteva îndrumări practice, mai ales din două motive: 1. Pentru ca spovedania să fie întotdeauna

completă, chiar dacă uneori aglomerația este mare; 2. Să fie operativă, așa încât credincioșii prezenți să nu aștepte peste măsură la rând.

- *este bine, pe cât posibil, să ne păstrăm fiecare duhovnicul pe care ni l-am ales în mod liber. Dacă vrem să mergem la altul, trebuie să cerem dezlegare de la duhovnicul de la care plecăm. Obiceiul de a schimba mereu duhovnicii este dăunător, întrucât riscăm să nu ne cunoască nici unul, atât cât este necesar pentru a ne ajuta cu sfaturile cele mai bune;*
- *o dată cu hotărârea de a ne păstra cu statornicie un anumit duhovnic este bine să ne hotărâm a frecventa, de regulă, sfintele slujbe la aceeași biserică la care slujește duhovnicul nostru și unde să ne și împărtășim la Sfânta Liturghie. Este necuviincios, credem, a frecventa altă biserică și a veni doar la spovedanii în biserica duhovnicului... Este ca și cum am lucra pe un ogor străin și am merge să culegem roadele din ogrorul la care lucrează părinții și frații noștri;*
- *înainte de a veni la mărturisire este bine să postim, să citim rugăciunile dinainte de spovedanie (din Cartea de Rugăciuni) și, mai ales, să ne cerem iertare de la cei pe care i-am supărat;*
- *credincioșii trebuie să respecte, pe cât posibil, programul pentru spovedanie al bisericii, publicat în Buletinul parohial sau afișat la avizier. În cazuri de extremă urgență vom solicita, desigur, să fim spovediți și în afara acestui program;*
- *după ce s-a făcut molitva pentru spovedanie, ordinea venirii la preot va ține seama de bătrâni, bolnavi, persoane cu copii mici, timpul sosirii etc.*
- *se va păstra distanța corespunzătoare față de locul spovedaniei (cca. 3 m.), pentru a nu se auzi nimic din cele ce mărturisește cel care este la rând;*
- *pentru a nu irosi inutil timpul preotului și a-i face pe ceilalți creștini să aștepte prea mult, rugăm pe fiecare creștin, ca atunci când îi vine rândul, să facă referire numai la păcatele personale (nu ale altora!) și să evite a spune alte lucruri care nu țin de Taina Spovedaniei. În cazul în care noi, preoții, vom observa că cineva se abate de la spovedanie și începe să povestească lucruri din afara ei, ne vom rezerva dreptul de a întrerupe acea povestire... Pe de altă parte, dacă cineva dorește să stea de vorbă cu preotul mai mult și despre alte lucruri, sau vrem să-i povestim necazurile etc., vom veni altă dată, când nu este aglomerație (vom stabili cu preotul când);*
- *vom mărturisi numai păcatele pe care le-am făcut de la ultima spovedanie, precum și pe cele pe care nu le-am spus la alte spovedanii, din uitare, rușine sau neîncredere. Dacă vom ascunde ceva, cu bună știință, nu se iartă nici păcatele mărturisite. Trebuie să știm, de asemenea, că fiecare preot a depus jurământul de a păstra cu strictețe secretul spovedaniei, încât să nu avem rețineri că va divulga cuiva cele mărturisite. Să avem încredere, așadar, a ne*

mărturisi complet, altfel facem voia diavolului... Căci diavolul, atunci când păcătuim ne ia rușinea, iar când mergem să ne spovedim ne-o dă înzecit;

- *nu vom mărturisi păcatele pe care le-am spus la alte spovedanii, dacă nu le-am repetat. Prin aceasta, dovedim încredere în Taina Spovedaniei și în preot "ca iconom al tainelor lui Dumnezeu" (I Cor. 4, 1);*
- *unii creștini au obiceiul să vină cu o foaie (sau mai multe) pe care și-au scris păcatele. Procedul este bun, dar nu este obligatoriu. Este bun pentru că ne ajută să nu uităm ceva, din cauza emoțiilor sau a oboselii. Pe foaie vom nota, însă, numai strictul necesar (păcatele mai mari), nu toate mărunțișurile pe care le recomandă unele îndrumare pentru spovedanie, tipărite fără acordul oficial al Bisericii. De altfel, oricâte pagini am scrie, niciodată nu vom epuiza greșelile făcute... De aceea, ne vom limita la cele care ne apasă mai greu pe suflet, pentru că importantă nu este atât înșirarea a cât mai multe păcate, ci părerea de rău, căința, pentru toate cele săvârșite, știute și neștiute. Așa numita "spovedanie după pravilă", potrivit căreia trebuie să înșirăm liste întregi de păcate, nu este conformă cu practica ortodoxă. Căci spovedania înseamnă dialog cu preotul, nu citirea unui inventar interminabil de păcate, pierzându-ne în amănunte și riscând să uităm esențialul;*
- *dorind să fim cât mai concisi, nu vom renunța, totuși, să-i adresăm preotului anumite întrebări, dacă ne frământă ceva. Câteva secunde în plus nu cauzează nimănui, dimpotrivă, ne ajută să plecăm împăcați sufletește. Astfel, îl vom întreba cel puțin dacă avem voie să ne împărtășim (în cazul în care preotul, din cauza oboselii, uită să ne spună);*
- *după spovedanie, dacă am primit dezlegare să ne împărtășim, vom face acasă rugăciunile (canonul) Sfintei Împărtășanii, din Cartea de Rugăciuni sau Ceaslov. De aceea, ne vom spovedi, de obicei, cu cel puțin o zi înainte de a ne împărtăși, pentru a împlini acest canon de rugăciune (și alte canoane pe care le va rândui duhovnicul);*

*

Prin cele enumerate mai sus nu am epuizat nici pe departe învățăturile practice legate de Taina Mărturisirii, dar nădăjduim că am surprins măcar aspectele esențiale. Alte lămuriri le putem afla "din mers", sau întrebându-l pe preot în zilele în care se desfășoară dialogul catehetic din biserică. Esențial pentru noi, în calitate de creștini, este să avem un duhovnic care să ne cunoască bine, la care să ne spovedim măcar o dată pe an (sau și mai des, atunci când ne simțim apăsăți sufletește) și ale cărui sfaturi să le ascultăm așa cum ascultă copiii buni de proprii părinți."

IV. RECAPITULAREA. Vom răspunde întrebărilor ce ni se vor adresa de către participanții la cateheză (dialog).

V. ASOCIEREA cea mai potrivită este cu Taina Sfântului Botez. După cum prin baia Botezului se iartă toate păcatele (cel „strămoșesc” la copii, plus toate celelalte la catehumenii adulți), tot așa și prin Spovedanie (numită și „al doilea Botez”) – dacă este completă și însoțită de căință, împlinirea canonului etc., se dobândește curăție de „nou născut”, totodată vrednicia necesară pentru a primi Sfânta Împărtășanie.

VI. GENERALIZAREA. Toți trebuie să ne spovedim, chiar dacă ni se pare că nu am greșit cu nimic. Așa ne învață Sf. Ioan Evanghelistul: „Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înșine și adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios și drept, ca să ne ierte păcatele și să ne curățească pe noi de toată nedreptatea.” (I In 1, 8-9);

VII. APLICAREA. Suntem întrebați, adesea: „Cum este bine să ne spovedim: mai des sau mai rar?” Răspunsul formulat de *Învățătura de Credință Ortodoxă* ni se pare deosebit de lămuritor (și de total bun simț), motiv pentru care îl redăm aici: „Spovedania nu este legată de termene sau soroace anumite din cursul anului. Putem alerga la duhovnic ori de câte ori și oricând simțim nevoia de a ne ușura sufletul de povara păcatelor, sau de a primi mângâierea Harului și nădejdea iertării. *Cu cât ne spovedim mai des, cu atât mai bine.* De obicei, însă, spovedania este legată de posturi. De aceea, Porunca a patra a Bisericii ne învață să ne mărturisim de patru ori pe an, adică în cele patru posturi...”.

Bibliografie:

1. *****Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
2. Pr. Petre Vintilescu, *Spovedania și duhovnicia*, București, 1939
3. Pr. Eugen Jurca, *Spovedanie și psihoterapie. Interferențe și diferențe*, București, 2007
4. *Agheasmatar*, EIMBO, București, 1992
5. *Carte de rugăciuni*, edițiile IBMOBOR

5. SLUJBA CUNUNIEI ȘI A BOTEZULUI. Îndrumări practice.

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Oficierea Tainelor Cununiei și a Botezului întâmpină adesea felurite dificultăți, atât pentru slujitori, cât și pentru credincioșii solicitanți. Cu deosebire, credincioșii care frecventează rar (sau deloc) biserica, au nevoie de îndrumări concrete pentru aceste slujbe și chiar ne adresează o seamă de întrebări, mai ales în ziua când solicită programare pentru oficierea lor. În acele convorbiri scurte, însă, nu se pot oferi toate răspunsurile strict necesare și, de aceea, în urma experienței anilor de pastorație, ne-am dat seama că este folositor ca îndrumările să fie date în scris, pe foi tipărite (sub forma unor „fluturași” de ½ pagină), pe care să le poată lua acasă. Am observat, astfel, că familiile care au primit în scris aceste îndrumări (și s-au străduit să le respecte), au avut un comportament adecvat în Sfântul Locaș, asigurând preotului condițiile firești pentru oficierea slujbei, fiind și ei mulțumiți, în final, de atmosfera duhovnicească a desfășurării. Având în vedere, astfel, rezultatele încurajatoare ale acestui procedeu, ne-am hotărât să publicăm textele „fluturașilor” cu îndrumări, atât pentru o mai largă încunoștințare a credincioșilor, cât și pentru a le propune ca model maintinerilor colegi preoți, ori viitori preoți.

Odată cu aceste îndrumări, care constituie un minimum necesar, considerăm oportun să mai oferim și alte sfaturi practice în legătură cu aceste două mari Taine, fără să intrăm însă în detalii doctrinare și liturgice, care vor constitui obiectul unor cateheze viitoare.

II. TEMA noastră de acum se restrânge, astfel, la îndrumări de ordin practic, pentru buna rânduire a oficerii slujbelor Cununiei și Botezului, spre folosul celor pentru care se săvârșesc, dar și pentru conștiința datoriei împlinite a preotului slujitor.

III. TRATAREA temei începe cu răspunsurile pentru două posibile întrebări: 1: De ce vorbim despre îndrumări practice la ambele Taine, într-o singură cateheză? Și, 2: De ce întâi despre Cununie și nu despre Botez? La prima întrebare vom primi răspunsul lămuritor abia după ce vom vedea îndrumările date pentru ambele Taine: vom observa, astfel, că multe elemente sunt comune, ori apropiate, într-o măsură însemnată. La a doua, răspundem că, în mod firesc și cronologic, Cununia precede Botezul, după buna rânduială creștinească. Mai întâi are loc căsătoria și apoi nașterea de prunci, exceptând anumite cazuri ale așa-ziselor „cupluri moderne” din zilele noastre, când ordinea se inversează! În acest sens este binevenit sfatul dat de Teofil al Antiohiei: „Copiii să se nască legitimi din căsătorie și nu din adultere, ca nu cumva să cinstească cineva ca tată pe unul care nu-i este tată, sau ca cineva să nu respecte pe adevăratul tată, pentru că nu știe că-i este tată...” (*Către Autolic*).

Taina Cununiei. Atunci când doi tineri se decid să se căsătorească, trebuie să împlinească anumite datorii, pentru un bun început al căsniciei lor: *la temelia hotărârii să stea dragostea curată și nu vreun interes material, sau de altă natură; să fie deplin conștienți de responsabilitățile ce le revin, în fața lui Dumnezeu și a oamenilor; să ceară acordul părinților și să aibă binecuvântarea preotului duhovnic pentru acest pas; înainte de căsătoria religioasă trebuie să aibă căsătoria civilă; să consulte preotul înainte de a face programarea la restaurant, întrucât sunt zile în cursul anului când nu se săvârșesc nunți (sunt precizate în calendarul bisericesc); de asemenea: bine este a face programarea cununiei religioase duminica, după Sfânta Liturghie, nu sâmbăta, întrucât, după oboseala ospățului, nuntașii nu mai pot merge la biserică.* Redăm, acum, textul îndrumărilor înscrise pe fluturașul pe care-l înmănăm la programare:

CERINȚE PENTRU OFICIEREA TAINEI CUNUNIEI:

- CERTIFICATUL DE CĂSĂTORIE (*original și copie*)
- 2 LUMÂNĂRI (*recomandăm să fie din ceară curată*)
- VERIGHETELE
- O STICLĂ DE VIN (*roșu, dulce*) și PIȘCOTURI
- NAȘII să fie cununați ortodox
- MIRII sunt invitați la biserică, înainte de oficierea cununiei, în ziua de..., la orele ..., pentru o slujbă de dezlegare/spovedanie
- În timpul slujbei TELEFOANELE MOBILE să fie închise, iar FILMATUL ȘI FOTOGRAFIATUL să se facă într-un mod cât mai discret, pentru a nu perturba bunul mers al slujbei
- Rugăm ca pe durata officierii să se mențină liniștea și atmosfera de rugăciune
- Insistăm să fie respectată ora stabilită, pentru a nu destabiliza alte slujbe programate.

Data: _____

Ora: _____

Notă. După nuntă, nașii vor veni cu finii la biserică, pentru o rugăciune specială, în orice duminică, orele (*cu lumânările de la nuntă*).

Taina Botezului. Tinerii căsătoriți trebuie să știe că Taina Cununiei este un dar de la Dumnezeu, iar *darul trebuie să-și aducă rodul*. Când sădăm un pom, așteptăm fructe de la el. Când se întemeiază o familie, se așteaptă nașterea de prunci. De aceea, înainte de a prezenta textul cu „necesarul” pentru slujba Botezului, socotim folositoare câteva sfaturi: 1. *Familiile tinere să nu evite nașterea de prunci, ori, Doamne ferește, să recurgă la avort.* În „Epistola către Diognet”, bunăoară, se arată că creștinii adevărați nu au obiceiuri păgâne: „Creștinii se căsătoresc ca toți oamenii și nasc prunci, dar

nu-și aruncă odraslele. Stau la o masă comună, dar nu și la un pat comun. Sunt în trup, dar nu viețuiesc după trup. Petrec pe pământ, dar au cetățenia în cer”. 2. *Nu trebuie să dăm mai multe nume copilului, ci unul singur: numele unui sfânt din calendar, al zilei în care s-a născut, sau al unei zile apropiate.* 3. *Să nu amânăm data Botezului, peste vârsta de două luni. Cu cât este mai micuț, cu atât e mai liniștit. În general, copiii mai mari de 2 luni, plâng aproape tot timpul la slujbă. Iată, acum, textul „fluturașului”:*

CERINȚE PENTRU OFICIEREA TAINEI BOTEZULUI:

- CERTIFICATUL DE NAȘTERE (*original și copie*)
- O LUMÂNARE (*recomandăm să fie din ceară curată*)
- O STICLUȚĂ CU ULEI și UNA CU VIN (*roșu, dulce*)
- UN PROSOP, UN SĂPUN, O PÂNZĂ ALBĂ (aprox. 1,5 m²) și O FAȘĂ (aprox. 1 m)
- UN BIBERON CU APĂ, CEAI, sau LAPTE (*în cazul în care copilul consumă*)
- NAȘII să fie ortodocși și să cunoască Simbolul de Credință (**CREZUL**)
- FILMATUL ȘI FOTOGRAFIATUL să se facă într-un mod cât mai discret, pentru a nu perturba bunul mers al slujbei
- TELEFOANELE MOBILE să fie închise în biserică
- Rugăm ca pe durata slujbei să se mențină liniștea și atmosfera de rugăciune
- Insistăm să fie respectată ora stabilită, pentru a nu destabiliza alte programări din ziua respectivă

Data: _____

Ora: _____

IV. RECAPITULÂND și străduindu-ne să reținem cele de mai sus, înțelegem că anumite chestiuni țin de organizare, cu importanța lor pentru momentul respectiv, dar de importanță și mai mare este atitudinea cuviincioasă a participanților din timpul slujbei. Totodată, că aceste slujbe contribuie decisiv la mântuirea celor pentru care se săvârșesc.

V. ASOCIEREA firească a problemelor care țin de buna desfășurarea celor două Taine este cu a tuturor celorlalte slujbe ale Bisericii. Bunăoară, pentru Sfânta Liturghie sunt necesare anumite lucruri materiale: prescură, vin, apă, tămâie, lumânări, plus sfintele vase, cărți etc., dar mai presus de ele stă buna cuviință, evlavie și respectul pe care participanții, slujitori și credincioși, trebuie să le ofere lui Dumnezeu, în Sântul Locaș.

VI. GENERALIZÂND problematica expusă în această cateheză, să ne aducem aminte de cuvintele Mântuitorului: „Pe unele să le faceți, pe celelalte să nu le lăsați!” (Mt 23, 23). În înțelesul nostru de acum: *să ne îngrijim de chestiunile*

organizatorice, materiale, pentru buna rânduire a celor necesare oficerii slujbei, dar să nu uităm nici o clipă de cele duhovnicești, care țin de sfințenia Tainelor și a Bisericii în care se săvârșesc.

VII. APLICAREA îndrumărilor pe care le-am oferit (*la care se pot adăuga altele, desigur, în funcție de întrebările credincioșilor*) poate fi de mare sprijin pentru buna desfășurare a slujbelor. Notăm acum câteva dintre aspectele neplăcute din timpul desfășurării, care se cer neapărat înlăturate: *zgomotul de apel făcut de telefoanele neînchise; vorbitul unor participanți (în special a unora care nu frecventează în mod obișnuit biserica); necunoașterea Crezului de către unii dintre nașii de botez și stâlcirea cuvintelor, chiar și atunci când îl citesc; deranjul produs de către unii fotografi, care nu înțeleg că trebuie să respecte slujba, fac poze excesiv de des, umblând de colo-colo și îndrăznind chiar să dea indicații, cu voce tare, mirilor și nașilor, cum să stea, cum să privească etc.; imaginea neplăcută a lumânărilor care curg pe mâinile nașilor și pe covor (de aceea am recomandat că e bine să fie de ceară curată, nu de parafină); atitudinea irreverențioasă a unor miri (ori nași) care chicotesc în timpul slujbei, se calcă pe picior, fac glume atunci când li se dă să guste vinul și pișcotul; aruncatul cu bomboane în timpul ceremoniei etc.*

Ne exprimăm nădejdea, de aceea, că îndrumările și observațiile din cateheza de față vor contribui la o tot mai bună desfășurare a oficerii, totodată, la sporirea evlaviei și a conștientizării importanței pentru mântuire a slujbelor de care ne-am ocupat.

Bibliografie utilizată:

1. *Epistola către Diognet*, apud Ioan I. Ică jr, Germano MARANI (eds.), *Gândirea socială a Bisericii*, Ed. Deisis, Sibiu, 2002
2. Teofil al Antiohiei, *Către Autolic*, „Apologeți de limbă greacă”, PSB 2, București, 1980

6. PARASTASELE. Câteva sfaturi practice

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. După decesul cuiva drag din familie, cei rămași ne întreabă adesea: „Părinte, ce trebuie să fac? Câte parastase? Câte farfurii și prosoape la pomană? Altceva ce mai trebuie?” Apoi, cu gândul să împlinească toate datinile așa cum se cuvine, ne roagă insistent: „Părinte, învățați-mă cum să mă pregătesc, pentru că vreau să-i fie primit!” Ne dăm seama, astfel, că parastaselor li se acordă mare importanță în cultul nostru tradițional, ele fiind, practic, unele dintre cele mai frecvente dovezi ale recunoștinței celor vii pentru cei plecați. Mai mult: parastasele se transformă efectiv în mijloace de *comunicare* și *comuniune* dintre vii și morți. Nu trebuie să ocolim realitatea că o seamă de creștini nu calcă prin biserici decât la botezuri, cununii, înmormântări și parastase... În același timp, se întâmplă adesea că după moartea cuiva foarte-foarte apropiat, unii dintre creștini se atașează definitiv de cultul bisericii, îndeosebi după ce au participat la parastasele îndătinat, dându-și seama că biserica este locul unde simt cea mai mare apropiere față de sufletul celui pe care l-au iubit. Acest fapt, aparent incredibil, se explică prin puterea Sfintei Liturghii: pe sfântul disc se scot din prescură, la Proskomidie, miridele și pentru viii care participă la slujbă, dar și pentru cei trecuți în veșnicie, așa cum se vede în imaginea alăturată. În jurul Mielului-Hristos (*Sf. Agneț*) sunt așezate, astfel, părțile pentru Maica Domnului și sfinți, pentru slujitori, ctitori, credincioși - vii și adormiți, cerul și pământul unindu-se în cadrul sfintei jertfe. Iar reprezentarea de pe sf. disc nu este doar simbolică: împreună cu Hristos, prezent real în fiecare Sfântă Liturghie, pot fi prezenți cu sufletul, prin voia Lui, toți cei invocați și pomeniți, *inclusiv cei pentru care se săvârșește parastasul*. De aceea, apropierea și comuniunea dintre noi și sufletele pe care le pomenim este maximă.

II. TEMA de față urmărește să prezinte câteva sfaturi practice, a căror împlinire poate fi în folosul comun al celor pomeniți și al celor care săvârșesc pomenirea.

III. TRATAREA subiectului pleacă de la înțelesul cuvântului „parastas”: *parastasis*, cuvânt grecesc, înseamnă, între altele, *a sta alături de, înfățișare înaintea cuiva, mijlocire*. Alături de cine? Desigur, *unii alături de alții*, în comuniune sfântă de rugăciune, dar *alături și de sufletele pentru care ne rugăm* și pentru care cerem *mijlocire* înaintea lui Dumnezeu. În fața Lui stăm, cu credință și nădejde că rugăciunile izvorâte din dragostea noastră pentru cei adormiți vor fi bine primite. Cu toate că nu-i vedem și nu-i auzim, îi simțim aproape. Ei însă prin voia Domnului, ne pot vedea și ne pot auzi. Noi nu trebuie să socotim că între spațiul nostru de aici și sălașurile lor cerești sunt distanțe de neparcurs. Biserica este locul sacru unde se unește cerul cu pământul. Dacă Dumnezeu voiește, ei pot fi prezenți aici, în sfântul lăcaș, în chip tainic, desigur. Ne pot vedea, ne pot auzi, pot fi fericiți

că se roagă împreună cu noi, bucurându-se de prezența noastră și mângâindu-se de rugăciunile făcute și de darurile împărțite pentru ei.

Din punct de vedere practic, e bine să reținem următoarele:

- **după înmormântare**, se fac parastase la **3, 9 și 40 de zile**, la **un an**, apoi în **fiecare an**, până la **șapte**; de asemenea, în *sâmbetele morților*, menționate în calendar (*dinaintea Duminicii lăsatului sec de carne, dinaintea Rusaliilor și cea din jurul datei de 1 noiembrie*);
- **la 40 de zile**, la un an și în fiecare an până la șapte, solicităm preotul să vină și la cimitir, pentru o slujbă la mormânt, și acasă, pentru a binecuvânta masa și lucrurile care se împart; *numărul vaselor, colacilor, lumânărilor, prosoapelor și altor obiecte care se dau de pomană, nu este fix. Fiecare familie va împărți după posibilități, urmărind mai ales tradiția locului*;
- **la biserică**, familia care pregătește parastasul va veni cu prinoasele obișnuite: colivă, colaci (*sau pâini*), vin, lumânări, tămâie etc. Întrucât de obicei la parastase participă și aprox. 10-15 oameni sărmani, care se bucură mult să primească câte ceva, îndemnăm a se aduce, după putere, și alte daruri, cum ar fi: cornuri, sandvișuri, fructe etc. **Cel mai bine este a se face pachetele cu aceste alimente, cât să sature un flămând**. Această pomană, care nu necesită o foarte mare cheltuială, va fi bine primită înaintea Domnului. Altfel, doar cu puțină colivă și un pic de vin, bietul sărac înfometat nu se poate sătura! Se înțelege că atunci când o anumită familie are mai puține posibilități materiale și nu aduce multe prinoase, se face pomana cu ce se poate. Dacă există, totuși, posibilități, este păcat a se face parastas fără a se împărți săracilor. Cu certitudine, familia care împarte daruri va simți fericirea celui care dă, întrucât - după cuvântul Scripturii - "mai fericit este a da, decât a lua!" (*Fapte* 20, 35), iar cei dragi ai noștri, plecați în ceruri, se vor bucura și ei, prin voia Domnului, că cineva pe pământ hrănește un sărac, în numele lor. Desigur, prinoase se mai pot împărți și acasă, și la mormânt, după ce vor fi binecuvântate de preot;
- **de mare importanță** este participarea membrilor familiei la Sfânta Liturghie, nu doar la parastasul propriu-zis. De ce? Pentru că în Sfânta Liturghie, la jertfa cea sfântă, are loc *comuniunea* de care vorbeam mai sus. De altfel, pregătirile pentru pomenirea celor plecați sunt de două feluri: materiale și sufletești. Sub aspect material, cele precizate anterior. Sub aspect sufletesc, îndemnăm următoarele: cei mai apropiați dintre membrii familiei (sau măcar unul dintre ei) să țină post câteva zile înainte de parastas, să se spovedească și **să se împărtășească la Liturghia din ziua parastasului**. În acest mod, cei vii se cuminecă o dată cu cei pentru care se face slujba, din același sfânt potir: *văzut* cei de pe pământ, *tainic* - prin voia Domnului - cei adormiți. Simbolismul reprezentat de particulele de pe sfântul disc se

transformă, astfel, în realitate liturgică. Iar atunci când Dumnezeu îngăduie ca sufletele pomenite să fie prezente în biserică la Liturghia respectivă, le oferim cea mai mare bucurie și mângâiere, împărtășindu-ne o dată cu ei!

IV. RECAPITULĂM concentrat cel mai important aspect al temei noastre: familia care ostenește (și cheltuiește) mult cu cele materiale pentru săvârșirea unui parastas, să nu negligeze aspectul duhovnicesc, infinit mai important în planul mântuirii. De altfel, faptul că ne pregătim, participăm și ne împărtășim la Liturghie, din dragoste pentru răposații noștri, reprezintă un foarte mic act de recunoștință pentru toate câte ni le-au oferit ei cât au fost în viață: ore, zile, ani în șir, dar și pentru multele sacrificii pe care le-au făcut pentru noi. De asemenea, bine este ca la Sf. Liturghie și Parastas să asiste și prietenii invitați la pomana de acasă, spre a participa, astfel, și la rugăciunile ce se fac în biserică. Altfel, dacă nu se unește cu slujba, pomana se poate transforma într-o masă de petrecere oarecare...

V. ASOCIIND grija noastră pentru mântuirea celor plecați în veșnicie cu fapte similare din istoria Bisericii, ne aducem aminte de un foarte bun exemplu al creștinilor din primele veacuri: credința în puterea rugăciunilor de mijlocire pentru cei morți era atât de puternică, încât unii creștini se botezau pentru morții lor, socotind că gestul acesta suplinea lipsa botezului creștin la rudele și prietenii lor, care nu apucaseră să-l primească în viață (I Co 15, 29).

VI. GENERALIZÂND aspectele concrete pe care le-am descris, ne dăm seama că parastasele și rugăciunile pentru morți, în general, sunt ecoul concepției înalte despre moarte, care, pentru creștini, nu este nici trecerea în neantul (*neființa*) Nirvanei budiste, nici locul de groază și întuneric în care rătăcesc fantomele morților, ca în tartarul păgân evocat în Purgatoriul și Infernul lui Dante, nici șeolul confuz din vechea religie a evreilor, *ci trecerea într-o existență superioară, în care sufletul credinciosului își găsește liniștea și fericirea veșnică, în nemijlocita apropiere de Hristos Cel înviat din morți*, având credința neclintită că cei care mor se unesc cu El, biruitorul morții, credință prin care ei exclamă, odată cu autorul Apocalipsei: „Fericiți cei morți, cei ce de acum mor întru Domnul! Odihnească-se de ostenele lor, că faptele lor vin cu ei!” (14, 13).

VII. CONCLUZIILE ȘI APLICAREA celor de mai sus se desprind de la sine. Parastasele reprezintă, așadar, momente liturgice speciale, în care înălțăm rugăciuni pentru mântuirea celor pe care îi pomenim, dar care ne oferă prilejul să împărțim și daruri în numele lor. Totodată, să fim în comuniune sfântă cu ei și prin cele sufletești: *post, spovedanie, participare la Sfânta Liturghie și, mai ales, împărtășire în ziua respectivă*. În numele lor, se mai poate face un lucru, deosebit de bineplăcut înaintea Domnului: să împlinim, material și spiritual, ceea ce ei n-au mai apucat să împlinească. Copiii, mai ales, știu ce proiecte, idealuri, dorințe sfinte etc., au avut părinții lor. Minunat gest de recunoștință ar fi să ducă mai departe cele neîmplinite, dar numai pe acelea care sunt folositoare mântuirii, atât celor plecați, cât și lor, ca

urmași. Sufletele părinților pot fi mângâiate și prin grija copiilor de a le împlini sfaturile bune, de care poate n-au ascultat, cât părinții au fost în viață. În felul acesta dovedim că nu-i uităm, că le suntem recunoscători și că dorim să ne revedem cu ei în împărăția cerurilor. Până atunci, parastasele rămân prilejuri binecuvântate de a-i întâlni în rugăciune și a oferi, în numele lor, daruri de mâncare, îmbrăcăminte, bănuți, ori altceva de care cei sărmani au atâta nevoie.

Bibliografie:

1. Pr. prof. dr. Ene Braniște, *Liturgica Specială*, Edit. Inst. Biblic, București, 1980
2. Idem, *Liturgica Generală*, Edit. Inst. Biblic, București, 1985
3. *** *Învățătura de credință ortodoxă*, Edit. Inst. Biblic, București, 1952

7. ESTE ÎNGĂDUIT LAICILOR SĂ PREDICE ÎN BISERICĂ?

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Precizăm din capul locului că răspunsul este afirmativ, cu mențiunea că trebuie, concomitent, să se răspundă corect la încă o întrebare: *în ce condiții pot predica?* Literatura noastră teologică beneficiază în acest subiect de un veritabil tratat, *Mirenii în Biserică*, alcătuit de canonistul pr. prof. Liviu Stan, de vrednică pomenire. Răspunsul concret se găsește în capitolul al III-lea, intitulat „Participarea mirenilor la exercitarea puterii învățătoresci”, cu detalieri istorice, canonice și liturgice, în care se pronunță fără echivoc: „Laicii pot predica, cu permisiunea autorității bisericești. Pot lua parte, așadar, la oficiul magisteriului. Ei pot învăța în biserică în virtutea obligației generale creștine de a mărturisi credința și în virtutea trimerii generale la slujba cuvântului, care-i privește pe toți laicii. Ei pot, așadar, învăța, predica, pot face misiune, cateheză, pot contribui la întărirea și apărarea credinței prin acțiune publică, cu permisiunea și sub controlul ierarhiei și prin acțiuni particulare, ca părinți, ca membri ai unei familii, ai unei societăți, ca nași etc.”

II. TEMA de față este actuală, din cel puțin două puncte de vedere. Întâi, pentru faptul că predicarea unor distinși creștini laici a creat o frumoasă tradiție în Biserică, aspect ce trebuie încurajat. Al doilea, pentru a ne strădui să eliminăm situațiile neavenite, care lezează misiunea sacră a propovăduirii și atrag critici și suspiciuni nejustificate asupra tuturor laicilor, nedreptățind, astfel, pe cei care aduc servicii reale amvonului.

III. TRATAREA acestei teme nu este simplă și trebuie privită în context. De ce? În primul rând pentru faptul că anumite canoane, ale câtorva sinoade ecumenice și locale, interzic categoric laicilor să predice. Evident, canoanele acestea sunt în vigoare, iar interpretarea lor trebuie făcută cu mare grijă, mai precis cu mediere atentă între *acrivie (strictete)* și *iconomie (îngăduință)*, două atribute specifice dreptului bisericesc. Cel mai categoric dintre ele este canonul 64 „Trulan” (sinoadele V-VI): „Nu se cuvine ca laicul să țină cuvântare sau să învețe în chip obștesc, însușindu-și de aici slujba învățătorescă, ci să se supună rânduielii predanisite de către Domnul, și să-și deschidă urechea spre cei ce au darul cuvântului de dascălie și să învețe cele dumnezeiești de la aceștia. Căci în Biserică cea una, osebite mădulare a făcut Dumnezeu, după cuvântul Apostolului (I Cor. 12, 27), pe care Grigorie Teologul, tălmăcindu-l în omilia 26, arată lămurit rânduiala zicând: *Pe această rânduială să o cinstim fraților, pe aceasta să o păzim. Unul să fie ureche, altul limbă, altul mână, altul altceva; unul să învețe, altul să se lase învățat. Și după aceasta: Și cel ce învață să o facă cu supunere și cel ce dăruiește să o facă cu bucurie, și cel ce slujește să fie cu râvnă; să nu fim toți limbă, lucrul cel mai cu înclinare, nu toți apostoli, nu toți profeți, nu toți tâlcuitori. Și apoi spune: Ce te faci pe tine păstor, oaie fiind? Ce te faci cap, picior fiind? De ce te*

*apuci să comanzi oaste, fiind pus între ostași? Și în alt loc: Înțelepciunea poruncește: Nu fi grabnic în cuvinte, nu te măsură cu cel bogat, sărac fiind, nici nu căuta să fii mai înțelept decât înțelepții... Iar de s-ar prinde cineva călcând canonul de față, să se afurisească pe 40 de zile”. Desigur, textul acestui canon, receptat și tâlcuit cu *acrivie*, ar determina stoparea accesului la amvon pentru oricare creștin laic, indiferent de pregătire, treaptă socială, ținută duhovnicească etc. Tâlcuit, însă, în contextul canonic general și mai ales istoric al slujirii creștine, canonul sugerează apelul la *iconomie* și discernământ. Mesajul esențial din acest canon nu este greu de sesizat: *nimeni dintre laici să nu îndrăznească a-și lua singur dreptul de a propovădui*, ignorând rânduiala statornicită a Bisericii, anume aceea prin care clerul, în virtutea succesiunii apostolice, are misiunea expresă de a învăța, deodată cu celelalte două misiuni (*slujiri*), sfînșitoare și pastorală. Dar dacă este socotit vrednic și este chemat să rostească un cuvânt de învățătură, laicul trebuie să îplinească această plăcută și nobilă ascultare, având binecuvântarea și încrederea clericului responsabil cu oficiul magisteriului. Părintele Liviu Stan precizează, în același tratat: „Laicii, prin încuviințarea primită de la episcop, pot exercita, în limitele încuviințării, puterea învățătoarească. Lor nu le revine acest drept ca preoților și episcopilor, în baza puterii sacramentale, ci numai în urma îndreptățirii pe care le-o dă episcopul ca rezultând din starea lor, din situația lor în Biserică... Biserica poate folosi laicii pregătiți în lupta împotriva tuturor curentelor potrivnice ei, atât împotriva sectelor obișnuite, cât și împotriva curentelor de gândire filozofică sau politică, atee. Pe laicul care-și sprijină Biserica sa în activitatea ei învățătoarească, biserica nu poate decât să-l primească cu bucurie și dragoste, iar nu să-i strige „turmă” sau „ce te faci păstor, oaie fiind?”, căci o stare după această analogie strictă nu poate exista în Biserică. În ea toți trebuie să activeze conștient, în uniunea dragostei, iar nu mecanic. Supunerea nu este oarbă, ci conștientă”. În același sens se pronunță și părintele Ioan Floca, fost profesor de „Drept Canonic” la Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu: „În canon (64, n.n.) se arată în mod plastic și cu exemple din Sfânta Scriptură, precum și din tâlcuirea unor texte ale ei de către Sfântul Grigorie Teologul, cât de necesară este buna rânduială sau ordinea în Biserică. Păzind această ordine, fiecare trebuie să îplinească slujba care i s-a încredințat și să nu caute a-și însuși vreo misiune sau vreo putere care nu i s-a dat. Astfel, nu este permis nici laicului care nu a primit puterea învățătoarească în Biserică să predice, fără încuviințarea din partea celor care dețin această putere, sau să rostească orice alt fel de cuvânt în public, însușindu-și puterea învățătoarească. Adică nu-i este îngăduit să trateze în public chestiuni de doctrină, decât cu aprobarea autorităților bisericești, căreia i s-a încredințat această putere de către însuși Mântuitorul. Cu rânduială deci, poate să învețe cele ale credinței chiar și laicul, dacă este cunoscător, dacă are aprobarea vreunui episcop sau vreunui preot, obligați fiind de altfel toți credincioșii să mărturisească pe Hristos și adevărurile*

creдинței, la care ne-a chemat El” (*Canoanele B. Ort. Note și comentarii*). Merită a fi reținută, de asemenea, o interesantă reglementare a sinodului IV local din Cartagina (398, can. 98): „Laicul poate să învețe în prezența clericilor, numai dacă a fost invitat de către aceștia”. Este limpede că acest canon stipulează dreptul laicilor de a predica, dar sugerează și subînțelesul că „fără invitație” laicilor le este interzis categoric acest drept.

În decursul istoriei Bisericii, nu puțini au fost laicii care s-au afirmat pe tărâmul propovăduirii. Dăm câteva dintre cele mai cunoscute exemple: *didascalii* – despre care vorbește Sf. Ap. Pavel (I Co 12, 28); *Sf. Justin Martirul și Filozoful* (†150) – autor a două Apologii (cuvântări de apărare a creștinismului); teologul *Origen* (†254), mare exeget al Sfintei Scripturi; *Nicolae Cabasila* (sec. XIV), cunoscutul tâlcuitor al Sf. Liturghii etc. În țara noastră, s-au remarcat îndeosebi profesorii laici de teologie, care, o dată cu preocupările în specialitate, au slujit cu cinste și Amvonul Bisericii. Din nenumăratele exemple, selectăm câteva mai aproape de zilele noastre: Badea Cireșeanu (†1919), Ioan Gh. Savin (†1973), Nichifor Crainic (†1972), Teodor M. Popescu (†1973), Iorgu Ivan (n. 1899), Nicolae Chițescu (†1991), Ioan V. Georgescu (†1976), Constantin Pavel (†2000), Alexandru Elian (†1998), Justin Moisescu, până să fie patriarh (†1986). Un loc de cinste în rândurile laicilor cu preocupări omiletice îl ocupă prof. dr. Emilian Popescu (n. 1928), fost titular al catedrei de Bizantinologie de la Facultatea de Teologie din București, acum membru al Academiei Române. Domnia sa a dovedit mereu un profund atașament față de viața liturgică a Bisericii. Dăruit de Dumnezeu și cu o voce plăcută de tenor, este nelipsit de la Sfintele Liturghii din duminici și sărbători, cântă la strună, citește Apostolul, dar răspunde cu bucurie și solicitărilor preoților de a rosti de la Amvon, din când în când, un cuvânt de învățătură, inclusiv la biserica noastră, Sf. Ilie-Gorgani.

În actualitate, amintim faptul că elevii seminariști și studenții teologi predică frecvent, în virtutea practicii omiletice, atât la paraclisele de la Seminarii și Facultăți, cât și la diferite biserici de parohie, mai ales în Capitală.

IV. RECAPITULÂND pentru fixare cele de mai sus, sperăm că cititorii noștri pot răspunde fără dificultate la două întrebări esențiale: *Care dintre laici pot predica în Biserică? În ce condiții?*

V. ASOCIERE. Trebuie să precizăm că laicii pot transmite învățătura Bisericii nu numai prin intermediul predicii, ci și prin alte moduri ale slujirii învățătoarești: intervenții în cadrul dialogurilor catehetice desfășurate în biserici, ca cele de miercuri seara de la biserica noastră; lecțiile de religie din școli; emisiuni radio-tv și presă, în general; conferințe cu teme religioase etc. Iar o formă de zi cu zi, la îndemâna tuturor, sunt sfaturile și „lecțiile” pe care fiecare laic este dator să le dea, cu tactul necesar, copiilor și nepoților, în propriile familii. Cu același tact, colegilor de serviciu etc.

VI. GENERALIZÂND ideea de bază a catehezei de față, reținem că laicii, cu binecuvântarea ierarhiei, pot rosti predici în cadrul sfintelor slujbe, o dată cu exercitarea celorlalte forme ale slujirii învățătoarești (*didactice*), în condițiile interpretării canoanelor potrivit principiului „economiei”. În Biserică avem o preoție *specială*, obținută prin hirotonie (*diacon, preot, episcop*), dar și una *generală*, pe care fiecare o dobândește prin Taina Botezului. La această „preoție generală” (sau *împărătească*) se referă Sf. Ap. Petru, când spune: „Iar voi sunteți seminție aleasă, preoție împărătească, neam sfânt, popor agonisit de Dumnezeu, **ca să vestiți** în lume bunătățile Celui ce v-a chemat din întuneric, la lumina Sa cea minunată” (I Pt 2, 9).

VII. APLICAREA corectă a învățaturii Bisericii cu privire la slujirea didactică a mirenilor, a dus la crearea unui veritabil **apostolat laic**, cu o frumoasă și puternică tradiție. Sintetizând, conchidem că laicii care pot predica în cadrul cultului sunt, cu prioritate, profesorii de teologie, elevii seminariști din clasele superioare, studenții, profesorii de religie, cursanții de la master și doctoranzii teologi. „Lista” nu-i exclude, însă, pe anumiți creștini intelectuali ne-teologi, remarcați de episcop și preot pentru calitățile deosebite în plan duhovnicesc, căroră li se poate acorda binecuvântare de a cuvânta în cadrul Sfintei Liturghii, dar și la anumite slujbe ocazionale (înmormântare, parastas, sfințirea unei troițe etc.). *Cu timp și fără timp*, laicii sunt chemați, totodată, la răspândirea și apărarea credinței în orice loc, iar răsplata pentru această sfântă osteneală este cea promisă, sub inspirație divină, de Sf. Ap. Iacov: „Să știe că, cel ce a întors pe păcătos de la rătăcirea căii lui, își va mântui sufletul din moarte și va acoperi mulțime de păcate” (5, 20).

Bibliografie:

1. Pr. Dr. L. Stan, *Mireni în Biserică*. Studiu canonic-istoric, Sibiu, 1939
2. Pr. Prof. Dr. I. Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1993
3. Prof. Dr. T. M. Popescu, *Primii didascoli creștini*, în vol. „Biserica și cultura”, București, 1996
4. Drd. Ilie Ivan, *Cine trebuie să predice în Biserică?*, în „Mitropolia Olteniei”, 7-8/1985

8. SCRISOARE-CATEHETICĂ DESCHISĂ A UNUI PREOT CĂTRE ENORIAȘII SĂI

I. În România, libertatea conștiinței și libertatea religioasă sunt garantate prin „Constituție”. Astfel, legea prevede, pe de o parte, că „nimeni nu poate fi constrâns să adere la o credință religioasă contrară convingerilor sale” (art. 29, al. 1), iar, pe de alta, precizează: „cultele religioase sunt libere și se organizează potrivit statutelor proprii” (art. 29, al. 3). În virtutea acestor prevederi, Biserica Ortodoxă Română își desfășoară misiunea în mod plenar și organizat, cea mai cunoscută formă administrativ-teritorială a ei fiind *parohia*.

Scrisoarea catehetică de față se adresează enoriașilor din parohia (...), cu deosebire celor care, din felurite motive, vin rar, sau nu vin de loc la biserică. Am apelat în mod special la prevederile din „Constituție”, ca să recunoaștem din capul locului dreptul oricărui cetățean liber de a nu frecventa biserica, dar scriem aceste rânduri și pentru a mărturisi că preotul are obligații nu doar față de cei care vin la sfintele slujbe, ci și față de cei care nu vin, că trebuie să se îngrijească și de mântuirea acestora din urmă, că și lor trebuie să le stea la dispoziție, *cu timp și fără timp*. Suntem primiți foarte bine pe la casele creștinilor noștri cu diferite ocazii (*Sfeștanii, Parastase, cu „Botezul”* etc.), dar nu ascundem simțămintele de tristețe constatând că mulți dintre cei care ne primesc acasă, cu atâta bunăvoință, nu ne întorc vizita la biserică... Este posibil, desigur, ca unii enoriași din raza parohiei (...) să frecventeze alte biserici. Nimic rău în asta! Și în biserica noastră vin creștini din alte sectoare, nu puțini la număr. Vrem doar să se știe că noi, preoții de la această biserică, (...), avem obligații pastorale față de cei care aparțin de parohie, nu cei din alte părți. Că la nevoie (*împărtășanii, sfeștanii, înmormântări, parastase* etc.), noi suntem obligați să răspundem tuturor solicitărilor, potrivit regulamentelor din Statutului Bisericii.

II. TEMA și scopul unei astfel de scrisori se impun de la sine: a prezenta oportunitățile oferite de biserica de parohie și a face cunoscute obligațiile pe care slujitorii le au față de **toți** enoriașii, fie că vin, fie că nu vin la sfintele slujbe.

III. TRATAREA acestei teme se axează, așadar, pe descrierea oportunităților de care se pot bucura creștinii noștri, gândindu-ne că poate unii dintre dâșii nu frecventează biserica și pentru că nu le cunosc. Le enumerăm pe cele mai importante:

- biserica este deschisă **zilnic**, între orele;
- programul de slujbe este afișat pe ușa bisericii, dar poate fi cunoscut și prin telefon (...); pe lângă slujbele din duminici și sărbători (Vecernie, Utrenie, Sf. Liturghie), avem în programul liturgic și altele: Taina Spovedaniei, a Sf. Maslu, Acatiste, Slujba sfințirii icoanelor, slujba Agheasmei etc.

- slujbele din duminici și sărbători sunt înfrumusețate prin cântările corului... (sau prin cântările tuturor celor care participă);
- parohia publică un mic **Buletin parohial**, în care este tipărit și programul de slujbe, pe zile și ore, alături de alte materiale specifice misiunii Bisericii;
- în scopul de luminare a credinței prin lectură, avem la dispoziție o mică **bibliotecă creștină** (aprox. ... cărți), cu posibilitate de împrumut acasă;
- parohia are și un **site pe Internet** (...), în care enoriașii pot afla istoricul bisericii și alte informații utile; cu preoții slujitori se poate comunica și prin email (...)
- în fiecare săptămână, în ziua de ... (seara), în biserică se desfășoară un **program catehetic**, cu toți cei care doresc să adreseze întrebări, pentru diferite nelămuriri în problemele religioase; la sfârșit, preoții stau la dispoziția participanților și pentru dialoguri individuale;
- la cererea credincioșilor, slujitorii au obligația de a se deplasa la domiciliul enoriașilor, pentru diferite slujbe (spovedanii, împărtășanii, sfeștăanii, înmormântări, parastase etc.). **În acest sens, îndemnăm familiile care au creștini bolnavi și imobilizați să ne cheme la timp pentru spovedit și împărtășit, pentru a nu muri cineva, Doamne ferește, „negrijit” – cum se spune în popor. Am avut situații triste, în care am fost chemați prea târziu: dacă bolnavul nu mai este conștient, nu avem voie să-l mai împărtășim!** Precizăm, de asemenea, un lucru extrem de important: după deces, creștinii trebuie înhumați, *nu incinerati*, chiar dacă defunctul a lăsat testament în acest sens. Incinerarea este un păcat grav al celor din familie, care poate aduce mari nenorociri. Este adevărat că incinerarea presupune costuri mai mici. De aceea, pentru a nu fi ispitit cineva de aceste „reduceri”, notăm că familiile nevoiașе pot fi ajutate de la biserică, pentru a se respecta ritualul înhumării, sfânt în tradiția noastră;
- un grup de creștini (în special tineri) din biserică, pot ajuta persoanele în vârstă din raza parohiei, care sunt singure. Pot fi vizitate periodic (cu acceptul lor) și ajutate la menaj, la cumpărături etc., în limitele posibilităților;
- în biserică avem o cutie „a milelor” în care se adună bani pentru săraci, contabilizați de Comitetul Parohial. Banii se împart lunar, pe tabel, celor nevoiași: elevi, studenți, bătrâni etc. Cât se adună, atât se împarte;
- toate contribuțiile enoriașilor, fie în cutia milelor, fie pe chitanțier, sunt absolut benevole. E bine de știut, totuși, că de la chitanțier se asigură nu numai întreținerea bisericii și a personalului, ci se sprijină și activitățile

Patriarhiei, cum ar fi, mai nou, posturile de radio-tv „Trinitas”, cotidianul „Lumina” etc., atât de benefice în plan educațional-creștin.

IV. RECAPITULÂND pe scurt cele de mai sus, ne dăm seama cât sunt de importante, dar trebuie să spunem, totuși, că **în fruntea oportunităților pomenite până aici stă Sfânta Liturghie**. De ce? *Pentru că numai prin Sf. Liturghie se poate obține mântuirea sufletului*. Creștinul fără Liturghie este creștin doar cu numele, sau cum trist se spune în popor, **„creștin fără biserică”**. Iar biserica este ca o „școală”, ce nu se poate face la „fără frecvență”. Există enoriași care țin post, vin și se spovedesc periodic, dar se împărtășesc la prima oră, odată cu bolnavii și copiii, *fără să stea nici măcar la Liturghia din duminica respectivă...* Socotim că o astfel de împărtășire este furată! De aceea, apreciem și fericim pe acei creștini care au dragoste constantă față de Sfânta Liturghie.

V. ASOCIEREA temei noastre nu are nimic deplin-corespunzător în lumea aceasta: deși lucrează în lume, bucuriile Bisericii trec dincolo de ea, în veșnicie. Prin pogorământ însă facem o asociere pământească, care, deși relativă, ne poate ajuta oarecum s-o înțelegem pe cea veșnică. În Peloponezul Greciei Antice exista ținutul „Arcadia”, un loc al fericirii, loc de întâlnire al poezilor, scriitorilor și artiștilor, în general. Cei care mergeau acolo, la întoarcerea acasă exclamau emoționați: „Et in Arcadia ego! - Și eu am fost în Arcadia!”. Iată, fraților: dacă pentru un loc și un crâmpei al bucuriei trecătoare cei din antichitate exclamau atât de fericiti „Et in Arcadia ego!”, cu atât mai mult creștinii care se bucură de slujbele Bisericii trebuie să zică „Et in Ecclesia ego! – Și eu am fost (merg) la Biserică!”.

VI. GENERALIZÂND, amintim faptul că, o dată cu dobândirea mântuirii, creștinii care frecventează biserica se bucură și de atmosfera de familie, de liniște și pace, pe care o întâlnesc în sfintele lăcașuri. Aici fac cunoștință cu semenii din toate domeniile, pot lega prietenii frumoase, pot chiar beneficia de sprijin în diverse probleme. De multe ori, familia de la biserică aduce mai mare mângâiere sufletului decât cea de acasă, biserica devenind uneori *singura și adevărata familie*, sau, cum bine s-a spus, *familia celor fără de familie*.

VII. APLICAREA învățaturii Bisericii vine în sprijinul tuturor celor doritori de mântuire. Prin cele scrise până aici nu am epuizat nici pe departe chestiunile pe care e bine să le știe toți enoriașii noștri. De aceea, scrisoarea catehetică rămâne deschisă, pentru a răspunde în continuare eventualelor întrebări și nelămuriri. V-am scris, așadar, în nădejdea că veți deveni, cât mai curând posibil, **„creștini cu biserică”**, nelipsiți de la Sfintele Liturghii, că veți aduce periodic copilașii la împărtășit, că vă veți strădui a fi modele de familii creștine (soții cununați, copiii botezați la timp, icoanele așezate acasă în locurile cele mai de cinste etc. etc.).

Timpul trece, însă, ireversibil... (*Fugit irreparabile tempus* – spuneau latinii). Ca mâine vom trece dincolo, în marea „parohie”, unde ne așteaptă Iisus - Dreptul Judecător. Iar la judecată vom fi martori unii pentru alții. Fericiti vom fi, dacă vom

avea de dat bună mărturie! Căci Domnul ne va întreba pe noi, preoții: „L-ai văzut pe creștinul (...) la Liturghie? Ce poți să ne spui despre el?” Dar și d-voastră, dragi creștini, veți fi întrebați despre noi: „A răspuns părintele (...) chemării și așteptărilor tale? Te-a ajutat sau nu pentru a-ți mântui sufletul? A fost un exemplu bun sau nu?” Etc. etc. Nădăjduim, aşadar, că scrisoarea de față ne va sprijini pe toți, preoți și credincioși, să înțelegem responsabilitatea uriașă pe care o avem unii față de alții, în Biserica întemeiată de Iisus Hristos - Dumnezeuul și Mântuitorul nostru.

II. CATEHEZE PASTORAL-DOGMATICE

9. REVELAȚIA DUMNEZEIASCĂ

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Cu gândul mărturisit de a-i ajuta pe cititorii noștri să cunoască dogmele credinței ortodoxe, cu ajutorul unui șir de cateheze, într-o cateheză ulterioară vom expune învățătura *despre mântuire*, arătând, totodată, că trei sunt condițiile cerute pentru dobândirea vieții de veci: *har, credință și fapte bune*. Dintre acestea, opinăm că credința are o anumită prioritate cronologică, deoarece omul credincios este deschis și receptiv față de lucrarea harului, întrucât își raportează faptele bune și la Dumnezeu, nu doar la sine și la oameni, ca cel necredincios.

Prin cateheza de față încercăm să înțelegem **ce și în ce** trebuie să credem, pentru a ne înscrie cu adevărat în rândurile oamenilor credincioși, pornind de la definiția credinței: *adeziunea liberă a omului la descoperirile pe care ni le face Dumnezeu în Sfânta Scriptură și în Sfânta Tradiție*.

II. TEMA se va referi, așadar, la „descoperirile” făcute nouă de Dumnezeu, cunoscute în Teologia Dogmatică sub denumirea de „Revelația Dumnezeiască”.

III. TRATARE. Suntem conștienți de faptul că mulți dintre creștinii noștri, în special din rândurile tinerilor, ar fi interesați la cateheză de teme mai noi, de mare impact și actualitate, cum ar fi cele din sfera bioeticii: clonarea, fecundarea in vitro, contracepția, eutanasia, transplantul de organe, avortul, homosexualitatea, prostituția etc., sau unele ce țin de concepții și practici eterodoxe, care au inundat mai ales mediile urbane, ca: yoga, bioenergia, cristaloterapia, astrologia, chiromanția, oniromanția etc. etc. Vom aborda, desigur, și astfel de teme, dar socotim prioritar să parcurgem la început principalele capitole ale doctrinei ortodoxe, pentru a fi pregătiți, astfel, a ne confrunța cu ideile stricătoare de suflete, venite de aiurea. Este de importanță capitală să știm în ce credem. Esențial, credem, desigur, în ceea ce mărturisim în Crez („Simbolul Credinței”): Dumnezeuul Treimic (Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt), Biserica (una, sfântă...), Taine, înviere și viața de veci. Dar, cunoscând faptul că pentru a ne mântui este absolut necesar să intrăm în comuniune cu Dumnezeu, trebuie să știm, totodată, că, pentru a realiza această comuniune, este firesc să-I cunoaștem mai pe larg voia și lucrările. Iar această cunoaștere nu ar fi fost posibilă fără **descoperirea** sau **revelația** pe care El Însuși a făcut-o oamenilor. Pentru detalierea următoare, vom utiliza cu precădere termenul de „revelație”, sinonim cu „descoperire” (*revelo, -are* în latină înseamnă „descoperire”, „dezvăluire”), acesta fiind, de fapt, termenul întrebuintat preferențial de limbajul dogmatic actual.

Învățătura despre revelație cuprinde, în principal, următoarele puncte: *definiția, posibilitatea transmiterii și căile de transmitere*.

a. Definiție: *Revelația este actul prin care Dumnezeu Se descoperă pe Sine oamenilor, din proprie inițiativă și putere, cu scopul de a-Și face cunoscută voia și lucrările.*

b. Posibilitatea transmiterii este dată de faptul că atât Dumnezeu, cât și omul sunt ființe personale, raționale, capabile de a primi și oferi valori spirituale. Din iubire față de om, Dumnezeu a binevoit să-i descopere din belșug lucrări și taine, chiar dacă ele depășesc uneori posibilitățile de receptare ale rațiunii umane. Dar și în acest caz, omul nu este lipsit de ajutor, întrucât intră în lucrare o altă putere de înțelegere: credința. Sf. Ap. Pavel dă mărturie în acest sens: „Prin credință înțelegem că s-au întocmit veacurile cu cuvântul lui Dumnezeu, că s-au făcut din cele nevăzute cele ce se văd” (Evrei 11, 3). Pe de altă parte, un număr infinit de întrebări și taine rămân mai presus de cunoașterea omului, datorită infinității lui Dumnezeu și a lucrărilor Sale, raportate la puterea limitată a omului. Importantă este însă nu cantitatea informațiilor primite prin revelație, ci faptul că ele, chiar limitate, sunt suficiente pentru a-l ajuta pe om la mântuire. Cât de convingător se exprimă în această privință Sf. Ioan Damaschin († 749) în „Dogmatica” sa: „Dumnezeu, cunoscând toate și îngrijindu-Se dinainte de folosul fiecăruia, ne-a descoperit să cunoaștem numai ceea ce este de folos și a trecut sub tăcere ceea ce n-am putut să purtăm. Pe acestea deci să le iubim și în acestea să rămânem, nemutând hotarele veșnice și nedepășind dumnezeiasca predanie” (Cap. I).

c. Căile de transmitere a Revelației. Dumnezeu S-a descoperit oamenilor pe două căi: *naturală și supranaturală.*

1. **Revelația naturală** (*calea firii*) cuprinde comoara de învățături pe care natura înconjurătoare și firea omenească ni le dezvăluie, despre existența și unele însușiri ale lui Dumnezeu. Ordinea și frumusețea lumii oglindesc lucrarea unui Creator atotputernic, atotînțelept și atotiubitor, căci întreaga fire grăiește despre Dumnezeu, după cuvântul admirativ al Psalmistului: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știință. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieșit vestirea lor, și la marginile lumii cuvintele lor...” (Ps. 18, 1-4). Prin ordinea și armonia ei, zidirea ne arată că nu este opera hazardului și ne trimite cu gândul la un Creator al ei. *Întreabă lumea, podoaba cerului și vezi dacă nu-ți răspund după înțelegerea lor: Dumnezeu ne-a făcut! Lucrurile acestea le-au cercetat și nobilii filozofi și din artă L-au cunoscut pe Artist – scrie Fericitul Augustin. Chiar dacă unele popoare se închină încă la pietre și lemne, ele știu, totuși, că este Cineva mai mare ca ele,* notează la rândul său Fericitul Ieronim.

Cel care vrea să vadă și să audă frumusețile și armoniile din natură, nu trebuie să facă nici un efort. Doar cu puțină atenție și bunăvoință, oricine poate vedea, bunăoară, coloritul inefabil al florilor, ca al întregii vegetații, de altfel; poate

auzi ciripitul măiestru al păsărilor, susurul liniștitor al apelor de munte, ori foșnetul tainic al pădurilor... Mai presus de toate, poate vedea extraordinara alcătuire psiho-somatică a făpturii umane, chip al lui Dumnezeu, de care se minunează mai ales medicii savanți, care descoperă fascinați, pe zi ce trece, detalii nebănuite, uluitoare, atât ale structurii corporale, cât și ale celei sufletești. Ei bine, toate acestea îl conduc pe cel de bună credință spre Creatorul a toate.

2. Revelația supranaturală (*calea mai presus de fire*). Pe cale naturală, nu toată mintea Îl vede pe Dumnezeu. Veacuri de-a rândul, datorită păcatelor, „oamenilor li s-a întunecat mintea și au schimbat adevărul lui Dumnezeu în minciună, s-au închinat și au slujit făpturii în locul Făcătorului” – scrie Sf. Ap. Pavel (Ro 1, 35). De aceea, Dumnezeu a rânduit o altă cale de a Se descoperi, prin anumiți mijlocitori, începând cu proorocii Vechiului Testament și sfârșind cu Mântuitorul Iisus Hristos, așa cum dă mărturie Sf. Ap. Pavel: „După ce Dumnezeu odinioară, în multe rânduri și în multe chipuri, a vorbit părinților noștri prin prooroci, în zilele acestea mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul...” (Evrei 1, 1).

Așadar, revelația supranaturală este transmisă prin persoane și acceptată de om prin credință. Căile de transmitere sunt două: Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, pentru care vom prezenta cateheze speciale, în continuare.

IV. RECAPITULÂND concis cele de mai sus, notăm că pentru mântuirea noastră este absolut necesar să știm în ce credem. Este prea general (și abstract) să spunem „credem în Dumnezeu”, întrucât este nevoie să-I cunoaștem și voia, și lucrările. Voința de a intra în comuniune cu El, presupune implicit a-L cunoaște, iar comuniunea și cunoașterea nu ar fi fost posibile fără descoperirile pe care El Însuși ni le-a făcut, atât pe cale naturală, cât și pe cale supranaturală.

V. ASOCIERE. În istoria omenirii, până în ziua de astăzi, pe lângă revelația adevărată, întâlnim și revelații false, promovate de prooroci mincinoși, între care unii au mers atât de departe cu îndrăznirea încât s-au autointitulat „Mesia”, „salvatori ai omenirii” etc., ducând la rătăcire și pierzare mii de suflete. De aceea, trebuie să știm a face distincție între descoperirile adevărate și cele false. Apologetul creștin Lactanțiu (sec. III-IV) notează, bunăoară, câteva dintre criteriile deosebitoare: adevărații prooroci predică, toți, un singur Dumnezeu; nu suferă de boli psihice; nu sunt înșelători; nu aleargă după câștiguri materiale urâte; proorociile lor se împlinesc întocmai.

VI. GENERALIZAREA. Biserica Ortodoxă nu face o separație între revelația naturală și cea supranaturală, întrucât revelația naturală este cunoscută și înțeleasă deplin în lumina celei supranaturale. Altfel spus, revelația naturală este dată și menținută de Dumnezeu prin actele Lui mai presus de natură. Potrivit credinței noastre, conținutul revelației naturale îl reprezintă cosmosul și omul dotat cu rațiune, conștiință și libertate. În același timp, atât omul, cât și cosmosul, sunt

menținută în existență printr-o continuă acțiune supranaturală de conservare (Pr. D. Stăniloae, *Dogmatica*, I, 1).

VII. APLICÂND cele învățate până aici, opinăm că la întrebarea dacă Îl iubește pe Dumnezeu, orice creștin de bună credință va răspunde „da”, sau cel puțin „aș dori din toată inima să-L iubesc”. Alteori, auzim mărturisiri de genul „nu-L iubesc cât ar trebui!”. Să observăm că dorința de a-L iubi nu se raportează numai la respectarea poruncii biblice (*să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta*, Deut. 6, 5), ci are corespondent în simțirea spontană a fiecăruia dintre noi de a ne iubi părinții trupești, care ne-au dat viață, ne-au ocrotit etc. Iubirea filială presupune, bineînțeles, să-mi cunosc părinții, să le știu ostenele și năzuințele, încercând să le respect și să le duc mai departe. Această experiență de fii pământeni ne ajută, astfel, să ne cultivăm iubirea față de Părintele Cereșc, Creatorul și Ocrotitorul a toate, străduindu-ne a-L cunoaște, a-I ști voia, lucrările și poruncile descoperite nouă, încercând, totodată, să le plinim. Pentru aceasta, e nevoie de inimă deschisă, de „ochi” și „urechi” de văzut și auzit... A nu cădea în greșeala celor din vechime, pe care Domnul îi mustră, prin gura lui Isaia, proorocul: „S-a învârtosât inima poporului acestuia și cu urechile sale greu a auzit și ochii săi i-a închis, ca nu cumva să vadă cu ochii și cu urechile să audă și cu inima să înțeleagă și să se întoarcă la Mine...” (6, 10), ci să fim asemenea celor cărora Mântuitorul le-a spus: „Fericiți sunt ochii voștri că văd și urechile voastre că aud!” (Mt 13, 16).

Bibliografie:

1. *** *Învățătura de Credință Ortodoxă*, Edit. Institutului Biblic, București, 1952
2. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, Edit. Librăriei Teologice, București, 1938;
3. Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă (A-Z)*, Edit. Inst. Biblic, București, 1994;
4. Pr. Prof. Dr. Sorin Cosma, *Cateheze*, vol I și II, Edit. „Banatica”, Caransebeș, 2001;
5. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Edit. Inst. Biblic, București, 1978.

14. CATEHEZĂ DESPRE SFÂNTA SCRIPTURĂ

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Dumnezeu S-a revelat oamenilor pe două căi: naturală și supranaturală. Revelația supranaturală, la rândul ei, a fost transmisă tot prin două căi: *Sfânta Scriptură* și *Sfânta Tradiție*. Între ele există unele **asemănări** (*au același izvor, Dumnezeu; același mesaj al credinței, nu se contrazic etc.*), dar și unele **deosebiri** (*ca formă de exprimare, una în scris, cealaltă și scris și oral; Sfânta Scriptură este inspirată în totalitate, Sfânta Tradiție numai parțial; Sfânta Scriptură transmite cuvântul Domnului direct, Sfânta Tradiție - indirect, uneori comentat, interpretat etc.*).

II. TEMA de acum are în vedere învățăturile de bază cu privire la *Sfânta Scriptură*.

III. TRATAREA punctează, schițat, cele mai importante informații:

- **definiție:** colecția de cărți ale Vechiului și Noului Testament scrise de către autori sacri, sub inspirația Sfântului Duh;
- **denumiri:** "Biblia" (*gr. τα; βιβλία = cărțile*); "Sfânta Scriptură" (*lat. Sancta Scriptura*);
- **cuprins:** Vechiul Testament - 39 cărți canonice + 13 necanonice; Noul Testament - 27 de cărți canonice;
- **stabilirea canonului:** - pentru Vechiul Testament pe vremea lui Ezdra (sec. V î.Hr.), pentru Noul Testament, sfârșitul sec. I, recunoscut de către Biserică la Sinodul local din Laodiceea (360) și Sinodul al VII-lea Ecumenic (Niceea, 787);
- **elemente de istorie a textului biblic:** a. **Vechiul Testament:** aprox. în anul 1250 î. Hr. Moise primește Tablele Legii pe muntele Sinai și scrie *Pentateuhul*. Celelalte scrieri vetero-testamentare sunt alcătuite până aprox. în sec. V î. Hr. (pe vremea lui Ezdra); **Septuaginta** = varianta grecească a Bibliei ebraice. Traducerea s-a făcut în Alexandria, pe la 250 î.Hr., de către 72 învățați evrei, aduși din Palestina de Ptolemeu al II-lea Filadelful. De reținut că însuși Mântuitorul (ca de altfel și Sfinții Evangheliști) citează după Septuaginta, nu după varianta ebraică; **Vulgata** = varianta latină a Bibliei, tradusă de către Fericitul Ieronim (sec. al IV-lea); **Textul Masoretic** ("masora" = tradiție) = textul ebraic al Vechiului Testament, transcris în sec. VIII-X d. Hr., care, pe lângă consoanele existente până atunci, primește și vocale, pentru a facilita lectura. Unii exegeți afirmă, însă, că masoreții au falsificat anumite versete, în defavoarea creștinilor și, evident, în favoarea iudeilor;

b. **Noului Testament** a fost scris în limba greacă, cu excepția Evangheliei după Matei, scrisă inițial în ebraică (*dialectul aramaic*), dar tradusă apoi în greacă, de către însuși autorul;

- **împărțirea în capitole și versete:** a. *În capitole:* sec. al XIII-lea, cardinalul Ștefan Langton și călugărul Hugues de Saint Glef; b. *În versete:* în sec. al XVI-lea,

tipograful parizian Robert Ștefan. Această împărțire a permis, apoi, utilizarea lecturii folosind "locurile paralele" de la subsolul fiecărei pagini;

- **primele ediții românești** ale Bibliei: 1648 (numai Noul Testament, numit "de la Bălgrad", datorat osteneții mitropolitului Simion Ștefan); **1688 - prima ediție integrală ("Biblia lui Șerban")**; 1856 - Biblia de la Buzău; 1858 - Biblia lui Șaguna; 1795 - Biblia de la Blaj; 1914 - Biblia de la București; 1936 - Biblia lui Gala Galaction și Vasile Radu; 1944 - Biblia patriarhului Nicodim; 1968 - Biblia patriarhului Justinian etc.

- **"Varianta Cornilescu"** = acceptată oficial de către Societatea Biblică Britanică (1921). Cornilescu Dimitrie, călugăr schismatic, a fost inițial cântăreț bisericesc al preotului Tudor Popescu, la Biserica "Cuibul cu barză" din București, ambii trecuți la sectari. Este Biblia „românească” a sectanților, cu intervenții părtinitoare în textul original...

- **Biblia de la Ierusalim** - opera colectivă a unui mare grup de specialiști catolici, cu o traducere prea liberă a textelor;

- **Biblia "ecumenică"** = "Traduction Oecumenique de la Bible" (TOB), alcătuită de o echipă mixtă, cu note explicative la subsol. Nu are autoritate științifică.

- **inspirația Sfintei Scripturi** = autorii ei au scris sub influența directă a Sfântului Duh. *Argument biblic*: "Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și de folos spre învățătură" (II Tim 3, 16);

- **interpretarea Sfintei Scripturi** se face atât *literal* (istorico-gramatical), cât și *alegoric*. Pentru a nu greși, interpretarea se face numai de către persoane autorizate de Biserică. Să luăm aminte la avertismentul Sf. Ap. Petru: "În ele (*Epistolele Sfântul Apostol Pavel, n. n.*) sunt unele lucruri anevoie de înțeles, pe care neștiutorii le răstălmăcesc ca și pe celelalte Scripturi, spre a lor pierzare" (II, 3, 16). Calități *sine qua non* ale interpreților: să fie recunoscuți de către Biserică; să cunoască Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție; să aibă o pregătire teologică atestată oficial; să aibă o viață morală corespunzătoare etc.

- **importanța Sfintei Scripturi pentru mântuire**. Însuși Mântuitorul îndeamnă: "Cercetați Scripturile, că socotesc că în ele aveți viață veșnică..." (In 5, 39), iar în alt loc: "Aceasta este viața veșnică: să Te cunoască pe Tine, adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (In 17, 3). Iar cunoașterea lui Dumnezeu nu este posibilă fără cuvântul Său revelat în Scriptură. De asemenea, se știe că pentru mântuire este nevoie de credință, har și fapte bune. Credința este, întâi de toate, "din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Hristos" (Ro 10, 17). Sfântul Ioan Gură de Aur, excelent cunoscător și mare exeget al Sfintei Scripturi, afirmă: "Cunoașterea Scripturilor întărește duhul, curăță conștiința, smulge patimile înrobitoare, seamănă virtutea, ne ridică deasupra săgeților diavolului, ne face să locuim aproape de cer, eliberează sufletul de legăturile trupului, dându-i aripi

ușoare și face să intre în sufletul cititorilor tot ceea ce s-a putut spune vreodată mai bine".

IV. RECAPITULAREA. Se fixează elementele de bază ale catehezei, cu întrebări de genul "știți să nominalizați câteva dintre cărțile V. T. și N. T.?" ; "cum se face interpretarea Sfintei Scripturi?" ; "care este importanța ei pentru mântuire?" etc.

V. ASOCIEREA. Cunoașterea supranaturală dobândită prin Sfânta Scriptură se asociază (și se completează) cu sprijinul Sfintei Tradiții (despre care vom vorbi într-o cateheză separată), dar și prin cunoașterea naturală (directă) a creației, după cuvântul psalmistului: "Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria" (Psalm 18, 1).

VI. GENERALIZAREA. Sfânta Scriptură este Cartea prin excelență, din trei puncte de vedere: a. *istoric* (istoria mântuirii neamului omenesc); b. *religios-moral* (cea mai înaltă scriere sacră); c. *literar* (un monument unic al literaturii universale).

VII. APLICAREA. Credem că sunt valabile și astăzi cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: "Necunoașterea Sfintei Scripturi este pricina tuturor relelor". De aceea, remediu se subînțelege. Fiecare creștin trebuie, mai ales în condițiile complicate ale vieții contemporane, să fie un om "tare în Scripturi", așa cum se spune în Faptele Apostolilor despre iudeul Apollo, alexandrin de neam (18, 24), iar o bună cunoaștere a Scripturii este pază bună împotriva oricăror rătăcirii, înlesnește aflarea celor mai bune răspunsuri în fața atacurilor sectare și este cel mai prețios sprijin în misiunea noastră de a-i ajuta pe semenii să se apropie de Dumnezeu.

Bibliografie:

1. *Studiul Noului Testament*, Manual pentru Institutele Teologice, EIBMBO, București, 1975
2. *Studiul Vechiului Testament*, Manual pentru Institutele Teologice, EIBMBO, București, 1955
3. Arhim. B. V. Anania, *Introducere în citirea Sfintei Scripturi*, Edit. Renașterea, Cluj N., 2001
3. Pr. prof. C. Coman, *Biblia în Biserică. Eseuri pe teme biblice*, Edit. Bizantină, București, 1997

11. CATEHEZĂ DESPRE SFÂNTA TRADIȚIE

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În cateheza despre Sfânta Scriptură, am amintit că Dumnezeu S-a revelat oamenilor pe două căi, naturală și supranaturală. Iar calea supranaturală are, la rândul ei, două mijloace: *Sfânta Scriptură* și *Sfânta Tradiție*. Cunoașterea lui Dumnezeu și a doctrinei Bisericii nu este posibilă însă numai prin intermediul Sfintei Scripturi, cum greșit pretind confrății protestanți și neoprotestanți, ci și prin intermediul documentelor Sfintei Tradiții, așa cum vom vedea în cele ce urmează.

II. ANUNȚAREA TEMEI. Vom prezenta, în continuare, câteva din învățăturile de bază cu privire la *Sfânta Tradiție*.

III. TRATAREA va puncta, schematic, cele mai importante învățături în subiect:

- **definiție:** *totalitatea adevărilor de credință necuprinse în Sfânta Scriptură, dar consemnate în scris mai târziu; etimologic*, termenul provine din latinescul "traditio-onis" = *predare, transmite (a învățaturii), povestire*; **alte denumiri:** *predanie, memoria vie a Bisericii* (Sergiu Bulgakov), *viața duhului în Biserică* (Vladimir Lossky);
- **temeiuri biblice:** "Sunt multe alte lucruri pe care le-a făcut Iisus, care dacă s-ar fi scris..." (In. 21, 25); "Drept aceea, fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră" (II Tes. 2, 15);
- **temeiuri patristice:** - Sf. Vasile cel Mare: "Dintre dogmele și păstrate în Biserică, pe unele le avem din învățătura scrisă, iar pe altele le-am primit din tradiția apostolilor. Ambele forme de transmitere au aceeași putere pentru credință. Și oricine are o inițiere cât de mică în chestiunile bisericești nu va ridica obiecții. Fiindcă, dacă am încerca să lăsăm la o parte obiceiurile care n-au temei scris (*în Biblie, n.n.*), ca și când n-ar avea mare însemnătate, am greși, păgubind Evanghelia în cele esențiale. De exemplu, ca să amintesc de primul și cel mai obișnuit: ce temei scris au cei care speră în numele Domnului nostru Iisus Hristos să se însemneze cu semnul Crucii? Din ce scriere am învățat să ne întoarcem spre răsărit în timpul rugăciunii?... În virtutea căror scrieri (biblice) binecuvântăm apa botezului, undelemnul ungerii, și pe cel care se botează? Nu în virtutea tradiției transmise în mod tainic? Nu provin toate acestea din învățătura părinților noștri păstrate în taină, care bine au știut că prin tăcere se păstrează caracterul sacru al tainelor?

- Sf. Ioan Damaschin: "În Sfânta Scriptură nu se pomenesc cele întâmplare la moartea Sf. Născătoarea de Dumnezeu Maria. Dar acestea se povestesc în cea mai veche și adevărată Tradiție, care știe să relateze că în momentul slăvitei ei adormiri toți Sfinții Apostoli, care colindau lumea în vederea mântuirii acesteia,

s-au adunat la Ierusalim venind pe calea aerului. Aici au avut o viziune îngerească și se auzea o melodie dumnezeiască a puterilor cerești..."

- **aspecte ale Sfintei Tradiții: statornic și dinamic.** a. **Statornic** - se referă la conținutul Tradiției Apostolice (*Tradiția dumnezeiască apostolică*), care începe la Cincizecime și se încheie la moartea Sfântului Ioan, fixată în scris de Biserică până în epoca sinoadelor ecumenice. b. **Dinamic** = preluarea, comentarea, actualizarea și trăirea aspectului statornic;
- **criteriile Sfintei Tradiții** au fost fericit formulate de către Vincențiu de Lerini (sec. IV): "In ipsa item catholica ecclesia magnopere curandum est ut id teneamus quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est" (*În însăși Biserica universală trebuie avut grijă foarte mult să ținem ceea ce a fost crezut peste tot, totdeauna, de către toți*);
- **deosebiri confesionale:** În Biserica Romano-Catolică învățătura despre Sfânta Tradiție, principală, este aceeași. Aplică, însă, greșit aspectul dinamic al ei, prin introducerea de dogme noi, nevalidate de vreun sinod ecumenic. Bisericile Protestante (și "fiicele" lor mai mici, cele neoprotestante), resping în totalitate Sfânta Tradiție, susținând *in corpore* "Sola Scriptura". Parțial, recunosc și ei, totuși, o anumită "tradiție bisericească", întrucât, vrând-nevrând, și-au format și ei tradițiile lor;
- **documentele care teaurizează învățăturile statornice ale Sfintei Tradiții:**
 - hotărârile sinoadelor ecumenice;
 - canoanele Sfinților Părinți;
 - cărțile de cult ale Bisericii;
 - mărturisirile de credință și catehismele Bisericii;
 - monumentele de artă bisericească;
 - datini și practici acceptate de Biserică.

IV. RECAPITULAREA. Se fixează elementele principale din tratare, prin câteva întrebări: "Ce este Sfânta Tradiție?", "Care sunt temeiurile prin care Biserica o consideră izvor al Revelației?", "Unde este teaurizată?" etc.

V. ASOCIEREA. Trebuie sesizată în detalii apropierea profundă a Sfintei Tradiții de Sfânta Scriptură, deodată cu interdependența lor. Pe de o parte, conținutul Sfintei Tradiții își are temeiul în Sfânta Scriptură, iar pe de altă parte, Sfânta Scriptură însăși devine mai accesibilă prin elementele de teaur ale Sfintei Tradiții (*în special tâlcuirile Sfinților Părinți*).

VI. GENERALIZAREA. Din cele prezentate până aici, reiese un strâns raport între Scriptură, Tradiție și Biserică: "Rostul și lucrarea Sfintei Tradiții constă, deci, atât în precizarea înțelesului Scripturii (*prin regula de credință pe care o are Biserica*), cât și în actualizarea și dinamizarea cuvântului Scripturii fiecărei generații, fiecărui timp, până la sfârșitul veacurilor".

VII. APLICAREA. Sfânta Tradiție este prețuită cu adevărat de către cei care cunosc documentele ei și, mai ales, trăiesc conform principiilor pe care acestea le conțin. Cine le ignoră, n-au ce prețui și nici nu se pot bucura, din păcate, de binefacerile lor. După cum credem și mărturisim infalibilitatea Sfintei Scripturi, așa trebuie să credem și să mărturisim infalibilitatea Sfintei Tradiții, având ca temei lucrarea directă și continuă a Sfântului Duh în viața Bisericii.

Bibliografie:

1. Sf. Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, XXVII, în trad. rom. de pr. C. Cornițescu și pr. T. Bodogae, vol. 12 PSB, București, 1988
2. Pr. prof. I. G. COMAN, *Sfânta Tradiție în lumina Sfinților Părinți*, în "Ortodoxia", anul VIII (1956), nr. 2
3. Pr. prof. I. Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMO, București, 1994
4. Pr. lector G. REMETE, *Dogmatica Ortodoxă*, Alba Iulia, 1996

12. CATEHEZĂ DESPRE MÂNTUIRE

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Viața pământească a fiecărui om străbate calea anevoioasă dintre leagăn și mormânt, fiind presărată cu nenumărate griji, unele de folos, altele fără, iar altele de-a dreptul dăunătoare. Grija de a urma o școală, a învăța o meserie, a întemeia o familie, a construi un cămin, a primi o educație sănătoasă etc., se numără printre cele cu folos. Grijiile fără folos sunt acelea care încetinesc, sau chiar împiedică împlinirile enumerate anterior, cum ar fi, de pildă, distracțiile nelimitate, cultivarea lenei, a comodității etc. Iar cele grav dăunătoare, sunt griji din categoria furtului, alcoolului, drogurilor, vieții destrăbălate ș.a., care, de cele mai multe ori, merg împreună, spre nefericirea omului respectiv și a familiei din care face parte.

Conștienți că viețuim într-o lume în care suntem asaltați de greutate și ispite din ce în ce mai mari, atât în plan material cât și în cel spiritual, trebuie să ne ferim ca de foc de griji care ne strică viața, preocupându-ne în schimb de cele care o înalță și o înfrumusețează, mai ales privitoare la suflet. *Din punct de vedere creștin, preocuparea de competență a omului trebuie să fie cea de mântuire.*

II. TEMA acestei cateheze are drept obiectiv prezentarea câtorva aspecte ale învățăturii ortodoxe despre mântuire.

III. TRATAREA. Nimic în lume nu este mai de preț pentru om ca mântuirea sufletului, după cum ne atenționează chiar Mântuitorul Iisus Hristos: „Ce-i va folosi omului de ar dobândi lumea toată, dar își va pierde sufletul său? Sau ce va da omul, în schimb, pentru sufletul său?” (Mc 8, 36-37). Receptiv la avertismentul Mântuitorului, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă, la rândul său: „Lucrați cu frică și cutremur la mântuirea voastră!” (Filip 2, 12).

Dar ce este mântuirea? *Este actul în care omul, prin lucrarea lui Dumnezeu și voință proprie, este eliberat din robia păcatului și a morții, dobândind viața de veci.*

În limbaj teologic, termenul „mântuire” cunoaște două accepțiuni: *obiectivă* și *subiectivă*. Mântuirea obiectivă (sau *generală*) se mai numește „răscumpărare” și este lucrarea săvârșită de Mântuitorul Iisus Hristos pentru izbăvirea întregii umanități, prin întrupare, patimi, jertfa de pe Cruce și învierea din morți. Mântuirea subiectivă (sau *personală*) se numește „îndreptare” și este actul prin care, prin proprie voință, fiecare om își împropriază roadele mântuirii obiective. Cu toate că obiectiv (*general, global, virtual*) „Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Tim 2, 4), El nu mântuiește pe nimeni fără voie proprie, respectând întru totul libertatea de alegere a fiecăruia. Sfinții Părinți remarcă, pe bună dreptate, că *Dumnezeu l-a creat pe om fără voia lui, dar nu-l mântuiește împotriva voii lui.*

Ce trebuie să facem ca să ne mântuim? – este o întrebare firească, la care ne răspund Părinții Bisericii, pe baza învățăturilor Scripturii. Trei sunt condițiile mântuirii: *har, credință și fapte bune*.

- a. *Harul* este puterea (sau *energia*) care izvorăște din ființa divină și este împărtășit oamenilor prin slujbele Bisericii, îndeosebi prin Sfintele Taine. „În har sunteți mântuiți... – scrie Sf. Ap. Pavel – care nu este de la voi: este darul lui Dumnezeu” (Ef 2, 8);
- b. *Credința* este adeziunea liberă a omului la descoperirile pe care ni face Dumnezeu în Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. Sfântul Apostol Pavel o definește într-un mod plastic și sugestiv: „Încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor nevăzute” (Evr 11, 1). Nu-i posibilă mântuirea fără credință. Iată ce spune Mântuitorul: „Cel ce va crede și se va boteza se va mântui, iar cel ce nu va crede se va osândi” (Mc 16, 16);
- c. *Faptele bune* sunt acte pozitive prin care omul dovedește că-și iubește aproapele. Nimeni nu poate susține că are credință, dacă nu dovedește prin fapte: „Credința fără fapte este moartă”, scrie Sf. Ap. Iacov (2, 17). La Judecata de Apoi, singurul criteriu de „departajare” pentru Rai sau Iad, vor fi faptele („...flămând am fost și mi-ați dat să măncânc, însetat și mi-ați dat să beau...” etc.; Mt 25, 34).

*

Mântuirea se poate dobândi numai în Biserică, începând cu Taina Botezului, continuând cu celelalte sfinte slujbe, îndeosebi Sfânta Liturghie, în care, prin Sfânta Împărtășanie, avem deplină comuniune cu Mântuitorul Iisus Hristos. „În afara Bisericii nu există mântuire” (*extra Ecclesia nulla salus!*) – avertizează Sf. Ciprian.

IV. RECAPITULARE. Trebuie să reținem că mântuirea vine de la Dumnezeu, „Care S-a întrupat pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire” – așa cum mărturisim în Crez, dar nu-l ajută pe om fără adeziune personală, prin credință și fapte bune. Sf. Macarie cel Mare învață: „Din cauza libertății cu care omul este înzestrat, Dumnezeu nu lucrează nimic în om, cu toate că poate...”

V. ASOCIERE. Grijă omului pentru trup este legitimă, întrucât preocuparea pentru sănătatea și igiena corporală, pentru îmbrăcăminte, hrană etc., sunt firești. Sf. Ap. Pavel scrie că „trupul este templu al Duhului Sfânt (I Co 6, 19), atenționându-ne chiar că „de va strica cineva acest templu, strica-l va pe el Dumnezeu!” (I Co 3, 17). Dar omul să nu uite că are și un suflet, care-l deosebește de toate celelalte viețuitoare. „Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât păsările cerului...?” (Mt 6, 26) – întreabă retoric Mântuitorul. Așadar, dacă-i dăm trupului cele ce i se cuvin, trebuie să facem cel puțin la fel și pentru suflet, după principiul „cezarului ce este al cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu!” (Mt 22, 21).

VI. GENERALIZARE. Mântuirea obiectivă, oferită lumii prin jertfa Mântuitorului Iisus Hristos, a deschis porțile Raiului pentru toți oamenii, întrucât toți am fost răscumpărați din robia păcatului și a morții, dar intrarea efectivă în Rai (*mântuirea subiectivă*) nu are loc decât prin voință proprie. Zice Sf. Ioan Gură de Aur: „Dumnezeu nu constrânge pe nimeni, căci dacă El voiește și noi nu voim, mântuirea este cu neputință!”.

VII. APLICARE. Așadar, lucrarea voinței în căutarea mântuirii este esențială, dar nu foarte greu de aplicat. Avva Alonie din *Pateric* are pentru noi un cuvânt uimitor: „De va voi omul, de dimineată până seara ajunge la măsură dumnezeiască!”. De aceea, considerăm util să reamintim îndemnul insistent al Sf. Ap. Pavel: „Lucrați *cu frică și cutremur* la mântuirea voastră!”, în sensul de a da maximum de atenție celei mai importante realizări din viață. Câștigarea averilor, a titlurilor nobiliare sau academice etc., etc., au valoare infimă față de câștigarea unui loc în Împărăția Cerurilor! Să nu ne mire faptul că Sf. Ap. Pavel utilizează expresia „cu frică și cutremur”, întrucât, după tâlcuirea Sf. Ioan Gură de Aur, vrea să ne atenționeze a ne strădui *a lucra cu multă luare-aminte, cu multă sânguință (catergazeste)*, nu simplu „lucrați” (*ergazeste*). În versetul 13, Sf. Pavel notează încurajator: „Căci Dumnezeu este Cel ce lucrează în voi”, vrând să spună, după tâlcuirea aceluiași Gură de Aur, „nu te teme că am zis *cu frică și cu cutremur*, căci n-am spus asta pentru a vă pune piedici, pentru a vă închipui că virtutea ar fi greu de împlinit, ci pentru a fi cu luare-aminte, iar nu distrați...” (*Omilia a IX-a la Filipeni*).

Să reținem, în final, că fiecare poate lucra pentru mântuirea sufletului doar în timpul vieții pământești, timp pe care trebuie să-l vedem ca pe un dar oferit nouă în acest scop, zicând o dată cu Mântuitorul: „Trebuie să fac, până este ziuă, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine noaptea, când nimeni nu poate să lucreze” (In 9, 4). „Ziua” fiind, așadar, timpul vieții, „noaptea” – cel care trece de pragul morții...

Bibliografie:

1. Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola către Filipeni*, trad. de † T. Atanasiu, Edit „Icos”, f. I., 1998
2. Pr. Prof. Dr. Ion Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă (A-Z)*, EIBMO, București, 1994
3. Pr. Prof. Dr. George Remete, *Dogmatica Ortodoxă*, Edit. „Reîntregirea”, Alba Iulia, 2000
4. Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgrean, *Morala creștină*, Edit. „Renașterea”, Cluj-Napoca, 2004
5. Pr. Prof. Dr. Vasile Gordon, *Introducere în Catehetica Ortodoxă*, Edit. „Sophia”, București, 2004

13. CATEHEZĂ DESPRE SFÂNTA BISERICĂ

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Mântuirea are două aspecte esențiale: *obiectivă* și *subiectivă*; cea obiectivă se mai numește și *răscumpărare*, cu trei dimensiuni: *de jertfă*, *recapitulativă* și *ontologică*; cea subiectivă se numește și *îndreptare*, fiind lucrarea de însușire personală a mântuirii obiective, cu ajutorul harului, prin credință și fapte bune. Mântuirea subiectivă (sau *personală*) nu se poate realiza decât în Biserică, pentru că aici se dobândește harul, prin Sfintele Taine, începând cu Botezul. "De nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în împărăția lui Dumnezeu" - In 3, 5; *în afara Bisericii nu există mântuire* ("Extra Ecclesiam nulla salus", a spus Sf. Ciprian; și tot el a afirmat: "Cine nu are ca mamă Biserica, nu poate avea pe Dumnezeu ca tată".

II. ANUNȚAREA TEMEI. *Vorbim, așadar, despre importanța Bisericii pentru mântuirea noastră.*

III. TRATAREA.

1. *Întemeierea Bisericii:* **a.** Tainic, prin jertfa de pe Cruce a Mântuitorului ("... să păstrați Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său" - *Fapte* 20, 28); **b.** În mod văzut, istoric, în ziua Pogorârii Sfântului Duh, la Cincizecime (*Fapte* 2);

2. *Ființa Bisericii:* **a.** Biserica este o instituție *teandrică* (divino-umană), cuprinzându-i pe toți cei botezați, care mărturisesc credința cea una, ușa ei fiind deschisă pentru toți oamenii, inclusiv pentru păcătoși ("Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi...", Mt. 9, 12); **b.** Biserica are două aspecte: *văzut* (locaș, membrii, acte cultice etc.) și *nevăzut* (harul și toate lucrările tainice); **c.** Biserica de aici, de pe cale, se numește "luptătoare", iar cea de dincolo de pragul imanentului, "triumfătoare". Biserica are, așadar, și un caracter veșnic, căci fiind "zidită pe piatra credinței, nici porțile iadului nu o vor birui!" (Mt. 16, 18);

3. *Însușirile Bisericii* sunt cele mărturisite în Simbolul de Credință: *una, sfântă, sobornicească și apostolească*. **a.** *Una* - întrucât Unul este Întemeietorul și capul ei, Mântuitorul nostru Iisus Hristos (Ef. 1, 23); **b.** *Sfântă* - sfânt fiind Duhul care lucrează în ea. În acest sens mărturisim despre ea că este și *infalibilă* (lat. "infallio" = *care nu înșeală, care nu greșește*); **c.** *Sobornicească (universală)* - întrucât are în vedere mântuirea tuturor oamenilor ("Dumnezeu voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină", I Tim 2, 4) și se sprijină pe cele 7 sinoade (soboare) ecumenice; **d.** *Apostolească* - se sprijină și pe mărturia Sfinților Apostoli, în prezența cărora s-a întemeiat și care, la rândul lor, au întemeiat biserici locale în lumea cunoscută atunci. Lor li s-a spus: "Propovăduiți Evanghelia la toată făptura..." (Mc. 16, 15) și "Mergând, învățați..." (Mt. 28, 19).

4. *Membrii Bisericii:* clerul (ierarhia) și poporul drept-credincios (mirenii).

5. *Biserica este și factor al educației, nu doar al mântuirii.* Este important să remarcăm rolul ei și în plan pedagogic, istoric-național etc. La noi, cel puțin, după retragerea aureliană (271-275) până la întemeierea cnezatelor și voievodatelor (secolul al XIV-lea) și până la unificarea lor (Basarab I, 1330), *singura instituție existentă neîntrerupt a fost Biserica.* Ei îi revine, aproape în exclusivitate, meritul de a fi salvat ființa neamului de la pierire, în fața atâtor năvălitori, care-și făcuseră drum pe la noi în acel mileniu văduvit de o conducere statală unitară. Acest mileniu, numit "întunecat", datorită obscurității pe plan politic, a fost luminat doar de harul credinței drept-măritoare, dăruit cu generozitate, atunci ca și astăzi, de Sfânta Biserică. Ea a ținut loc și de școală și de cancelarie domnească. Episcopii și preoții au fost conducători spirituali la vedere și, tainic, *cu timp și fără timp, cu voie și fără de voie*, îndrumători și sfătuitori politici.

IV. RECAPITULAREA. Este bine, credem, să fixăm cele învățate prin următoarele întrebări:

- Cine a întemeiat Biserica? Care este "ziua ei de naștere" în istorie?
- Care sunt elementele care țin de ființa Bisericii?
- Care este rolul Bisericii ca factor al educației?

V. ASOCIEREA. Biserica, deși este factorul cel mai important în lucrarea de mântuire, din punct de vedere al educației creștine nu este singurul. O dată cu ea, factori esențiali ai educației sunt *familia* și *școala*. Astfel, buna conlucrare între acești trei factori este determinantă pentru *formarea caracterului moral creștin*, ținta finală a educației.

VI. GENERALIZAREA. Biserica este darul lui Dumnezeu în care și prin care dobândim mântuirea. Acest adevăr incontestabil a fost exprimat într-un mod deosebit de inspirat de către Fericitul Augustin: "Fără Biserică poți avea totul în afară de mântuire. Poți avea cinstire, poți deține Evanghelia, poți avea credință și să predici în numele Sfintei Treimi, dar *niciodată nu vei putea găsi mântuire decât în Biserică!*".

VII. APLICAREA. Când pronunțăm cuvântul "Biserică" ne gândim, deodată, la clădirea (*locășul*) de cult, la comunitatea credincioșilor (I Cor. 1, 2) și la viața liturgică. Sfîntenia Bisericii se reflectă și se regăsește, prin extensiunea binefacerilor ei, atât în viața de familie (*familia însăși este numită "mica biserică"*), cât și în sufletul ("inima") fiecărei persoane în parte. Așa se explică un minunat fragment de rugăciune din Canonul Sfintei Împărtășanii: "Fărădelegile mele trece-le cu vederea, Doamne, Cel ce Te-ai născut din Fecioară, și curățește inima mea, **făcând-o biserică a Preacuratului Tău Trup și Sânge...**". În același sens, la fel de minunat, se exprimă Sf. Efrem Sirul: "Să facem din sufletele noastre biserici, care să fie vrednice de Dumnezeu. Dacă vine unul din cei mari ai pămîntului, chiar și ușa ta se împărtășește de cinste. Cu atât mai mult trebuie să fie împodobită dacă Dumnezeu însuși locuiește în tine. Fii pentru El biserică și preot. Slujește-i Lui în

biserica ta, după cum a fost și El preot și jertfă pentru tine. Fii și tu pentru El biserică, preot și jertfă. Fiindcă sufletul tău este biserică, nu lăsa nici o necurățenie în ea. Nu lăsa nimic în casa lui Dumnezeu din cele ce sânt urâte. Împodobește-o în schimb cu tot ceea ce i se cuvine Lui...”.

Bibliografie:

1. *Apologeți de limbă latină*, vol. 3 PSB, București, 1981;
2. N. Moldoveanu, *Comori dezgropate*, Editura "Casa Școalelor", București, 1997;
3. I. Todoran, N. Chițescu, D. Stăniloae, I. Petreună, *Teologia Dogmatică și Simbolică*, Manual pentru Institutele Teologice, București, 1958, vol. II;
4. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952;
5. Pr. prof. I. Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMO, București, 1994.

14. CATEHEZĂ DESPRE PREASFÂNTA TREIME

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Cea mai mare poruncă din Lege, reconfirmată și de către Mântuitorul nostru Iisus Hristos, este iubirea de Dumnezeu, dublată de iubirea aproapelui (Deut 6, 5; Lc 10, 28). E în logica firii să nu poți spune însă că iubești pe cineva dacă nu-l cunoști... Tot așa, nimeni nu poate afirma că-L iubește pe Dumnezeu dacă nu-L cunoaște, atât cât El ni S-a descoperit, desigur, și cât poate fiecare cuprinde. Cunoașterea lui Dumnezeu nu este doar un deziderat al omului care trăiește *aici* și *acum*, ci este legată de veșnicie, după cuvintele Mântuitorului: "Aceasta este viața veșnică: **să Te cunoască pe Tine**, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (In 17, 3). Iar când rostim cuvântul "Dumnezeu", întotdeauna avem în vedere Sfânta Treime: *Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, o singură ființă, întreită în persoane*. De aceea, cateheza noastră își propune evidențierea elementelor de bază cu privire la dogma Sfintei Treimi.

II. TEMA reprezintă, de fapt, o invitație: *a medita asupra învățăturii ortodoxe cu privire la Sfânta Treime*.

IV. TRATAREA. Dogma Sfintei Treimi reprezintă cea mai mare taină a creștinismului. De aceea, credem că în locul "dogmei Sfintei Treimi" este mai potrivită formularea "taina Sfintei Treimi", datorită atributului înfinității dumnezeiești, care copleșește capacitatea finită și relativă a cunoașterii umane. Întemeiați pe mărturiile Scripturii, toți Sfinții Părinți învață că Dumnezeu nu poate fi cunoscut în ființa Sa, ci doar în lucrările Sale, atât cât El însuși S-a revelat.

1. **Mărturii scripturistice.** Sfânta Scriptură ne dă mărturie că Dumnezeu S-a revelat ca Treime de Persoane: **a.** Vechiul Testament: "Să facem om după chipul și asemănarea **Noastră**" (Fac 3, 25); **Teofania** de la stejarul Mamvri (Fac 18); "Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Savaot..." (Is 6, 3);

b. Noul Testament: **La Botezul Domnului**, arătarea Sfintei Treimi sau **Teofania** (Mt 3, 16-17); trimiterea Apostolilor la propovăduire, în numele Sfintei Treimi: "Mergând, învățați..., botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh" (Mt. 28, 19);

2. **Mărturii patristice.** **a.** Sfinții Părinți participanți la primele două sinoade ecumenice (Niceea - 325 și Constantinopol - 381) au formulat dogma trinitară, sintetizând-o în *Simbolul de credință* numit "niceo-constantinopolitan"; **b.** cele mai reprezentative tratate trinitare au scris următorii Sfinți Părinți: *Atanasie cel Mare (Despre întruparea Logosului; Contra elinilor)*, *Vasile cel Mare (Despre Duhul Sfânt)*, *Grigorie de Nyssa (Contra lui Eunomiu)*, *Grigorie de Nazianz (Cele cinci cuvântări teologice)*, *Chiril al Alexandriei (Despre Sf. Treime)*, *Didim cel Orb (Despre Sfântul Duh, Despre Sf. Treime)*.

Pentru nivelul obișnuit al unei cateheze recomandăm, cu precădere, capitolul al VIII-lea, "Cartea întâia", din *Dogmatica* Sfântului Ioan Damaschin, întrucât acest Sfânt Părinte a cunoscut și a valorificat tratatele menționate anterior, depășind, însă, nivelul unei simple sinteze, prin contribuții personale, de valoare excepțională. Iată, bunăoară, cum descrie el credința în Sfânta Treime: "Credem în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, în care ne-am și botezat. Căci astfel a poruncit Domnul apostolilor să boteze, zicând: *Botezându-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*. Credem într-Unul Tatăl, principiul și cauza tuturor; nu S-a născut din cineva; singurul care există necauzat și nenăscut; este făcătorul tuturor. Este prin fire Tatăl singurului Unuia născut, Fiul Său și purcezătorul Prea Sfântului Duh. Credem și într-unul Fiul lui Dumnezeu, Unul născut, Domnul nostru Iisus Hristos, Care S-a născut din Tatăl înainte de toți vecii, luminează din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de-o-ființă cu Tatăl, prin Care toate S-au făcut... De asemenea, credem și în Duhul Sfânt, Domnul și făcătorul de viață, care purcede din Tatăl și se odihnește în Fiul, împreună închinat și slăvit cu Tatăl și cu Fiul, ca fiind de aceeași ființă și co-etern. Credem în Duhul cel din Dumnezeu cel drept, cel conducător, izvorul înțelepciunii, al vieții și al sfințeniei. El este și se numește Dumnezeu împreună cu Tatăl și cu Fiul; nezidit, desăvârșit, creator, atotstăpânitor, atotatelnucător, atotputernic, nemărginit în putere; El stăpânește întreaga zidire, dar nu este stăpânit; îndumnezeiește, dar nu este îndumnezeit; desăvârșește, dar nu se desăvârșește; împărtășește, dar nu se împărtășește; sfințește, dar nu se sfințește; mângâietor, deoarece primește rugăciunile tuturor; în toate, asemenea Tatălui și Fiului...";

3. **Analogiile Sfintei Treimi.** Pe lângă mărturiile scripturistice și patristice, un oarecare merit în înțelegerea raționalității, posibilității și sensului existenței unei realități personale întreite îl au anumite analogii din lumea materială, ca de exemplu: *sufletul omenesc* (cu cele trei componente: rațiune, sentiment și voință), *pomul* (rădăcină, trunchi și coroană), *soarele* (corp mineral, căldură și lumină), *floarea* (corpul ei, culoarea și mirosul), *spațiul* (înălțime, lungime, lățime), *timpul* (trecut, prezent și viitor) etc.

4. **Erezi anti-trinitare.** Dogma Sfintei Treimi fiind taina-tainelor, așadar cel mai greu accesibilă omului, a fost deseori răstălmăcită, ajungându-se la erezii care au pus la grea încercare Biserica și pe slujitorii ei devotați. Cele mai vehemente erezii sunt catalogate în patru grupe: *monarhianismul* (susține o singură Persoană divină; reprezentanți: Pavel de Samosata și Sabelie); *subordinaționismul* (Fiul și Duhul Sfânt nu sunt egali cu Dumnezeu Tatăl; reprezentanți: Arie și Macedonie); *triteismul* (susține existența a trei Dumnezei distincți; reprezentanți: Ioan Filipon din Alexandria, sec. al VI-lea);

unitarianismul = un monarhianism "modern", susținut de Faustus Socinus, sec. al XVII-lea (de aici și denumirea de "socinieni").

5. Cultul divin - izvor al cunoașterii dogmei Sfintei Treimi. Întemeiat pe Sfânta Scriptură și pe Sfânta Tradiție, cultul divin (*public și particular*) exprimă în modul cel mai accesibil nuanțele dogmei trinitare, învățându-ne, de fapt, că pe Dumnezeu îl cunoaștem în măsura în care îl slăvim și îl experiem liturgic, începând cu simpla închinăciune, continuând cu meditarea în liniște adâncă asupra lucrărilor și însușirilor Persoanelor Prea Sfintei Treimi și încheind cu împărtășirea din Sfântul Potir, la Sfânta Liturghie.

IV. RECAPITULAREA:

- care sunt formele cele mai frecvente de mărturisire a credinței în Sfânta Treime? (R: închinăciunea și Simbolul de credință);
- redați o mărturie biblică și una patristică, cu privire la dogma Sfintei Treimi;
- care este modalitatea cea mai eficientă de a cunoaște dogma Sfintei Treimi?

V. APROFUNDAREA. Întrucât elementele materiale (și chiar analogiile pomenite mai sus) nu pot fi asociate cu dogma Sfintei Treimi, în locul momentului logico-psihologic al catehezei numit "asociere", propunem *aprofundarea*, chiar dacă foarte pe scurt, din cauza spațiului restrâns alocat. Propriu-zis, ne vom referi la un singur detaliu, ce apare sub forme discrete, învăluite în mister, în Scriptură și Tradiție, dar excelent formulat de către părintele Dumitru Stăniloae, anume *reflectarea iubirii intra-trinitare în creație*. Așa cum menționam mai la început, Dumnezeu ne este cunoscut prin lucrările Sale, între care cel mai accentuat prin observarea iubirii față de creație. Detaliul concret la care dorim să facem referire este *reflectarea iubirii Persoanelor Sfintei Treimi în familie*. Astfel, triumphiul iubirii intra-trinitare (*Tatăl și Fiul își asociază iubirea și o îndreaptă asupra Sfântului Duh; Tatăl și Sfântul Duh asupra Fiului; Fiul și Sfântul Duh asupra Tatălui*) se poate reflecta în iubirea dintre persoanele unei familii autentic creștine, cu deosebire în familiile cu copii (iar unde nu se nasc natural, pot fi înfiați): *tata și mama își asociază și îndreaptă iubirea asupra copiilor; tata și copiii asupra mamei; mama și copiii asupra tatălui...*

Esențial, *numai o treime de persoane poate exercita iubirea deplină, adevărată.*

VI. GENERALIZAREA: "Prea Sfântă Treime, miluiește-ne pe noi: **Doamne**, curățește păcatele noastre; **Stăpâne**, iartă fărădelegile noastre; **Sfinte**, cercetează și vindecă neputințele noastre, pentru numele Tău!"

VII. APLICARE. Dogma Sfintei Treimi fiind *dogma-dogmelor* și *taina-tainelor*, nu poate fi înțeleasă decât printr-o credință luminată, prin trăire creștină sinceră și mai ales prin rugăciune (cult). De aceea, în locul oricăror concluzii,

propunem rostirea unei mărturisiri-rugăciune, întâlnită foarte frecvent în cultul nostru ortodox: "Nădejdea mea este Tatăl, scăparea mea este Fiul, acoperământul meu este Duhul Sfânt; Treime Sfântă, slavă Ție!"

Bibliografie:

1. Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, trad. de Pr. Dumitru Fecioru, Edit. Librăriei Teologice, București, 1938
2. *Despre Sfânta Treime*, traduceri din Sfinții Părinți de pr. . Stăniloae, în PSB, vol. 40, 1994
3. Pr. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, EIBMO, București, 1978, cap. al III-lea, *Sfânta Treime, structura supremei iubiri*, pp. 306-309
4. Pr. lect. George Remete, *Dogmatica*, Alba Iulia, 1996

15. IISUS HRISTOS - CATEHET DESĂVÂRȘIT

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Cateheza creștină s-a născut în aceeași zi cu Biserica, avându-L întemeietor pe Iisus Hristos, iar ca izvor fundamental Evanghelia Sa. Trebuie să recunoaștem, *ab initio*, că abordarea slujirii catehetice (sau *învățătoarești*) a Mântuitorului își va asuma, inevitabil, riscul relativizării, datorită infinitei complexități a personalității Catehetului Desăvârșit, manifestate printr-o pedagogie unică în istoria umanității. De aici, imposibilitatea unei analize corespunzătoare înălțimii Sale catehetice, chiar dacă Evangheliile ne dau o mulțime de indicii grăitoare în acest sens. În consecință, conștienți de acest risc, ne propunem doar semnalarea câtorva aspecte pe care le considerăm prioritare, oferind în schimb libertate beneficiarilor acestui volum să completeze singuri imaginea Celui mai mare Catehet din istoria mântuirii, cu date și remarci trecute prin filtrul meditației și trăirii personale.

II. TEMA catehezei de față are în vedere, așadar, *misiunea de Învățător Desăvârșit a Mântuitorului nostru Iisus Hristos*.

III. TRATAREA. 1. Slujirea învățătoarească, una dintre cele trei slujiri (alături de cea *arhierească* și *pastoral-împărătească*), egale în importanța pentru mântuire, este evidențiată mai pregnant de către evangheliști decât celelalte două. El era numit în mod obișnuit *Învățătorul* (*Rabbi*, *Διδάσκαλος*) apelativ pe care Însuși l-a confirmat: “Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul și bine ziceți, că sunt” (Mt 23, 8-10). La începutul misiunii Sale, audiența era restrânsă (12 apostoli), dar în scurtă vreme “mulțimea Îl îmbulzea ca să asculte cuvântul lui Dumnezeu” (Lc 5, 1). Calitatea de învățător era cerută în mod firesc de caracterul doctrinar, dogmatic, al creștinismului. Spre deosebire de păgânism, creștinismul este o religie-învățătură și trebuia, în consecință, să aibă neapărat un învățător religios. Politeismul grec și roman era o religie fără dogme, nepropunând adevăruri de credință, fiind, de fapt, un cult a cărui justificare se pierdea, teoretic, în legendă, mit, superstiție. În contrast, creștinismul nu s-a mărginit la dimensiunea cultică, liturgică, cu toate că fost și ea prezentă dintru început, ci și-a conturat o doctrină, o teologie, pe baza învățăturilor doctrinare propovăduite de cel mai mare Învățător. Fericiți ascultătorii Săi contemporani! Uimiți adversarii Săi! Chiar și cei mai înverșunați dintre aceștia au recunoscut, cu nedisimulată admirație: “Niciodată n-a vorbit vreun om ca Omul acesta”! (In 7, 46). Care era, de fapt, “secretul” acestei supremații didactice incontestabile? Răspunsul ni-l dă Evanghelistul Matei atunci când spune: “Îi învăța ca unul care are **putere**, iar nu cum îi învățau cărturarii lor” (7, 29). Iar *puterea* izvora din persoana Sa dumnezeiască, căci *Om*-Hristos este, în același timp, întărit, *împuternicit*, de *Dumnezeul-Hristos*. El este *Pedagogul* prin excelență, paradigmă a tuturor pedagogiilor, din orice timp și loc. Părintele bisericesc, Clement Alexandrinul, a fost pe bună dreptate inspirat atunci când Lui,

Pedagogului desăvârșit, I-a consacrat una dintre cele mai însemnate scrieri, *Pedagogul*, în care spune la un moment dat: “Pedagogul nostru este Sfântul Dumnezeu Iisus, Cuvântul, Care conduce întreaga omenire. Însuși iubitorul de oameni Dumnezeu ne este Pedagog”.

2. Conținutul învățăturilor Sale vizează realitățile veșnice: *Dumnezeu, suflet, nemurire, viața viitoare* etc. În principal, trei mari teme sunt conturate în slujirea Sa didactică: *Dumnezeu, lume, om*, ultimele două fiind abordate permanent în perspectiva veșniciei. De aceea, în esență, marea temă a predicii și catehezei Sale o constituie *vestirea împărăției lui Dumnezeu*: “Plinitu-s-a vremea și împărăția lui Dumnezeu s-a apropiat. Pocăiți-vă și credeți în Evanghelie!” (Mc 1, 15). Iar pentru dobândirea împărăției cerești, a mântuirii propriu-zise, ascultătorii trebuiau să recunoască *mesianitatea și dumnezeirea Sa*.

3. Locul activității catehetice era peste tot unde ascultătorii dovedeau receptivitate. El nu S-a mărginit la un anume loc, ci străbătând Iudeea, Galileea și Samaria, învăța în case, sub cerul liber, în piețele publice, în adunări sociale, pe mare și pe uscat, pe munte și la șes, în pustie etc., așadar, în orice loc unde era ascultat.

4. Principiile și metodele catehizării Sale anticipează, în sâmbure, cele mai eficiente strategii pe care le-a promovat pedagogia ulterioară, inclusiv cea modernă, pe care le profesează, de fapt, și astăzi. Esențial, modul desfășurării învățământului hristic, la fel cu traiul Său cotidian, a fost simplu, apropiat, plin de iubire și compasiune pentru cei umili, în același timp, însă, plin de demnitate, măreție și forță spirituală. O simplă enumerare a principiilor și metodelor pedagogice actuale, va constata similitudini evidente în cateheza Mântuitorului.

A. Principii:

- **Psihologic.** Dumnezeiesc cunoscător al sufletului omenesc, Mântuitorul se adaptează permanent la mentalitatea, cunoștințele și preocupările celor cărora le vorbea. Într-un fel vorbește cu cei simpli, în alt fel cu Nicodim cel erudit. Vorbește autoritar cu Petru cel impulsiv, dar plin de tandrețe cu Zaheu, vameșul cel smerit etc.;
- **Natural.** Fără să suprasolicite efortul de receptare al ascultătorilor, Mântuitorul, folosind cu tact metoda inductivă, învăța mai întâi cele ușor de reținut, evidențiind cu prioritate ceea ce este esențial de reținut și urmat: “Căutați mai întâi împărăția cerurilor și dreptatea Lui, și toate celelalte se vor adăuga vouă...” (Mt 6, 33);
- **Intuitiv.** Acest principiu, atât de recomandat și astăzi în procesul educațional, a fost utilizat cu precădere de Mântuitorul, în special prin rostirea parabolilor, folosind diverse mijloace intuitive, cum ar fi *acțiunile* (grăirea Sa era urmată în chip pilduitor de o faptă concretă, ca de exemplu o vindecare, o înviere, înmulțire a pâinilor etc.),

individualizările (insistând, concret, pe atitudini ca: “Dacă ochiul tău te smintește...”, “Dacă-ti va da cineva o palmă...”, totodată să se ia măsurile corespunzătoare cu mesajul Său evanghelic), *contrastul* (*Bogatul nemilostiv și săracul Lazăr; Vameșul și fariseul*) etc.

- **Temeinic, durabil:** “Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu!” (Mc 13, 31). Învățătura Sa, dublată de exemplul iubirii Sale jertfelnice, avea să cucerească definitiv inimile ucenicilor Săi, încât Sf. Ap. Pavel se întreabă retoric: “Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Foamea, prigoanele, strâmtorările...?” (Ro 8, 35).
- **Activ și practic:** vorbește plugarilor despre semănător; podgorenilor despre lucrătorii viei; pescarilor despre pescuitul minunat; samarinencei despre Mesia Cel așteptat etc.;
- **Educativ:** urmărește nu doar informarea “despre...”, ci *formarea*, zidirea sufletească a omului. Nu cele trecătoare, ci cele veșnice: “Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu” (Mt 4, 4).

B. Metodele, de asemenea, sunt cele mai eficiente și astăzi: *inductivă* (parabolele), *deductivă* (predica de pe munte), *analitică* (pilda semănătorului), *sintetică* (“fiți, dar, voi desăvârșiți...”), *genetică* (“Eu sunt ușa...”), *experimentală* (pescuirea minunată, înmulțirea pâinilor);

C. Forma didactică este atât cea *povestitoare* (*discursivă, acroamatică*), așa cum o întâlnim în special în pilde, cât și cea *dialogică* (*întrebătoare sau erotematică*), așa cum o vedem în convorbirile particulare (de ex. cu samarineanca, cu Nicodim etc.).

D. Moduri de învățământ, se disting în special trei: *individual* (Nicodim), *colectiv* (în fața mulțimilor) și *monitorial* (când trimite pe ucenici la propovăduire).

IV. RECAPITULAREA. De ce considerăm prioritară, cronologic, slujirea învățătoarească? Care sunt temele de bază ale catehezei Sale? Dar principiile cele mai utilizate?

V. ASOCIEREA. Principiile și metodele utilizate de Mântuitorul au fost asociate cu iubirea Sa nețărmurită și nediscriminatorie, unică în conținut și obiective. Mesager al noii porunci (“Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul, **precum Eu v-am iubit pe voi...**”, In 13, 34, adică *total, până la jertfă*), Mântuitorul a folosit, de fapt, *o singură și supremă metodă*: a iubirii depline, jertfelnice, susținută cu dumnezeiasca Sa smerenie (“S-a smerit pe Sine, făcându-Se ascultător până la moarte - și încă moarte pe cruce!” Filip 2, 8). Dacă am face o analiză comparativă între pedagogia Mântuitorului și a filozofilor mari ai antichității, am observa fără greutate că filozofii erau promotori ai rațiunii, în detrimentul evident al iubirii. Bunăoară, Socrate (470-399), socotit îndeobște cel mai mare filozof antic, excela în exerciții raționale, în silogisme și finețuri

dialectice, dar nu s-a priceput deloc să intre în sufletele contemporanilor, pentru că i trata de sus, fără smerenie și dragoste, fapt care i-a atras în final dezaprobarea generală, exceptând atașamentul câtorva ucenici fanatici. În cazul său și al multora ca el se confirmă adevărul că *rațiunea îngâmfă, pe când dragostea smerește*. Așadar, nu cu rațiunea a operat Mântuitorul, ci cu iubirea, căci silogismele raționale, oricâtă admirație ar stârni din partea ascultătorilor, nu mișcă inima și nu determină, în final, săvârșirea faptelor bune. De aceea Mântuitorul ne-a învățat și ne-a dat pildă că apelul la partea emotivă a sufletului omenesc este pârghia cea mai puternică a oricărui învățământ. Iar pentru cel care cumpănește bine realitățile este limpede că, de fapt, nu ideile conduc lumea, ci simțămintele. Evident, bune sau rele...

VI. GENERALIZAREA. „Iisus este Cel dintâi mare educator al omenirii și adevăratul mântuitor al copiilor”, afirmă savantul creștin ortodox Simion Mehedinți. În același timp, „Iisus Hristos este norma fundamentală și paradigma esențială, de la care se va inspira adevăratul creștin în toate acțiunile sale. În măsura în care noi ne livrăm Lui, și El coboară la noi (*fiți dar următori ai lui Dumnezeu, ca niște fii iubiți*) (Ef. 5, 1). Și acest efort se cere a fi făcut pe cont propriu și în mod liber, *până vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos* (Ef. 4, 13). **Iisus Hristos este modelul formator prin excelență** (Prof. univ. dr. C. Cucuș).

VII. APLICAREA. Mântuitorul nu și-a prezentat doctrina ex-catedra, prin prelegeri și conferințe, nici nu a cucerit lumea exclusiv prin metode, principii și mijloace savante. El nu a expus o teorie, *ci a mărturisit un crez*, fiind Învățător al adevărului desăvârșit, nu un mântuitor al treptelor formale. Practic, a desfășurat o activitate de Misionar, iar nu una cu caracter pur didactic. Înainte de toate e luptător: luptă din răspuțeri să mântuiască lumea... (Sterie Diamandi).

De aceea, învățătura Lui se adresează inimii, mai întâi, apoi minții. Cere trăire, nu speculație. Golire de tot ce este trecător, în schimbul bogăției veșnice. În așa fel, încât să ajungem a mărturisi cu Sf. Apostol Pavel: „De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine. Și viața de acum, în trup, o trăiesc în credința în Fiul lui Dumnezeu, Care m-a iubit și S-a dat pe Sine însuși pentru mine” (Gal 2, 20).

Bibliografie:

1. Clement Alexandrinul, *Scrieri*, vol. 4 din PSB, EIBMO, trad. de Pr. D. FECIORU, București, 1982
2. *Scrieri despre educație și învățământ*. Antologie. Ediție îngrijită de Dumitru Muster, Editura Academiei, București, 1992
3. Pr. Constantin Galeriu, *Mântuitorul Iisus Hristos, Învățătorul nostru suprem*, Ortodoxia, nr. 1 / 1983

4. Constantin Cuciș, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Edit. "Polirom", Iași, 1999
5. Sterie Diamandi, *Fiul lui Dumnezeu – Fiul Omului*, Edit. Cartea românească, București, 1943, vol. I, II și III

16. CATEHEZĂ DESPRE MAICA DOMNULUI

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Cultul Bisericii noastre este structurat pe o succesiune ierarhică bine determinată: *adorare* pentru Prea Sfânta Treime, *supra-venerare (supra-cinstire)* pentru Maica Domnului și *venerare (cinstire)* pentru Sfinți, Sfânta Cruce, Sfinții Îngeri și Sfintele Moaște. Fecioara Maria a fost aleasă, pentru vrednicia ei, de Dumnezeu însuși pentru a-L naște pe Iisus Hristos, Mântuitorul nostru. Această alegere este o dovadă că Dumnezeu i-a acordat o cinstire fără egal, temei logic și firesc pentru a o cinsti și noi, oamenii, în chip deosebit. Din păcate nu toți creștinii acceptă această logică. De aceea, o cateheză despre Maica Domnului este binevenită, din cel puțin două puncte de vedere: 1. Pentru a evidenția temeiurile de bază ale cinstirii ei; 2. Pentru a răspunde atacurilor nedrepte din partea sectarilor.

II. TEMA se va referi, așadar, la câteva dintre temeiurile cinstirii Maicii Prea Curate, deodată cu evidențierea importanței slujirii ei în iconomia mântuirii.

III. TRATAREA. A. Temeiuri biblice. *a. Vechiul Testament:* 1. Fac. 3, 15: "Dușmănie voi pune între tine și între femeie, între sămânța ta și sămânța ei; aceasta îți va zdrobi capul, iar tu îi vei înțepa călcâiul". Sfinții Părinți înțeleg prin "femeie" pe Maica Domnului, iar "sămânța" = Fiul ei, Iisus Hristos; 2. Is. 7, 14: "Iată Fecioara va lua în pântece și va naște Fiu și îi vor pune numele Emanuel"; 3. Iez. 44, 2: "Poarta aceasta va fi închisă; nu se va deschide și nimeni nu va intra prin ea, căci Domnul Dumnezeu lui Israel a intrat prin ea. De aceea va fi închisă" (referire la pururea fecioria Maicii Domnului); 4. Ps. 45, 10: "Stăut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită și prea-înfrumusețată" (referire la locul Maicii Domnului în ierarhia cerească). O dată cu acestea, trebuie reținute și alte locuri vetero-testamentare, cu referire tainică la Maica Domnului: Fac. 28, 11-19 (*Scara lui Iacov*), Ieș. 3, 2 (*Rugul care ardea și nu se mistuia*), Ieș. 16, 33 (*Vasul = năstrupa cu mană*), Num. 17, 8 (*Toiagul lui Aaron*) etc.

b. Noul Testament: 1. Lc. 1, 28: "Bucură-te, ceea ce ești plină de har, Domnul este cu tine. Binecuvântată ești tu între femei" (cuvintele arhanghelului Gavriil); 2. Lc. 1, 35: "Duhul Sfânt se va pogori peste tine și puterea Celui Preaînalt te va umbri" (cuvintele aceluiași arhanghel); 3. Lc. 1, 42: "Binecuvântată ești tu între femei..." (cuvintele Elisabetei); 4. Lc. 11, 27: "Fericit este pântecele care Te-a purtat și sânii la care ai supt!" - strigă o femeie din popor - cuvinte pe care Iisus le-a confirmat: "Așa este..." (v. 28); 5. Lc. 2, 51, loc în care aflăm că Iisus îi era supus; 6. In. 2, 3 - Iisus preface apa în vin, *la rugămintea Maicii Sale*; 7. In. 19, 26 - aflăm că nici când era pe Cruce Iisus nu a uitat-o, încredințând-o ucenicului Său iubit.

B. Temeiuri patristice (dogmatice, canonice, cultice): 1. Sinodul al III-lea Ecumenic (Efes, 431) l-a condamnat pe Nestorie, care o numea pe Maica Domnului "Născătoare de Hristos" și, prin semnătura a 198 de episcopi, i s-a recunoscut

calitatea de "Θεοτοκον", adică "Născătoare de Dumnezeu". Ca bază a hotărârilor sinodale au fost luate cele 12 anatematisme ale Sfântului Chiril al Alexandriei ; **2.** Tot la sinodul al III-lea Ecumenic s-au stabilit câteva canoane prin care se condamnă învățăturile greșite ale lui Nestorie (inclusiv cele cu privire la Maica Domnului), dar *și ale celor care îi vor călca pe urme* (în special canoanele 2, 3, 4, 5 și 7); **3.** Sfântul Ioan Damaschin spune: "Propovăduim că Sfânta Fecioară este în sensul propriu și real Născătoare de Dumnezeu. Prin faptul ce Cel ce S-a născut din ea este Dumnezeu adevărat, este adevărată Născătoare de Dumnezeu aceea care a născut pe Dumnezeu adevărat, întrupat din ea..." ; **4.** În cultul ortodox, Maica Domnului este invocată după Sfânta Treime, înaintea îngerilor și a sfinților, prin faptul că este considerată *mijlocitoare* prin rugăciunile ei. În această privință, este foarte sugestivă icoana numită "Deisis" (= Rugăciune), în care Mântuitorul este încadrat în dreapta de Maica Domnului, iar în stânga de Ioan Botezătorul. Frumusețea și bogăția cultului Maicii Domnului se poate observa cel mai bine în slujbele consacrate sărbătorilor ei: *Nașterea...* (8 sept.) și *Intrarea în Biserică* (21 nov.) - în care sunt evidențiate virtuțile părinților, Ioachim și Ana; *Buna-Vestire* (25 martie), în care este evocată acceptarea ei de a deveni Mama Fiului lui Dumnezeu; *Soborul...* (26 dec.) - omagiul Bisericii pentru vrednicia ei de mamă; *Adormirea...* (15 aug.) - care reliefează conștiința Bisericii că Maica Domnului este "Panaghia" (= Preasfânta), care ne miluiește cu rugăciunile ei.

C. Câteva precizări la atacurile sectare. Facem întâi mențiunea că obiecțiunile sectare sunt rezultatul ignoranței lor în materie de interpretare biblică. Paradoxal, însă, își întemeiază tocmai biblic aceste obiecțiuni, legate în special de pururea-fecioria ei. "Bazați" pe textele de la Mt. 1, 24 și Mt. 13, 55, spun că ea a mai avut copii, pe așa-numiții "frați" ai Domnului (care de fapt erau verișori). Răspunsurile ortodoxe sunt la îndemâna oricui, mai ales în Mărturisirile de credință (catehisme), încât nu insistăm aici asupra lor. În schimb, evocăm cuvintele de total bun simț ale unui teolog protestant (!), Hengster Berg: "Pururea-fecioria Mariei constituie antiteza binecuvântată împotriva barbariei care socotește că aceea care a luat Duh Sfânt și a fost umbrată de puterea Celui Preaînalt a trăit apoi în comuniune matrimonială cu Iosif".

D. Devieri ale romano-catolicilor și protestanților. a. Catolicii a promovat dogme noi: *imaculata concepție* (1858), *înălțarea ei cu trupul la cer* (1954), numirea ei, la Conciliul II Vatican (1965), ca *Mamă a Bisericii* ("Mater Ecclesiae") și *Co-Redemptis* ("Co-Mântuitoare"); b. Protestanții îi acordă Maicii Domnului o cinstire oarecare, numind-o "fericită", "fecioară laudată", "preavrednica", dar nu i-au rânduit nici un fel de cult, considerând-o doar o "femeie deosebită".

IV. RECAPITULAREA:

- Cine i-a acordat Maicii Domnului cinste, mai întâi?
- Reproduceți trei temeuri semnificative pentru cinstirea ei;

- Care este locul Maicii Domnului în cultul ortodox?

V. ASOCIEREA. Maica Domnului este considerată de Sfinții Părinți "Eva cea Nouă", care a născut pe Cel Care ne-a adus mântuirea, spre deosebire de "Eva cea Veche", soția lui Adam, prin care a venit căderea.

VI. GENERALIZAREA: *Cât va fi Biserica, și în chip deosebit Biserica Ortodoxă, Maica Domnului va fi nelipsită din credința, din evlavia, din dragostea și din cinstea noastră pentru ea. Numele ei îl poartă cele mai multe femei, icoana ei se găsește în toate bisericile și în cele mai multe case de creștini, sărbătorile ei sunt între cele mai de cinste, rugăciunile către ea, dintre cele mai obișnuite* (prof. Teodor M. Popescu).

VII. APLICAREA. Să luăm aminte, în sfârșit, la faptul că:

- evlavia poporului a păstrat până astăzi expresia "Doamne, Maica Domnului", care exprimă asocierea ei în lucrarea de mântuire;
- toate slujbele săvârșite în Biserica noastră au în rânduială rostiri de cinstire și de cerere către Maica Sfântă;
- odată cu argumentele biblice, patristice, liturgice etc., pentru cinstirea Maicii Domnului există *argumentul logic al bunului simț: nu poate fi despărțit niciodată Fiul de Mamă și nici Mama nu poate fi despărțită de Fiu*, așa cum din păcate o fac neoprotestanții și, parțial, protestanții. Cum poate susține cineva că-L iubește pe Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, iar pe cea pe care El a ales-o ca mamă să o considere o simplă femeie, care nu și-a păstrat sfințenia fecioriei, a mai avut alți copii etc. etc.?

Bibliografie:

1. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
2. Colectiv, *Istoria Bisericii Universale*, Manual pentru Institutele Teologice, EIBMO, București, 1975, vol. I
3. Pr. lect. George Remete, *Dogmatica*, Alba Iulia, 1996
4. Prof. Dr. Teodor M. Popescu, *Meditații Teologice*, Editura Sfintei Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1977
5. Arhid. prof. dr. Ioan FLOCA, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, Sibiu, 1992

III. CATEHEZE PASTORAL-MORALE

17. *MORALA ORTODOXĂ* sau *CODUL BUNELOR MANIERE CREȘTINE. Privire generală*

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Din cele mai vechi timpuri, oamenii și-au rânduit viața după anumite legi, atât sub aspect economic-administrativ, cât și din punct de vedere social și religios. Viața în comunitate nu poate fi concepută fără un minimum de reguli, așa cum se poate constata până în ziua de astăzi. Transmise o vreme prin viu grai, cu timpul au fost fixate în scris, atât din inițiativa conducătorilor politici, cât și prin intermediul celor religioși. Așa a fost cazul, bunăoară, la asiro-babiloneni, în istoria cărora se cunoaște unul din cele mai vechi coduri de legi, celebrul „Cod al lui Hammurabi”. Rege al Mesopotamiei, în jurul anului 1700 î.Hr., Hammurabi a formulat un cod de legi civile, care, cu toată asprimea lor, sunt pătrunse de un real spirit de dreptate (de ex. „Să domnească dreptatea în țară, pentru ca cel tare să nu vatăme pe cel slab”). Exemple de coduri cu legi avem, de altfel, la toate popoarele care au marcat în mod deosebit istoria, dar nu pot avea pentru noi decât o valoare documentară. Singurele norme cu valoare eternă sunt cele primite prin Revelația Dumnezeiască, care fac, de fapt, obiectul catehezelor noastre.

II. TEMA catehezei de față vizează prezentarea capitolelor principale cuprinse în *Morala Ortodoxă*.

III. TRATARE. Dintru început, precizăm aici că viața creștină nu stă în cunoaștere, ci în trăire. Nu în ceea ce declarăm, ci în ceea ce facem efectiv, după cum ne-a atenționat Mântuitorul Însuși: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri” (Matei 7, 21). De aceea, un om simplu, care nu cunoaște teoretic nimic din cele prevăzute de *Morala ortodoxă*, dar trăiește creștinește, poate fi mai aproape de Dumnezeu, decât un altul care o studiază pe îndelete, dar nu o aplică. Asta nu înseamnă că trebuie să renunțăm cumva la cunoașterea teoretică, întrucât idealul viețuirii ortodoxe este cel al unui creștin luminat: deodată, cunoaștere și trăire. Singură cunoașterea, duce la raționalism sec, deseori îngâmfat, după cum trăirea fără cunoaștere poate duce la un sentimentalism dulceag, bolnăvicios, fundamentalist, chiar.

a. Codul bunelor maniere. La toate popoarele civilizate întâlnim astăzi o sumedenie de ediții cu acest titlu, sau cu altele similare în subiect. Acest gen de cărți se citesc de obicei în timpul liceului sau al facultății, cu mult folos pentru formarea deprinderilor unui tânăr manierat, de tipul „gentlemanului” englez. Evident, cu același folos pot fi citite și mai târziu, ori mai devreme, de către oricine voiește să-și cizeleze comportamentul. Literatura română înregistrează, la rândul ei,

ediții remarcabile, între acestea înscriindu-se, de pildă, cele semnate de prof. Aurelia Marinescu, cu titlul „Codul bunelor maniere astăzi” (Edit. Humanitas; mai multe ediții, inclusiv audiobook-CD). Codul detaliază, astfel, aspecte legate de vestimentație, prezentare, salut, arta conversației, comportamentul la masă, la telefon, în viața de zi cu zi etc., având câteva îndrumări chiar și pentru comportamentul în biserică. Incontestabil, lectura unei astfel de cărți poate fi de real folos oricărui om, creștin sau nu, care vrea să trăiească după anumite principii etice. Numai că, în contextul respectării celor propuse de aceste „coduri” și un ateu poate fi considerat un „gentleman”. Pentru *creștinul* manierat, în sensul complet al expresiei, se cere în plus respectarea unor norme creștine, despre care vorbește un altfel de „cod”.

b. Morala ortodoxă sau Codul bunelor maniere creștine. Termenul „morală” vine din latinescul „mos-moris = obicei”, cu sensul de faptă conformă cu învățătura creștină. În școlile teologice, între disciplinele cu tradiție face parte și Teologia Morală, care analizează atât virtuțile pe care trebuie să le cultive omul credincios, cât și păcatele și viciile de care trebuie să se ferească. Structura clasică a tratatelor de Morală este următoarea: **1. Morala generală:** *Noțiuni introductive (între care și raportul cu Dogmatica); Legea morală, în Vechiul și Noul Testament; Poruncile bisericesti; Conștiința morală și libertatea voinței; Virtuțile creștine; Păcatele și viciile;* **2. Morala specială:** *Datoriile creștinului față de Dumnezeu, față de aproapele, față de sine, față de natură și bunurile materiale; Familia creștină; Despre jurământ și vot; Patriotismul; Concepția creștină față de muncă; Desăvârșirea morală.*

Desigur, din economie de spațiu, n-am enumerat decât o parte a temelor dezvoltate în manuale. Lor se adaugă altele, care pot fi găsite ușor în cărțile pe care le vom nominaliza în lista bibliografică. Sfârșitul mileniului al II-lea și începutul celui de-al treilea au adus în atenție teme noi, care au conturat chiar un capitol special al Teologiei Morale: *Bioetica*. Aici intră în discuție teme ca: fertilizarea în vitro (cu noțiunea de „preembrion”), inseminarea artificială, contracepția, planningul familial, clonarea, avortul, prostituția, eutanasia, transplantul de organe (inclusiv despre „moartea cerebrală”), homosexualitatea, transsexualitatea etc. Pentru fiecare noțiune, morala creștină are *soluții creștine*, de aceea o definiție explicită a bioeticii creștine poate fi următoarea: *disciplina care studiază, cercetează și oferă soluții morale în procesul de cunoaștere și relație interumană, precum și a omului cu universul creat, în concordanță cu Sfânta Scriptură și învățătura Sfinților Părinți.*

IV. RECAPITULAREA :

- „Codul bunelor maniere” educă omul pe linie civică, iar „Morala Ortodoxă” formează caracterul moral-creștin;

- temele clasice ale teologiei morale trebuie completate cu subiecte de bioetică, deosebit de actuale în contextul vieții moderne.

V. ASOCIEREA. *A. Sisteme filosofice despre morală.* Începând cu veacul al XVII-lea, cultura europeană a înregistrat o seamă de concepții filosofice diferite de cele promovate de Biserică, care merită atenția noastră pentru a constata, prin comparație, superioritatea incontestabilă a moralei creștine. Exemple: **utilitarismul** (identifică binele cu utilul); **evoluționismul** (explică moralitatea pe baza evoluționismului biologic); **formalismul și idealismul** (deduc etica din rațiunea practică); **naturalismul** (morală este o prelungire a vieții biologice); **estetismul** (identifică binele cu frumosul); **pozitivismul** (experiența socială are prioritate față de trăirea personală); **pragmatismul** (doar utilul are valabilitate reală) etc.

B. Învățăături morale în religiile necreștine. Este interesant, de asemenea, să observăm cum e privită morală în alte religii, mai ales că, statistic, creștinii (la un loc: ortodocși, catolici, protestanți și neoprotestanți) reprezintă cel mult o treime din populația globului (aprox. 2 miliarde). Restul (aprox. 4 miliarde), toate celelalte religii (islamul, hinduismul, budismul, confucianismul, iudaismul, zoroastrismul etc.). Prin comparație, vom constata, iarăși, superioritatea evidentă a moralei creștine. Bunăoară, la musulmani (peste 1 miliard de adepți!), morală are câteva aspecte demne de remarcă: rugăciunea de cinci ori pe zi, postul în luna Ramadan, milostenia („zakaat” – taxa pentru întreținerea săracilor), pelerinajul la Meca etc. Pe de altă parte, alte chestiuni sunt inacceptabile: poligamia (harem), războiul sfânt (jihadul), inclusiv prin terorism și acte sinucigașe, tratamentul discriminatoriu aplicat femeilor (unii teologi islamici încă discută, între altele, dacă femeile au loc sau nu în Rai...).

VI. GENERALIZAREA. *Morală creștină este o disciplină a teologiei sistematice, care, pe temeiul Revelației divine, prezintă principiile și normele după care creștinul trebuie să se conducă în viață pentru a se comporta ca om al Bisericii și a se desăvârși în vederea mântuirii.*

VII. APLICAREA. Cunoașterea normelor morale creștine este importantă pentru mântuire, întrucât ele analizează raporturile creștinului cu Dumnezeu, cu semenii (indiferent de rasă și religie), cu sine însuși și cu natura înconjurătoare. Aceste norme nu privesc, așadar, nu numai relațiile inter-umane și cu celelalte fapte, pe durata vieții pământești, ci au în atenție permanentă și perspectiva vieții veșnice. Astfel, educația în familie (cei „7 ani de acasă”), în școală, în Biserică și în societate – în general, nu se poate limita doar la „codul bunelor maniere”, chiar și foarte iscusit elaborat, ci se bazează mai ales pe „Codul bunelor maniere creștine”, adică al normelor Teologiei Morale. Numai un astfel de „cod” poate educa efectiv și integral, spre ajungerea la „starea omului desăvârșit și la măsura vârstei deplinătății lui Hristos” (Ef. 4, 13).

Bibliografie:

1. Arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *Morală creștină (pentru Seminarii)*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004;
2. Colectiv, *Teologie Morală Ortodoxă (pentru Institutele teologice)*, vol. I-II, EIBMO, București, 1980;
3. Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. III, EIBMO, București, 1981;
4. Prof. Aurelia Marinescu, *Codul bunelor maniere astăzi*, Edit. Humanitas, București, 1999;
5. Diac. Prof. dr. Em. Vasilescu, *Istoria religiilor (curs universitar)*, EIBMO, București, 1975.

18. *LEGEA MORALĂ*. PRIVIRE DE ANSAMBLU

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În cateheza anterioară, intitulată „*Morala ortodoxă sau Codul bunelor maniere creștine*”, am arătat că educarea comportamentului omenesc nu se poate limita doar la codurile bunelor maniere civice, oricât ar fi de iscusit elaborate, ci trebuie să se bazeze pe învățăturile morale ortodoxe, care privesc nu numai viața de aici, ci au în atenție permanentă perspectiva vieții veșnice. Am arătat, totodată, cât este de importantă cunoașterea normelor de conduită creștină, măcar în linii mari, întrucât de împlinirea lor depinde mântuirea sufletului.

II. TEMA de față se va ocupa cu noțiunile generale despre *Legea Morală* (*importantă, împărțire, scurte explicații*).

III. TRATAREA. 1. Importanța pentru mântuire. În multe locuri din Sfânta Scriptură întâlnim referiri la păzirea poruncilor, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament. Spre exemplu: „Păziți toate poruncile Mele și toate hotărârile să le țineți, căci omul care le plinește va trăi prin ele: Eu sunt Domnul Dumnezeuul vostru!” (Lev 18, 5). Iar Mântuitorul zice: „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămâne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru iubirea Lui...” (Ioan 15, 10). Vedem, iată, atât porunca expresă, cât și consecințele împlinirii.

2. Împărțirea legilor morale. La baza tuturor legilor universului stă **legea veșnică**, dată de Dumnezeu-Cel-Veșnic. Din ea se desprind: **legea fizică** (imprimată în natura înconjurătoare) și **legea morală** (dată pentru om). **Legea morală** se ramifică în *legea morală firească (naturală)*, sădită în firea tuturor oamenilor, indiferent de religie, rasă etc. („Păgânii care nu au lege, din fire fac ale legii, aceștia, neavând lege, își sunt loruși lege”, afirmă Sf. Ap. Pavel, Ro 2, 14) și *legea morală pozitivă (scrisă)*. La rândul ei, legea pozitivă se împarte în *legea pozitivă dumnezeiască (a Vechiului și Noului Testament)* și *legea pozitivă omenească (bisericească și civilă)*.

A. Legea Vechiului Testament are în centru Legea Mozaică (dată prin Moise, aprox. 1250 î. Hr.), deosebit de importantă pentru acea etapă a omenirii, fiind considerată, pe bună treptate, „călăuză (*pedagog*) către Hristos” (Gal. 3, 24). Partea cea mai însemnată a ei o reprezintă **Decalogul** (cele 10 porunci), pe care le reproducem aici în formă prescurtată, din Cartea Ieșirii (20, 1-17):

I. Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine!

II. Să nu-ți faci chip cioplit și să nu te închini lui!

III. Să nu iei numele Domnului Dumnezeului tău în deșert!

IV. Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești!

V. Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământ!

VI. Să nu ucizi!

VII. Să nu fii desfrânat!

VIII. Să nu furi!

IX. Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău!

X. Să nu pofțești nimic din câte are aproapele tău!

Scurt comentariu. Poruncile a II-a și a IV-a provoacă anumite discuții cu neoprotestanții (așa-ziși „pocăiți”). Astfel, ei înțeleg prin „chip cioplit” icoanele și crucile care împodobesc bisericile și casele noastre... Nici vorbă de așa ceva! Porunca a II-a se raportează la prima, de fapt: să nu ne facem idoli (din piatră, lemn etc., așa cum întâlnim la unele popoare din vechime, adică „alți dumnezei”) la care să ne închinăm în locul Dumnezeului adevărat. Iar în legătură cu porunca a IV-a sunt încă unii „pocăiți” care țin sâmbăta (*Advențiștii de ziua a 7-a*), neînțelegând că venirea Mântuitorului a însemnat „împlinirea Legii” și rânduieli noi. De altfel, „sâmbătarii” sunt foarte puțini. Toți ceilalți „pocăiți”, dimpreună cu Bisericile Protestante (luterani, calvini etc.) au înțeles rânduirea duminicii ca zi de odihnă în Legea Nouă, la fel ca ortodocșii și catolicii.

B. Legea Noului Testament cuprinde toate învățăturile evanghelice date nouă de către Mântuitorul Iisus Hristos, care se concentrează în *porunca iubirii, cele nouă fericiri și sfaturile evanghelice*.

Porunca iubirii (In 13, 34) are ca noutate modelul Său desăvârșit: „Să vă iubiți unul pe altul *precum v-am iubit Eu pe voi*”. Adică, iubire jertfelnică, totală, nediscriminatorie (aproapele fiind orice om, nu doar conaționali), până la capăt.

Cele nouă fericiri rostite de către Mântuitorul, pe care le auzim cântate la fiecare Sfântă Liturghie, au un conținut ușor de înțeles: **1.** *Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor;* **2.** *Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia;* **3.** *Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul;* **4.** *Fericiți cei ce flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura;* **5.** *Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui;* **6.** *Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu;* **7.** *Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema;* **8.** *Fericiți cei prizoniți pentru dreptate, că a lor este împărăția cerurilor;* **9.** *Fericiți veți fi voi, când vă vor ocări și vă vor prizoni și, mințind, vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră.*

Doar în legătură cu expresia „săraci cu duhul” unii creștini sunt nedumeriți, mai ales că în vorbirea curentă „sărac cu duhul” este considerat omul prostuț... Aici e vorba însă de altceva: „săraci cu duhul” înseamnă „smeriți”, practic cei ce înșiși recunosc că sunt săraci din punct de vedere duhovnicesc și doresc să se îmbogățească.

Sfaturile evanghelice: *sărăcia de bunăvoie, fecioria și ascultarea necondiționată*, cu un caracter benevol, reprezintă mijloacele cele mai înalte în scopul desăvârșirii morale. Sunt obligatorii doar pentru cei care optează pentru

viața monahală, dar pot sprijini duhovnicește și pe cei care viețuiesc în familie. Astfel, „sărăcia” îndeamnă la cumpătare (strictul necesar), „fecioria” la fidelitate conjugală, „ascultarea” la receptivitate maximă față de semenii etc.

C. Legea bisericească se cuprinde îndeosebi în **canoane** și **porunci**. Canoanele au fost date de către sinoadele ecumenice și de anumiți Sfinți Părinți, fiind hotărâri cu privire la disciplina bisericească. Le găsim în diferite colecții, ca, de exemplu, în cartea numită „Pidalion”.

Poruncile bisericești, nouă la număr, au fost tipărite pentru prima oară în „Mărturisirea de credință” a lui Petru Movilă, aprobată de Sinodul de la Iași (1642). Ele se găsesc acum în Catehisme, în Cărțile de Rugăciuni etc.: **1. Să participăm la sfintele slujbe în duminici și sărbători; 2. Să ținem posturile rânduite; 3. Să cinstim fețele bisericești după cuviință; 4. Să ne spovedim în cele patru posturi de peste an (sau mai des, la nevoie); 5. Să nu citim cărțile ereticilor; 6. Să ne rugăm pentru toți semenii, vii și morți (ierarhi, cârmuitori, duhovnici etc.); 7. Să ținem posturile speciale rânduite de Chiriarhul locului, în vremuri de calamități, epidemii etc.; 8. Să nu înstrăinăm averile bisericești; 9. Să nu facem nunți și petreceri în zile oprite de Biserică.**

Credem că **porunca a 5-a** necesită o scurtă explicație: cărțile ereticilor pot fi citite de către cei care sunt familiarizați cu învățăturile ortodoxe. Pentru cei nefamiliarizați însă, există pericolul de a crede cele scrise deeretici, pierzătoare de suflete. În acest sens e mai bine să nu le citim.

C. Legea civilă cuprinde normele date de autoritatea de stat. Se mai numește și „lege de drept”, deoarece are ca obiect drepturile și obligațiile cetățenilor.

IV. RECAPITULAREA. E bine ca orice creștin să memoreze decalogul, fericirile și poruncile bisericești, pentru ca aceste legi să reprezinte un sprijin de fiecare zi al vieții morale.

V. ASOCIEREA. Între legile divine și cele date de oameni trebuie să fie armonie, altfel intervin coliziuni în defavoarea moralității și a bunei conviețuiri. „Legiuitorul temporal, zice Fericitul Augustin, dacă este bărbat înțelept, se va sfătui cu legea veșnică!”. Bunăoară, este aberant să aprobi o lege a avortului, de vreme ce porunca Domnului „să nu ucizi!” este atât de limpede. Tot așa, să fii de acord cu homosexualitatea, când avem porunca expresă „să nu fii desfrânat!”. Și chiar dacă n-ar fi date legi exprese, bunul simț și conștiința opresc de la săvârșirea faptelor imorale. Bine a zis Seneca, filozoful latin: „Quod non vetat lex, hoc vetat fieri pudor” (*Ceea ce nu interzice legea, interzice pudoarea*).

VI. GENERALIZAREA. „Cine legea nu păzește, fără de lege se numește!” (*proverb românesc*).

VII. APLICAREA. În sens larg, legea reprezintă un îndreptar după care se conduce orice lucru sau ființă. Astfel, creaturile neraționale (flora, fauna și corpurile neînsuflețite, pietrele - de exemplu) acționează după legile naturale: legea

gravitației, a transformării energiei etc. Din punct de vedere creștin, legile naturii sunt rânduite de Dumnezeu în firea lucrurilor, în momentul creării acestora. Sub aspect moral, legea este o dispoziție obligatorie și durabilă, dată de Dumnezeu cu scopul promovării binelui. Nerespectarea legilor morale, anulează posibilitatea unei vieți demne, deodată cu pierderea mântuirii sufletului. Declarația verbală de a fi om și creștin, trebuie însoțită permanent de împlinirea poruncilor divine, după cuvântul Mântuitorului: „Nu oricine Îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci **cel ce face** voia Tatălui Meu Celui din ceruri!” (Mt 7, 21).

Bibliografie:

1. *** *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
2. Mitrop. Dr. N. Mladin, Diac. Prof. O. Bucevschi, Prof. Dr. Ioan Zăgrean, *Teologia Morală Ortodoxă*, EIBMO, București, 1980, vol. I și II
3. Arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *Morala creștină (pentru Seminarii)*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004
4. *Proverbe și cugetări latine*, ed. îngrij. de V. Diaconu și M. Marinescu-Himu, București, 1976

19. DESĂVÂRȘIREA MORALĂ

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În cateheza anterioară am prezentat câteva teme importante ale Moralei Ortodoxe (*legea morală, virtuți, păcate* etc.), cu scopul de a-i întări pe creștinii noștri cititori în deprinderile comportamentale frumoase și a-i avertiza asupra pericolelor de tot felul spre care duc păcatele. Stăruința în săvârșirea binelui și ferirea de tot ce este rău, ne conduc, astfel, la împlinirea celei mai mari năzuințe a vieții: *mântuirea sufletului*. Dumnezeu ne-a creat după chipul Său și a sădit în firea noastră imboldul de a urca mereu treptele virtuților, spre a ne asemana cu El, urmând, astfel, chemării Mântuitorului Iisus Hristos: „Fiți, dar, voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârșit este!” (Mt. 5, 48).

II. TEMA catehezei de față este, așadar, **desăvârșirea omului**, ca țintă ultimă a strădaniilor întregii vieți.

III. TRATARE. Prezentăm acest subiect pentru a încununa ceea ce ne-am propus în catehezele anterioare, dar și la dialogurile noastre de miercuri seara: anume, de a ne întări hotărârea de *a merge până la capăt* pe calea mântuirii și a nu irosi, Doamne ferește!, șansa pe care ne-a acordat-o Cel-de-Sus, fiecăruia. „Duceți până la capăt fapta!” – îndeamnă părintește Sf. Ap. Pavel (II Cor 8, 11). Pentru a defini desăvârșirea, ca termen special în vocabularul creștin, trebuie să apelăm la o expresie teologică întâlnită frecvent în scrierile părinților Bisericii: *urcuș duhovnicesc* („epectază”, după însemnările părinților greci, ca de pildă ale Sf. Grigorie de Nyssa). *Epectaza* înseamnă, astfel, progresul neconținut în virtute și acțiune, deoarece sufletul nostru, fiind atras de Dumnezeu, este într-o continuă mișcare ascendentă pe treptele superioare ale plenitudinii harului. Deși treptele acestui urcuș sunt prezentate diferit în izvoarele ortodoxe, toate conduc spre aceeași țintă: *asemănarea cu Dumnezeu*. Astfel, anumite scrieri (ca, de pildă, *Scara* Sf. Ioan Scărarul) vorbesc de trei trepte: *curățirea de patimi, iluminarea și unirea (comuniunea) cu Dumnezeu*. Altele, între care și tratatele de Teologie Morală, descriu tot trei trepte, dar, formulate altfel: *pruncia duhovnicească, creșterea duhovnicească și statura bărbatului desăvârșit* (cf. Ef. 4, 13).

a. Pruncia duhovnicească este starea copilului renăscut în apele Botezului, dar și a oamenilor maturi care s-au apropiat mai târziu de Hristos. În această fază, firea creștinului, cu toate că pășește în direcția cea bună, este încă firavă și slabă, asemănătoare unui copil care învață să meargă, sau a unui convalescent după o boală grea. În această stare creștinul se poticnește ușor, deoarece ispitele și amăgirile celui viclean îl pot duce repede la cădere, de multe ori fără să-și dea seama. Să ne amintim aici de atenționarea atât de realistă a Sf. Ap. Pavel: „Celui ce i se pare că stă, să ia seama să nu cadă!” (I Co 10, 12).

b. Creșterea duhovnicească reprezintă treapta următoare, la care se ajunge prin depășirea tuturor poticnirilor „prunciei” de care am vorbit înainte. Acum creștinul se caracterizează prin perseverența de a face binele cu statornicie, ne mai fiind clătinat ușor de ispite, chiar când acestea sunt foarte puternice. Cu toate acestea, starea lui virtuoasă nu este cu totul invulnerabilă, nefiind desăvârșită, astfel că nu se poate feri întru totul de păcat. Sfântul Diadoh al Foticeii explică astfel vulnerabilitatea acestei stări: „Când cineva stă într-o vreme de iarnă într-un loc oarecare, sub cerul liber, privind la începutul zilei cu fața spre răsărit, partea de dinaintea sa se încălzește la soare, dar cea din spate rămâne nepărtașă la căldură, deoarece soarele nu se află deasupra creștetului său. Tot așa și cei ce sunt la începutul lucrării duhovnicești: își încălzesc în parte inima prin harul sfânt, din care pricină și inima începe să rodească simțăminte duhovnicești; dar părțile din afară ale ei rămân la simțirile după trup, deoarece încă nu sunt luminate de Sfânta Lumină, printr-o cugetare adâncă...” (*Cuvânt ascetic*, cap. 88).

c. Ultima treaptă, a bărbatului desăvârșit, este starea de sfințenie a creștinului, în care sufletul, inundat de dragostea față de Dumnezeu și aproapele, are stăpânire deplină asupra tuturor pornirilor trupului, ființa lui fiind acum la vârsta și maturitatea deplinătății în Hristos. Lupta dintre impulsurile trupesti și cele ale sufletului sfințit a încetat, ființa creștinului fiind eliberată de orice pornire rea, patimă, zbucium, ceea ce înseamnă câștigarea nepătimirii. Voința lui este, astfel, în armonie cu voința Celui-de-sus, întocmai cum rostim în rugăciunea „Tatăl nostru”: „Facă-se voia Ta!” (*nu voia mea...*). Creștinul s-a ridicat, astfel, de la *chipul* lui Dumnezeu primit la Botez, la *asemănarea* cu El și poate rosti fericit, o dată cu Sf. Ap. Pavel: „De acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine!” (Gal 2, 20).

Ajunși aici, nu trebuie să înțelegem că desăvârșirea morală a credinciosului s-a încheiat. A fi „ asemenea cu Dumnezeu”, înseamnă a ne asemana cu El în iubire (căci *Dumnezeu iubire este*, I In. 4, 8), iar iubirea nu are limită. Îndumnezeirea noastră după har, începe și crește în această viață, dar se desăvârșește în cea veșnică. Iată ce spune Sf. Maxim Mărturisitorul: „După această viață vom înceta de a mai lucra virtuțile, dar nu vom înceta de a simți în noi lucrându-se îndumnezeirea după har, ca o răsplată pentru ele. Căci lucrarea îndumnezeirii în noi, fiind mai presus de fire, e fără hotar...” (*Răspuns către Talasie*, 23).

IV. RECAPITULARE (fixare). Desăvârșirea omului parcurge trei trepte (*pruncia, creșterea și starea bărbatului desăvârșit*), dar urcușul duhovnicesc (*epectaza*) nu încetează niciodată. Tocmai în această neoprire și nelimitare stă fericirea vieții, de aici și de dincolo: omul cunoaște noi trepte ale armoniei, frumuseții și iubirii duhovnicești, pe măsură ce se apropie tot mai mult de iubirea absolută, Dumnezeu. Sf. Ioan Scărarul ne dă chiar o analogie, deosebit de plastică: „Fericit este cel ce are față de Dumnezeu un dor asemănător celui pe care-l are îndrăgostitul față de iubita lui...” (*Scara*, XXX, 5).

V. ASOCIERE (aprofundare). Anumiți creștini confundă *calea* desăvârșirii cu *mijloacele* ei. De pildă, unii se cred desăvârșiți dacă viețuiesc în asceză severă, prin post, privegheri, dormire pe pat tare, dacă se roagă mult, nu lipsesc de la slujbe, sau se ascund în pustietate. Alții îi socotesc desăvârșiți pe cei care au vedenii și cad în extaze, alții pe călugări, alții pe cei care se ocupă exclusiv de slujirea aproapelui etc. etc. Toate aceste îndeletniciri pot fi de sprijin real pentru mântuire, bineînțeles, dar nu reprezintă desăvârșirea propriu-zisă. Iar bucuriile spirituale în rugăciune, asceză, extaz ș.a. sunt, într-adevăr un mare dar de la Dumnezeu, dar pot fi înșelătoare dacă sunt văzute ca un scop în sine. E ușor să te rogi și să postești când ești purtat de brațele bucuriei ascetice, dar infinit mai greu când ai impresia că Dumnezeu te-a părăsit, când toate-ți sunt potrivnice, când ești cu seceta în suflet. În aceste condiții, perseverența în rugăciune (și celelalte) reprezintă dovada unui atașament superior față de Dumnezeu!

VI. GENERALIZARE. Pentru o definire concentrată a desăvârșirii, apelăm din nou la Sf. Grigorie de Nyssa: „Precum corpurile ce pornesc la vale se avântă prin ele însele, chiar dacă nimeni nu le mai împinge, așa sufletul, eliberat de împătımirea sa pământească, se avântă ușor și repede spre cele de sus, ridicându-se de la cele de jos, spre înălțime...” (*Viața lui Moise*).

VII. APLICARE. Spre a nu cădea cumva în ispita că eforturile noastre duhovnicești ne-ar situa deasupra semenilor noștri, să ne amintim pilda cu Simon Curelarul: *Sf. Antonie cel Mare, ajungând la o sfințenie unanim recunoscută, spre sfârșitul vieții l-a întrebat pe Dumnezeu: „Doamne, mai este vreunul pe lumea aceasta mai bun decât mine?” Înțelegem întrebarea ca izvorâtă din smerenie, dorind să știe dacă e vreunul mai bun ca să-l imite, să-i slujească de model, să încerce să devină și el pe măsura lui. Dumnezeu i-a trimis un înger care i-a spus: „Du-te în Alexandria și primul om pe care-l vei întâlni, să știi că este mai bun decât tine!” S-a dus. Și a întâlnit un curelar... Lucra obiecte din piele, cârpea încălțăminte, hamuri de cai și cam atât. N-a văzut nimic deosebit. Ba mai avea și o familie numeroasă. A crezut că s-a înșelat. L-a întrebat: „Ce faci tu în mod deosebit în fața Domnului?” Omul i-a spus: „Absolut nimic. Mă scol de dimineață, îmi fac rugăciunea și trec la lucru în atelier. La amiază îmi fac rugăciunea, mănânc împreună cu familia și mulțumim toți lui Dumnezeu, după obicei. Seara nu mă culc înainte de a-mi face din nou rugăciunea. Mă port bine cu soția și am grijă de copii, să aibă cele trebuincioase hranei și îmbrăcăminte. Nu iau mai multe decât trebuie pentru lucru pe care îl fac altora și, după cum se cuvine, nu fac rău nimănui. Atât!”. Dacă la început sfântul crezuse că s-a înșelat în privința omului, de data aceasta și-a dat seama că dăduse tocmai peste cel pe care îl căuta. Curelarul, așa făcând, era drept în fața lui Dumnezeu, și era chiar mai drept decât dânsul, care făcea tot felul de nevoințe și posturi, acolo în pustie. Își zicea că din când în când se mai și mândrea, și îl chinuiau diferite gânduri și ispite care îl asaltează mai ușor pe omul singur. Din*

când în când se mai compara cu alții. Din când în când îi mai și judeca, iar bine nu le prea făcea, decât prin rugăciune, dar nu din sudoarea frunții și oboseala mâinilor. Acest curelar nu judeca pe nimeni, își ducea viața cinstit și drept, fără să facă în aparență nimic extraordinar. Era doar un om cumsecade. Un foarte obișnuit om cumsecade... (Pildă prelucrată de Mitrop. Antonie Plămădeală). Să-l luăm și noi pe curelar ca exemplu pentru desăvârșirea noastră, dar și pe Sfântul Antonie, care a avut smerenia și tăria să-i recunoască sfințenia. Amin.

Bibliografie:

1. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
2. Mitrop. Dr. N. Mladin, Diac. Prof. O. Bucevschi, Prof. Dr. Ioan Zăgrean, *Teologia Morală Ortodoxă*, EIBMO, București, 1980, vol. II
3. Pr. prof. I. Bria, *Dicționar de Teologie Ortodoxă*, EIBMO, București, 1994
4. Sf. Ioan Scărarul, *Scara*, în „Filocalia”, vol. IX, EIBMO, București, 1980
5. † Antonie, Mitrop. Ardealului, *Sfinți și sfințenie* – predică la Duminica I după Rusalii, a tuturor sfinților, în vol. „Tâlcuri noi la texte vechi”, Ediția a II-a, București, 1996

20. ÎNVĂȚĂTURI MORALE: *VIRTUȚI ȘI PĂCATE (I: teologice și cardinale; păcatele împotriva lor)*

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În catehezele anterioare am arătat pe scurt cuprinsul Moralei Ortodoxe, prezentând câteva dintre legile și poruncile pe care orice creștin trebuie să le respecte, atât pentru o bună conviețuire cu semenii, cât și pentru a-și pregăti calea mântuirii sufletului. În același scop, este deosebit de importantă cultivarea virtuților creștine, dar și grija de a ne feri de păcate. De aceea, socotim necesar să descriem câteva din cele mai importante virtuți, pentru o mai bună cunoaștere și urmare, concomitent cu menționarea păcatelor mai frecvente, spre a ști să ne ferim de ele. Prin comparație, așezate față în față, ne vom da mai ușor seama, pe de o parte, de binefacerile virtuților, pe de alta, de primejdiile păcatelor.

II. ANUNȚAREA TEMEI: Vom vorbi, așadar, despre virtuți și păcate, atât cât ne îngăduie spațiul prezent, urmând să continuăm cu același subiect în cateheza următoare.

III. TRATARE. 1. Definiții și precizări preliminare. *Virtutea creștină* este năzuința și deprinderea statornică a credinciosului de a împlini voia lui Dumnezeu. *Păcatul*, dimpotrivă, călcarea cu bună știință a voii Lui, exprimată în legile morale.

Este interesant să observăm că, etimologic, cuvântul „virtute” provine din latinescul „vir” („bărbat”), fiind așadar ceva specific bărbatului (*putere, vitejie, curaj*), în antichitatea păgână prin virtuți înțelegându-se mai mult aptitudinile fizice, izvorâte exclusiv din puterile proprii. În creștinism, noțiunea de virtute se raportează cu deosebire la comunicarea omului cu Dumnezeu și cu semenii, accentul căzând pe cultivarea calităților sufletești, fără a se neglija însă educația care privește cele ale trupului. Spre deosebire de concepția antică, creștinul are conștiința că izvorul virtuților nu stă atât în puterile omenești, cât mai ales în harul lui Dumnezeu, după cum smerit recunoaște, bunăoară, Sf. Ap. Pavel: „Prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt!” (I Co 15, 10). De aceea, creștinul virtuos, chiar când sub aspect fizic este bolnav, bătrân, ori slăbit, simte că sufletește este tare, cum același Apostol Pavel mărturisește: „De aceea, mă bucur în slăbiciuni..., deoarece, *când sunt slab, atunci sunt tare!*” (II Co 12, 10).

2. Felurile virtuților. Recurgem la o anumită clasificare din dorința de a sistematiza datele temei, precizând însă că nu se poate face o împărțire pe deplin mulțumitoare, întrucât virtutea, ca tărie de caracter, este una singură. Manifestările ei sunt, de fapt, diferite. Astfel, vorbim de **virtuți teologice**, **virtuți cardinale** și **virtuți derivate** (din primele două categorii).

a. VIRTUȚILE TEOLOGICE sunt: **credința**, **nădejdea** și **dragostea**. Se numesc „teologice”, pentru că prin ele creștinul intră nemijlocit în comuniune cu Dumnezeu.

Astfel, **credința** este cel mai înalt mijloc de cunoaștere a învățăturilor despre Dumnezeu și împărăția Sa. Ea vine în sprijinul rațiunii, care nu poate înțelege singură cele supranaturale, fiind, așadar, absolut necesară pentru mântuire. Credința adevărată trebuie să fie *tare, statornică* și *să se adevărească prin fapte* („Credința fără fapte moartă este”, cf. Iac 2, 26). **Păcatele** împotriva credinței: *erezia* (susținerea învățăturilor greșite. De ex. că Hristos nu este Dumnezeu adevărat, ci numai Om), *apostazia* (lepădarea credinței. Ateismul, de ex.), *schisma* (abatere de la disciplina Bisericii), *superstițiile* (idei deșarte, moștenite din păgânism, ca de ex. credința în strigoi, iele etc.), *ocultismul* (credința în vrăjitorii, magie, spiritism etc.), *fanatismul religios* (ura față de alte religii).

Nădejdea este *așteptarea cu încredere a împlinirilor făgăduite de Dumnezeu*. Care, ne spune Sf. Ap. Pavel, „este credincios în ceea ce a făgăduit” (Evr 10, 23). **Păcatele** împotriva nădejdi: *prea marea încredere în bunătatea lui Dumnezeu*, însoțită de amânarea pocăinței; *deznădejdea* față de ajutorul lui Dumnezeu, soră bună cu *deprimarea*.

Iubirea, în sens creștin, este virtutea prin care omul își manifestă cele mai alese simțăminte față de Dumnezeu și aproapele. Este cea mai mare dintre toate virtuțile, după cum mărturisește și Sf. Ap. Pavel în imnul pe care i-l dedică (I Co 13), Dumnezeu Însuși fiind iubirea absolută (I In 4, 16). Este cea mai mare, atât prin izvorul ei (Dumnezeu), cât și prin faptul că este veșnică: „Nu piere niciodată” - I Co 13,8. Iubirea adevărată are câteva însușiri de căpetenie: este *deplină, statornică, lucrătoare*. **Păcatele** împotriva iubirii: *ura* față de Dumnezeu și aproapele, *trândăvia* sau *lenea* de a împlini datoriile, *egoismul* (iubirea de sine), *fățărnicia* (iubirea prefăcută), *fanatismul religios* (intoleranța față de alte credințe).

b. VIRTUȚILE CARDINALE sunt: **înțelepciunea, dreptatea, curajul și cumpătarea**. Se numesc „cardinale” de la termenul latin „cardo” = țâțână, balama, punct esențial (*cardinal*). Omul care își cultivă aceste virtuți se aseamănă cu o ușă (poartă) care se deschide și se închide bine.

- **Înțelepciunea**, din punct de vedere creștin, este virtutea care se inspiră din atot-înțelepciunea lui Dumnezeu și din opera Lui, scrisă (Biblia) și nescrisă (natura înconjurătoare). Omul înțelept este *prevăzător, prudent, circumspect, docil (ascultă de sfatul bun)*. **Păcatele** potrivnice înțelepciunii: *nechibzuința, lipsa de prevedere, nestatornicia, neglijența, pripirea*.

- **Dreptatea** este virtutea prin care creștinul își reglementează corect raporturile cu Dumnezeu, cu semenii și cu sine însuși. Din această virtute izvorăsc: egalitatea, frăția, prețuirea celui alt, corectitudinea. **Păcatele** împotriva dreptății: *nedreptatea, părtinirea, împilarea, favoritismul, nepotismul* etc.

- **Curajul (bărbăția)** este virtutea prin care creștinul dovedește tărie în fața tuturor greutăților, materiale și sufletești. Din curaj derivă: *perseverența (stăruința)*,

încrederea în ajutorul lui Dumnezeu. Păcate contrare curajului: *frica, lașitatea, violența, îndrăznirea oarbă*.

- **Cumpătarea (înfrânarea)** este virtutea prin care se cultivă stăpânirea de sine. Cumpătarea se manifestă diferit, în funcție de împrejurări: *sobrietate* (în mâncăruri și băuturi); *economie* (în chivernisirea bunurilor); *modestie* (în îmbrăcăminte și manifestări exterioare); *pudoare, castitate, discreție etc.*, în toate împrejurările vieții. **Păcatele** împotriva cumpătării: *lăcomia, îmbuibarea, beția, zgârcenia, risipa, nerușinarea, desfrânarea, luxul, orgoliul...*

c. VIRTUȚILE „DERIVATE” din cele teologice și cardinale se leagă de împlinirea datoriilor față de Dumnezeu, față de sine însuși și față de aproapele. Spre exemplu, între datoriile față de sine însuși, care privesc trupul, se înscriu: *îngrijirea sănătății, apărarea vieții* etc. Între cele care privesc sufletul: *cultivarea minții, a simțirii (emotivitate, afectivitate) și a voinței*. De asemenea, **cultivarea smereniei**, deodată cu grija de a alunga **păcatul mândriei**, „pentru că Dumnezeu le stă împotrivă celor mândri, iar celor smeriți le dă har” (I Pt 5, 5).

IV. RECAPITULARE: virtuțile teologice, *credința, nădejdea și dragostea* vizează în special comunicarea omului cu Dumnezeu, dar, împreună cu virtuțile cardinale și cu cele „derivate”, influențează direct calitatea relațiilor cu semenii, totodată raporturile cu sine însuși. Păcatele, dimpotrivă, alterează (uneori până la distrugere) atât comunicarea cu Dumnezeu, cât și cu semenii. În același timp, cu sinele propriu.

V. ASOCIERE: după cum un sportiv nu poate ajunge la performanțele dorite fără un antrenament zilnic și perseverent, ferindu-se cu grijă de tot ce l-ar împiedica la reușită, tot așa și creștinul: nu se poate desăvârși fără o cultivare statornică a virtuților, grijindu-se, totodată, să evite săvârșirea păcatelor, care anulează nu numai virtuțile, ci și șansele mântuirii sufletului.

VI. GENERALIZARE: „Numai virtutea înnobilează sufletele. Influența ei este așa de mare încât o admirăm chiar și la dușmanii noștri!” (Cicero, *De amicitia*).

VII. APLICARE: „Virtutea este hrana sufletului”- mărturisește Evagrie Monahul. Întrucât *devenim ceea ce facem, ceea ce vorbim, ceea ce gândim, ceea ce mâncăm* etc. etc., trebuie să ne dăm seama că *valoarea sufletului nostru depinde întru totul de ceea ce i se oferă spre hrană*. „Numai dacă trăim în virtute suntem ai lui Dumnezeu”, ne încredințează Sf. Antonie cel Mare. Virtutea întărește caracterul omului, îi potolește pornirile rele, înlătură ispitele. Mai mult: face să-i rodească în suflet mulțumire în această viață și fericire în cea veșnică.

Bibliografie:

1. Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. III, EIBMO, București, 1981
2. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
3. Arhid. prof. dr. Ioan Zăgrean, *Morala creștină*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004
4. *Proverbe și cugetări latine*, ed. îngrij. de V. Diaconu și M. Marinescu-Himu, București, 1976

21. ÎNVĂȚĂTURI MORALE: VIRTUȚI și PĂCATE (II: virtuți „derivate” și păcatele împotriva lor)

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Ni s-a părut deosebit de interesant faptul că în unele țări islamice funcționează „Ministerul promovării virtuții și combaterii viciului”... Chiar dacă din punct de vedere creștin nu am fi de acord cu toate măsurile propuse și aplicate de acest tip de minister, ideea în sine este de apreciat. Adică: nu doar religiile să se preocupe de viața morală a societății, ci guvernul însuși! În acest sens, promovarea virtuții și combaterea viciilor ar trebui să constituie o prioritate, evident – în duh creștin, și în țărișoara noastră, dacă nu la nivel ministerial măcar la unul de Secretariat... Biserica rămâne însă, cel puțin deocamdată, o voce singulară în subiect, atrăgând luarea-aminte atât asupra importanței covârșitoare a cultivării virtuților, cât și a feririi de păcate. În cateheza anterioară am vorbit, astfel, despre virtuțile „teologice” și „cardinale”, totodată despre păcatele opuse acestora, dar am amintit în treacăt și de unele virtuți și greșeli așa-zis „derivate”, făgăduind că vom reveni cu detalii asupra lor.

II. ANUNȚAREA TEMEI: *În cele ce urmează vom continua, așadar, cu această categorie a **virtuților derivate**, în paralel cu nominalizarea păcatelor care li se opun.*

III. TRATARE. Virtuțile teologice (*credința, nădejdea și dragostea*) și cele cardinale (*înțelepciunea, dreptatea, curajul și cumpătarea*), influențează benefic împlinirea datoriilor creștinului față de Dumnezeu, față de sine și față de aproapele. Aceste datorii și atitudini constituie tot atâtea virtuți, care împodobesc viața morală a omului. În contrast, întâlnim, desigur, un păcat sau mai multe, cu raportare la fiecare virtute în parte. Vom da câteva exemple:

1. **Smerenia** (*modestia*), ca manifestare firească a dragostei creștine, dar și a înțelepciunii, este *virtutea prin care noi recunoaștem că toate însușirile bune pe care le avem sunt daruri de la Dumnezeu*, fapt pentru care nu trebuie să ne mândrim cu ele. Sf. Ap. Pavel sesizează foarte bine acest adevăr: „Ce ai pe care să nu-l fi primit? Iar dacă l-ai primit, de ce te fălești, ca și cum nu l-ai fi primit?” (I Co 4, 7). Și tot el mărturisește smerit: „Prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt!” (I Co 15, 10). Însă, exemplul suprem de smerenie ni l-a dat Însuși Mântuitorul, Care ne îndeamnă zicând: „Învățați de la Mine că sunt blând și smerit cu inima!” (Mt 11, 29). Pentru creștin, smerenia este o dovadă a cunoașterii de sine, a recunoașterii limitelor și neputințelor proprii, dar reprezintă și o podoabă a sufletului, de inestimabilă valoare. Este virtutea cea mai lăudată în trecut și azi, poate și pentru faptul că pe cât este de dorită, pe atât este de greu de păstrat. „Smerenia este haina lui Dumnezeu” – spune Sf. Ioan Gură de Aur, cu referire la ceea ce notează Sf. Ap. Pavel: „(Hristos) S-a smerit pe Sine, chip de rob luând” (Filp 2, 8). Printre cele mai frumoase descrieri ale smereniei socotim a fi și cea semnată de Teodor M. Popescu

(1893-1973), ilustrul profesor de teologie, din care vom reda un fragment: „Omul smerit este sfios, nu iese din firea lui, nu strigă, nu cere, este fără pretenții și fără ambiție, blând, pașnic, răbdător, sincer, îngăduitor, curat și drept. Omul smerit nu este încrezut, nu se laudă singur, nu caută nici lauda altora. Se mulțumește cu puțin, nu cere și nu primește ceea ce nu i se cuvine, stă la urma tuturor și chiar nedreptățit sau păgubit, îndură fără a se plânge și răzvrăti. Pentru cele ce nu cere, de care se lipsește sau de care este socotit lipsit, el adună în sufletul său comoară de bune gânduri și simțăminte, și pe cât se pare de neîndemânatic sau sărac în însușirile care arată pe oameni făloși, isteți și îndrăzneți, lăudați de alții sau temuți, pe atât posedă în sine nebănuite însușiri frumoase și plăcute de om duhovnicesc...” (*Meditații teologice*, Edit. Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1997, p. 198).

Păcatul cel mai mare împotriva smereniei este **mândria**: *prețuire de sine peste măsură, dublată de dorința permanentă de a se înălța și alerga după laudă și mărire deșartă*. Mândria se manifestă în diferite forme, ca: *vanitatea* (goana după laudele altora), *orgoliul* (lauda de sine), *despotismul* (mândria manifestată prin tendința de a domina și stăpâni pe alții, datorită falsei conștiințe a superiorității proprii). Din mândrie iau naștere și alte păcate, precum: *nesupunerea, nerușinarea, revolta, fătărnicia, clevetirea* etc.

2. Onoarea (*demnitatea*) unei persoane reprezintă încununarea integrității morale, a corectitudinii și a prestigiului de care se bucură, în conformitate cu probitatea sa morală. Suntem de acord, astfel, cu cele spuse de Cicero, celebrul orator latin: „Honor est premium virtutis” (*Onoarea este răsplata virtuților*). Este, de fapt, *numele bun* pe care îl câștigă omul și care este mai de preț decât orice altceva, după cum citim în Cartea Pildelor: „Un nume bun este mai de preț decât bogăția; cinstea este mai de preț decât argintul și aurul” (22, 1).

Apărarea onoarei (*demnității*) personale nu trebuie să excludă însă respectul pentru onoarea aproapelui. Dimpotrivă, această respectare este o dovadă a iubirii față de el. Iar în caz de nevoie trebuie să i-o și apărăm. Aici se aplică îndemnul Mântuitorului: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea!” (Lc 6, 31). Aproapelui trebuie să-i acordăm, așadar, încrederea noastră, *încrederea fiind temeliea bunelor relații între oameni*. Este nevoie, totuși, să evităm extremele: *naivitatea (credulitatea)*, adică încrederea lipsită de prudență, în urma căreia cineva, spre exemplu, ne poate divulga secretele; *suspiciunea*, prin care ne îndoim cu ușurătate de onoarea aproapelui.

Cele mai frecvente **păcate** împotriva onoarei aproapelui sunt: *suspiciunea* (bănuiala, fără temeiuri, cu privire la cinstea lui), *calomnia* (atribuirea unor fapte pe care nu le-a făcut), *defăimarea* (darea în vileag a unor fapte rele, nu din dragoste de adevăr, ci din dorința de a micșora stima de care se bucură), *insulta* (ofensa prin vorbe sau fapte) etc.

3. Deprinderea de a spune adevărul este considerată un exercițiu extrem de important al virtuții. Două elemente se impun în acest exercițiu: *cunoașterea* adevărului și *mărturisirea* lui, atunci când e nevoie, urmând îndemnul inspirat al Sf. Ap. Pavel: „Pentru aceea, lepădând minciuna, grăiți adevărul, fiecare cu aproapele său” (Ef 4, 25). Trebuie să precizăm, însă, că nu suntem obligați să spunem adevărul *oricând* și *oriunde*. De exemplu, atunci când se cere păstrarea secretului cu privire la anumite lucruri care privesc viața privată a aproapelui, ori când trebuie să păstrăm un secret promis, secrete legate de serviciu, secretul Tainei Spovedaniei, secretul militar, medical etc.

Cel mai mare **păcat** împotriva adevărului este **minciuna**, interzisă și de porunca a 9-a din Decalog. Minciuna poate îmbrăca diferite forme: *prefăcătoria*, *fățarnicia*, *pervertirea adevărului* etc. Cine adoptă minciuna, ca mod de comunicare, se desparte de Tatăl ceresc și se face fiu al Satanei, care dintru început a fost „ucigător de oameni și tată al minciunii” (In 8, 44).

IV. RECAPITULAREA. Cea mai apreciată calitate a unui om este *modestia* (*smerenia*), iar cel mai detestat defect este *mândria* (*vanitatea*, *orgoliul* etc.). Astfel, e bine să ne amintim mereu că Dumnezeu Însuși „celor mândri le stă împotrivă și celor smeriți le dă har” (I Pt 5, 5).

V. ASOCIERE. Încă din antichitate omul a fost considerat un „microcosmos” (*o mică lume*), în ființa lui regăsindu-se elementele de bază ale cosmosului (lumii). Atât frumusețile imprimate de Dumnezeu în firea înconjurătoare, cât și urăteniiile survenite o dată cu păcatul strămoșesc și prin intervențiile stricătoare ale oamenilor răi. Cu toate acestea, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu (numită *pronie*), natura conservă și cultivă atâtea frumuseți, eliminând, totodată, prin felurite transformări, urăteniiile survenite... Minunat exemplu pentru om, de a-și spori frumusețea virtuților și a elimina urătenia păcatelor!

VI. GENERALIZARE. Virtuțile și păcatele sunt asemănătoare cu treptele unei scări. Numai că în timp ce treptele virtuților ne urcă spre tot ce este bun și frumos, în final spre împărăția cerurilor, ale păcatelor ne coboară spre întunecimile iadului... A noastră, numai a noastră este, așadar, vrerea și alegerea. Să recunoaștem și noi, o dată cu Sf. Ap. Pavel: „A vrea binele se află în mine!” (Ro 7, 18).

VII. APLICARE. Trebuie să ne dăm seama că atât virtuțile cât și păcatele sunt legate deolaltă cu mii de fire nevăzute: fiecare virtute atrage altă virtute, fiecare păcat alt păcat. Sf. Ap. Iacov ne avertizează expres în această privință: „Cine va păzi toată legea, dar va greși într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat față de toate poruncile” (2, 10). Înțelegem de aici că trebuie să avem în vedere, pe de o parte, cultivarea tuturor virtuților, pe de alta ferirea de toate păcatele. Nu selectiv, ori „din când în când”, ci unitar și consecvent. Virtutea credinței crește împreună cu

a nădejdiei, a dragostei, a smereniei, a înțelepciunii, a cumpătărilor etc. etc., după cum păcatele necredinței, ale mândriei, ale urii etc. atrag ca un magnet multe altele, asemănătoare lor: erezia, superstițiile, orgoliul, disprețul față de alții, mânia ș.a. De aceea, grija pentru o virtute să nu ignore atenția față de celelalte, urmând, astfel, îndemnul atât de viu al Mântuitorului: „Pe unele să le faceți, pe celelalte să nu le lăsați!” (Mt 23, 23).

Bibliografie:

4. Pr. prof. dr. D. Stăniloae, *Teologie Morală Ortodoxă*, vol. III, EIBMO, București, 1981
5. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
6. Prof. dr. Teodor M. Popescu, *Meditații teologice*, Edit. Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor, 1997
7. Arhid. prof. dr. Ioan Zăgorean, *Morala creștină*, Edit. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004
8. *Proverbe și cugetări latine*, ed. îngrij. de V. Diaconu și M. Marinescu-Himu, București, 1976

22. **BIOETICA – un capitol nou al Moralei creștine**

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În câteva cateheze anterioare am prezentat, selectiv, capitole mari din Morala Ortodoxă (*legea morală, virtuți, păcate, trepte ale desăvârșirii* etc.), în scopul de a ne familiariza cu elementele de bază ale comportamentului creștin. Toate acele capitole țin de Morala tradițională, cu subiecte în general cunoscute. Viața modernă îl confruntă, însă, pe omul credincios cu probleme, păcate și ispite noi, unele de ultimă oră, chiar. Aceste „noutăți” comportamentale au determinat conturarea unui capitol special în Morala creștină, numit „bioetică”, asupra căruia ne simțim datori să facem câteva semnalări. În Facultățile și Seminariile de Teologie, în cadrul disciplinei propriu-zise a Moralei Ortodoxe, s-a introdus în ultima vreme și acest capitol, datorită importanței lui deosebite, cu trimiteri la o bibliografie tot mai consistentă, pe zi ce trece. Având în vedere faptul că spațiul firesc al unei cateheze este restrâns, prezentarea de față va avea un caracter general, urmând ca cei interesați să-și completeze datele ulterior, fie prin lecturi particulare (vom indica la sfârșit câteva surse), fie prin participarea la dialogurile speciale cu preoții. Ne dăm seama, de altfel, că semnalările noastre vor provoca, pe lângă nelămuriri, anumite întrebări și reacții. De aceea, insistăm ca cititorii să nu se rezume doar la acest material schițat, spre a nu risca să înțeleagă sau să interpreteze greșit punctele de vedere ortodoxe, ci să întrebe preoții și să consulte bibliografia aferentă.

II. TEMA de acum vizează, așadar, câteva din aspectele cele mai importante ale Bioeticii, în scopul înțelegerii corecte a implicațiilor ei în viața modernă, spre folos sufletesc și trupesc.

III. TRATARE. Dicționarele medicinei laice definesc „Bioetica” drept „un ansamblu de reguli de conduită ale profesioniștilor din domeniul sănătății față de pacienții lor”. Medicii creștini o văd însă ca pe o *disciplină care studiază și oferă soluții morale în procesul de cunoaștere și relație interumană, precum și a omului cu universul creat, în concordanță cu Sfânta Scriptură și învățătura Sfinților Părinți*. Preocuparea medicinei creștine se concentrează să asigure, astfel, integritatea anatomică și spirituală a ființei umane, pentru a fundamenta actul medical și social, spre a lua deciziile care se impun în știința, practica și cercetarea medico-socială. Iată câteva capitole de mare actualitate: *transplantul de organe, eutanasia, incinerarea cadavrelor, planningul familial (inclusiv noțiunile de pre-embriion, fertilizarea „in vitro” și „in vivo”), avortul și clonarea*.

1. Transplantul înseamnă înlocuirea de țesuturi și/sau organe umane compromise morfologic și funcțional, din corpul unui subiect uman, cu alte structuri similare. El se practică deja cu succes, dar nu se respectă întotdeauna normele etice. Precizăm, de aceea, că transplantul este acceptabil pentru sânge și organe duble, cu condiția ca donatorul să ofere cu bună intenție și din spirit de înțajutorare, nu doar din interese bănești. Transplantul este discutabil pentru organele unice, unde trebuie să funcționeze conceptul de *moarte cerebrală* (nu moarte aparentă și clinică).

2. Eutanasia (*ev-tanasia*) înseamnă, etimologic, a muri ușor, „moarte bună”. Dacă, inițial, prin „moarte bună” se înțelegea moartea primită cu seninătate, datorită unei vieți morale superioare, sau datorită eforturilor medicului de a alina durerile și a ridica tonusul psihic al bolnavului, ulterior termenul și-a modificat sensul, desemnând omorârea cuiva din milă sau curmarea fără durere a vieții cuiva, devenit inutil pentru anumite tipuri de societate, sau curmarea unei vieți înțeleasă ea însăși fără sens, din cauza suferințelor cumplite. Eutanasia este inacceptabilă, pentru că numai Dumnezeu, care dă viața, are dreptul s-o ia. Zilele, anii, sau clipele pe care le mai trăiește cineva, chiar cu tributul unor mari suferințe, sunt tot atâtea prilejuri de a mai lucra la mântuirea sufletului, fie și numai prin rugăciune. Chiar atunci când un pacient este ținut în viață de aparate și nu mai comunică vizibil, nu avem de unde ști că tainic nu se roagă. Medicul care practică eutanasia și-a încălcat menirea și comite un păcat grav. Pentru evitarea unui asemenea păcat este nevoie de o informare corectă cu privire la gravitatea lui și cu privire la sensul vieții.

3. Incinerarea morților a devenit, din păcate, o practică tot mai frecventă, mai ales la orașe. Motivele invocate: e mai „ieftin”, mai „curat”, sunt și „preoți” la crematorii (deși nu sunt recunoscuți oficial de autorități!), nu mai e nevoie de loc de veci... Alteori, familia motivează că așa a dorit decedatul etc. etc. Precizăm că incinerarea este o practică necreștină, întâlnită doar la popoare unde ignoranța se îmbină cu superstițiile de tot felul. Nici evreii nu o practicau, decât ca o amplificare a pedepsei cu moartea în cazurile de depravare sexuală (Lev. 20, 14). Sodomiții, de asemenea, au fost pedepsiți cu moartea prin foc (Fac. 19, 24). Să ne amintim, în schimb, cum procedau primii creștini: catacombele poartă mărturia grijii de înhumare față de trupurile adormiților. Așa s-au păstrat atâtea Sfinte Moaște, aspect important și în prezent și în viitor, întrucât, potențial, orice creștin poate deveni un sfânt. Iar cazurile de sărăcie reală pot fi rezolvate la nivel de comunitate (slujbă gratuită, loc de înhumare, colectă pentru alte cheltuieli etc.).

4. Planningul familial înseamnă programarea (sau neprogramarea) nașterii de prunci, după un calendar propriu, din diverse motive: pe de o parte, realizare profesională și materială, „trăirea tinereții” în deplină libertate, pe de alta, sărăcie, lipsă de spațiu locativ etc. Din punct de vedere creștin, planningul de acest gen nu poate fi acceptat, întrucât contravine cuvântului Domnului „creșteți și vă înmulțiți!”

(Fac. 1, 28), înlocuind, astfel, voia Domnului cu voia omului. În cadrul planningului, o mare frecvență o au **avorturile**. Un subiect vast și dureros de actual. Pe moment spunem doar atât: prin avort se încalcă una din cele 10 porunci (a 6-a): **să nu ucizi!** Femeia care avortează și soțul care consimte (sau, mai grav, impune!) se înscriu în lista criminalilor. Anticoncepționalele sunt, la rândul lor, unelte ale criminalității, pentru căucid un embrion viu, cu suflet din prima secundă (nu din ziua a 14-a zi, cum susțin medicii atei). Atenționăm că metodele anticoncepționale lezează, de fapt, integritatea anatomică și spirituală a mamei, prin efectele adverse periculoase pe care le determină: depresie, cancer de sân, hipertensiune arterială, tromboembolism, tumori etc.

Noțiunea de **pre-embriion** aparține, de asemenea, planningului, asociată cu **fecundarea in vitro** (conceperea în eprubetă) și **in vivo** (în uter) și cu noțiunea de **inseminare artificială**. Atunci când soții nu pot avea copii în mod natural, nu trebuie să apeleze la tehnici „moderne”, pentru că în eprubetă nu se obține doar un embrion, ci mai mulți, iar cei care se aruncă sunt, de fapt, uciși...

5. Clonarea (grec. *klon* = *vlăstar*). Clonul reprezintă totalitatea organismelor identice, multiplicat pe cale asexuată din aceeași celulă, sau din același grup de celule (NoDex). Clonarea este procedeul de a obține feți (de oameni sau de animale) pe baza recoltării de celule de la indivizi considerați super-dotați. Deși problema clonării umane este încă în studiu, bioetica creștină ortodoxă exprimă rezervă și temeri, din următoarele motive: creează posibilitatea obținerii de fetuși pentru băncile de organe, totodată a comerțului și furtului de celule ale unor indivizi socotiți „supermani”; tehnicile de reproducere pot ajunge pe mâna escrocilor; se creează o substituie a lui Dumnezeu-Creatorul; se ignoră valoarea personală a ființei umane; determină consecințe juridice și biologice confuze între „clonei” și donator; creează premisele unor reacții catastrofale vizavi de echilibrul rasei umane, cu mutații genetice grave etc. etc.

IV. ASOCIERE. Se știe că echilibrul ecologic al planetei noastre este puternic amenințat în ultimele decenii, datorită intervențiilor umane iresponsabile în floră și faună, a experiențelor nucleare inadmisibile și a creșterii alarmante a poluării. Ceva asemănător se întâmplă cu intervențiile nefirești asupra firescului ființei umane. Să nu uităm că trupul omului este „templu al Duhului Sfânt” – mărturisește Sf. Ap. Pavel (I Co 6, 19), avertizându-ne ferm: „De va strica cineva acest templu, strica-l-va pe el Domnul! (I Co 3, 17).

V. GENERALIZARE. Bioetica medicală creștină studiază și emite norme morale în conformitate cu Sfânta Scriptură și Sfinții Părinți, pentru a păstra în eficiență integritatea anatomică și spirituală a ființei umane și pentru a fundamenta actul medical, social și decizional, în știința, practica și cercetarea medico-socială.

VI. APLICARE. Universul material, regnul biologic și omul există datorită actului creaționist divin, iar noi, ca oameni, trebuie să respectăm și să tratăm cu

maximă responsabilitate ceea ce Dumnezeu ne-a dat moștenire. Să nu uităm, astfel, că Sfânta Scriptură și învățătura Sfinților Părinți reprezintă codul suprem al bioeticii, iar știința medicală, oricât progres ar dovedi, nu are dreptul să intervină și să modifice abuziv legile statornicite de Creator. Să nu ne lăsăm amăgiți de faptul că anumite practici (avortul, planningul, homosexualitatea etc.) au căpătat proporții de masă, pentru că „largă este poarta și lată este calea care duce la pieire și mulți sunt cei care o află. Și strâmtă este poarta și îngustă este calea care duce la viață și puțini sunt care o află...” (Mt. 7, 13-14). Strâmtă și îngustă, dar sănătoasă și mântuitoare!

Bibliografie:

1. J. Cl. Larchet, *Teologia bolii*, Trad. pr. V. Mihoc, Sibiu, 1997
2. J. Breck, *Etica aplicată*, ed. A. Miroiu, Ed. Alternative, 1995
3. Idem, *Darul sacru al vieții*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2001
4. Dr. P. Chirilă & Pr. M. Valică, *Spitalul creștin. Introducere în medicina pastorală*, Edit. Christiana, București, 2004
5. www.patriarhia.ro/Opera social-filantropică/Bioetica

23. *FAMILIA - ICOANĂ A BISERICII, CA RĂSPUNS LA CHEMAREA LUI DUMNEZEU*

I. Pregătindu-ne să pășim în deslușirea câtorva învățături privind tema de față, amintim mai întâi că „Biserică” înseamnă atât Lăcașul propriu-zis, „Casa Domnului” sau „Casa Împăratului” (*Basilika*), cât și „Adunarea” sau „Comuniunea” (*Ekklesia*) celor care mărturisesc același crez. Astfel, cei care se adună în lăcașul sfânt trebuie văzuți, deodată, ca adunare de persoane distincte, unice în marea creație a lui Dumnezeu, dar și ca membri ai unor familii anume, de care sunt legați prin naștere, educație și idealuri. Iar când vin la biserică, creștinii se roagă lui Dumnezeu nu doar pentru cele ce țin de viața personală, ci și pentru cei din familia și neamul lor, vii și adormiți. Omul, prin structura lui psiho-fizică, este înclinat și atras spre viața de comuniune, așadar, nu spre izolare, întrucât a fost creat după chipul lui Dumnezeu, izvor al comuniunii și al comunicării desăvârșite. De aceea, el nu se poate împlini, material și spiritual, decât în strânsă legătură cu membrii familiei de care aparține. În același timp, familia însăși nu se împlinește izolat, ci numai în sânul marii familii a Bisericii.

II. TEMA catehezei de față urmărește să evidențieze, așadar, legătura dintre familie și Biserică, potrivit tradiției noastre ortodoxe, cu nădejdea că cele ce urmează ne vor ajuta să înțelegem mai bine importanța identității, armoniei și coeziunii familiei creștine, în contrast cu pericolele de tot felul, care o amenință și o subminează.

III. TRATAREA. 1. Vocația eclezială a familiei. În limbajul comun, familia este definită, nu fără oarecare dreptate, „celulă de bază a societății”. Potrivit învățăturii creștine, însă, familia trebuie văzută ca o „icoană a Bisericii”, sau, după cunoscuta expresie a Sf. Ioan Gură de Aur, ca „biserica de acasă”. O frescă din catacomba Sf. Calist al Romei (martirizat în 222) îl reprezintă pe bărbat cu mâna întinsă asupra ofrandei, celebrând Euharistia; în spatele său se roagă femeia, cu mâinile încrucișate... Este o reprezentare cât se poate de elocventă a chemării ecleziale a familiei.

a. Biblia Vechiului Testament se deschide cu facerea lumii, încununată, nu întâmplător, cu actul nupțial al creării primei familii. Noul Testament, tot la început, vorbește de prima minune a Mântuitorului săvârșită cu prilejul unei nunți, la Cana Galileii. În același sens, să observăm că Adam, strămoșul nostru, a fost rânduit nu doar ca soț al Evei, ci *ca preot al întregii creații* (pr. Al. Schmemmann), după cum Hristos, Adam cel Nou, se va „cununa” cu Biserica Sa, dar va fi și Preotul Legii celei noi. Adam îl preînchipuie, așadar, pe Hristos, Eva - Biserica. De altfel, nu numai familia, ci creația întreagă a fost chemată să fie o *Biserică în devenire posibilă* (pr. D. Stăniloae). Înțelegem, astfel, de ce în Noul Testament se vorbește despre Hristos ca despre un „Mire”, „Mireasa” fiind Biserica (In 3, 29; Ef 5, 21-

32). Hristos și Biserica devin, așadar, modele de iubire desăvârșită pentru bărbat și femeie, uniți prin binecuvântarea lui Dumnezeu.

b. Literatura patristică descrie familia ca pe o „Casă a Domnului” (*Clement Alexandrinul*), ca pe o „mică biserică” sau „biserica de acasă” (Sf. Ioan Gură de Aur) etc. Nu întâmplător (ci *proniator*), primele biserici în care s-au săvârșit sfintele slujbe au fost amenajate în casele creștinilor evlavioși. Hristos era prezent, deodată, în biserici și în familii. De aceea, Sf. Ignatie Teoforul avea să mărturisească inspirat: „Acolo unde este Hristos, acolo este și Biserica universală!” (*Ep. către Smirneni*). Iar un distins ierarh român, Vasile al Oradiei († 1992), și-a intitulat volumul de cuvântări la cununii cu titlul superb „Hristos în familie” (Brașov, 1945), voind să arate adevărata cheie a fericirii conjugale: prezența lui Hristos în casa celor căsătoriți.

2. Treptele desăvârșirii familiei în Biserică.

a. Cununia. Familia creștină se naște, se dezvoltă și se mântuiește în Biserică. Când doi tineri se hotărăsc să-și unească viețile, din dragoste și cu deplină responsabilitate, vor cere atât binecuvântarea părinților trupești, cât și a preoților duhovnici. Cu aceste binecuvântări și pregătiți sufletește prin Spovedanie și Împărtășanie, tinerii vor primi, apoi, binecuvântarea lui Dumnezeu prin Taina Cununii. Rânduiala tradițională, deosebit de frumoasă, cere ca mirii să fie cununați imediat după Sfânta Liturghie, la care să participe și ei și în cadrul căreia să se împărtășească... În cultul Bisericii primare nu exista o slujbă separată a nunții, mirii fiind cununați în partea finală a Liturghiei, la care se împărtășeau. În amintirea acestui fapt, în rânduiala de astăzi a cununiei avem momentul gustării pâinii (*pișcotului*) și a vinului, ca simboluri ale Euharistiei de altădată. Și încă un fapt. Există provincii românești în care se păstrează un obicei minunat: mama mirelui îi dăruiește miresei o icoană, pe care una dintre fetele însoțitoare o poartă înaintea alaiului de nuntă, de la casa miresei la biserică. Aici icoana e așezată pe masa ofierii, iar după slujbă este dusă la casa unde vor locui mirii și așezată într-un loc de cinste. În contrast, există alte zone în care înaintea alaiului cineva duce o oglindă... Deosebirea este izbitoare: în oglindă te vezi pe tine însuși; în icoană, un crâmpei din împărăția cerurilor.

b. Botezul pruncilor. Căsătoria este un dar de la Dumnezeu, iar *darul trebuie să-și arate rodul* (pr. C. Galeriu): după cum un pom este sădit spre a da fructele așteptate, așa familia este întemeiată pentru a naște copii la vreme, căci „după roadă se cunoaște pomul” (Mt 12, 33). Pruncii, ca fii ai familiei mici, devin, apoi, fii ai Marii Familii, Biserica, prin Tainele Botezului, a Mirungerii și a Euharistiei.

c. Cultul divin - factor de întărire, unitate și desăvârșire a membrilor familiei. Har peste har se revarsă în familia creștină prin slujbele Bisericii, în fruntea lor aflându-se Sfânta Liturghie, a cărei rânduială unește cele nevăzute cu

cele văzute, cele tainice cu cele descoperite. La „Proscomidie”, partea pregătitoare a Sfintei Jertfe, preotul face pomenirea celor vii și a celor morți, scoțând părticele din prescură și așezându-le pe Sfântul Disc, persoană lângă persoană, familie lângă familie. În jurul Sfântului Agneț – Mielul Hristos, sunt așezate, astfel, părticele pentru Maica Domnului, îngeri, sfinți, slujitori, cârmuitori, ctitori, apoi cele pentru toți creștinii pomeniți. Cerul și pământul se unesc în comuniunea euharistică, pe Sfântul Disc, așa cum în bobul de rouă se reflectă întreaga boltă albastră a cerului senin, unită cu marginile verzi ale peisajului terestru. Liturghia ne oferă, astfel, conștiința că familia este alcătuită nu doar din cei de pe pământ, ci și din cei de dincolo. În același sens, că *neam* înseamnă a-i număra nu doar pe cei vii, ci și pe cei plecați. Să ne amintim că Scriptura însăși, vorbind, bunăoară, de moartea patriarhului Avraam, zice: „Apoi, slăbind, Avraam a murit la bătrâneți adânci... *Și s-a adăugat la poporul său* (Gen. 25, 8). Faptul că aparținem unei anumite familii ne asigură conștiința identității, iar simțământul că suntem în comuniune euharistică atât cu viii, cât și cu „morții”, ne deschide calea spre universalitate.

În sfârșit, la plecarea din această viață, Biserica ne oferă slujba mângâietoare a prohodului, petrecând sufletul din familia pământească în cea din ceruri, *adăugându-ne*, astfel, *fiecare la poporul nostru*.

3. Drepturile și datoriile familiei în Biserică. Conștiința de enoriaș. Fiecare familie aparține, teritorial, unei anumite parohii și biserici. Membrii familiei respective au dreptul la tratament egal cu toți enoriașii, din partea slujitorilor acelei biserici, cu privire la asistența religioasă, atât în sfântul locaș, cât și pe la casele fiecăruia. Familiile se pot bucura, astfel, de toate binefacerile enumerate mai sus, la „Treptele desăvârșirii...”, la care se pot adăuga multe altele, ne-enumerate, dar ușor de aflat, de la biserică. În același timp, fiecare familie are îndatorirea de a susține, material și spiritual, biserica parohială, potrivit posibilităților, evident. În buna tradiție a Bisericii primare, din ceea ce se adună de la credincioșii cu posibilități, se oferă celor nevoiași, după modelul colectelor pentru săraci, despre care ne vorbește Noul Testament. Creștinul atașat de biserică, va dovedi constant că are conștiința de enoriaș, adică simțământ de recunoștință și respect față de biserică în care a fost botezat, cununat, spovedit, împărtășit etc., în care este pregătit, apoi, pentru Marea Trecere la familia de dincolo.

IV. RECAPITULÂND (*și fixând*) cele descrise până aici, reținem în chip deosebit chemarea eclezială a familiei, care se manifestă plenar în Sfântul Locaș, dar se prelungește haric și în „biserica de acasă”. Practic, după cum se vorbește în viața creștinului, în general, de o „liturghie după Liturghie”, așa vorbim și despre „biserica mică, după modelul Bisericii Mari”. *Când veniți acasă de la Biserică – spune Sf. Ioan Gură de Aur – să căutați nu numai hrana trupului, ci și pe cea a sufletului. Casa voastră să devină o biserică! (Omilii la Facere).*

V. ASOCIEREA cea mai înaltă a familiei pământești este cu cea a Familiei Cerești, a Prea Sfintei Treimi. Părintele Stăniloae vorbește de un „triunghi” al iubirii treimice, drept model pentru „triunghiul” iubirii familiale: Tatăl și Fiul își asociază iubirea și o îndreaptă asupra Duhului Sfânt; Tatăl și Duhul Sfânt se asociază în iubire asupra Fiului; Fiul și Duhul Sfânt se asociază și își răsfrâng iubirea asupra Tatălui... În familie, potrivit comuniunii deprinse în Biserică, la fel: tata și mama își îndreaptă mereu iubirea asupra copiilor (iar unde nu se nasc în mod natural, se pot înfia); mama și copiii, asupra tatălui; tata și copiii, asupra mamei...

VI. GENERALIZAREA. Familia creștină este cea mai importantă împărăție pământească, creată după chipul Împărăției Cerești. *Legea ei de viață este iubirea. Hotarul ei, fidelitatea. Pavăza ei, rugăciunea. Prinții și prințesele, copiii.*

VII. APLICAREA învățăturilor Bisericii duce la împlinirea familiei creștine, aici, dar și în veșnicie, întrucât scopurile ei prioritare sunt nașterea și educarea copiilor, dar și ajutorul reciproc, mai ales în vederea mântuirii, prin toate slujind lui Dumnezeu și semenilor. Însușirile Bisericii (*una, sfântă, sobornicească și apostolească*), devin, astfel, însușiri de bază ale familiei: *unitate, sfințenie, credința dreaptă a soboarelor ecumenice, întemeiată pe învățătura Sfinților Apostoli - primită de la Mântuitorul Iisus Hristos.*

Din aceste însușiri derivă, apoi, toate virtuțile care întăresc familia, spre fericire, liniște și prosperitate: *iubirea jertfelnică, fidelitatea, viața cumpătată, munca cinstită, altruismul manifestat prin milostenie* etc., virtuți care pot fi socotite, pe bună dreptate, *prietenii (prietene)* ale vieții conjugale și care dovedesc din partea membrilor acelei familii responsabilitate înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. În contrast, atragem atenția că familia are și dușmani, de care trebuie să ne ferim ca de foc: *ateismul și credințele deșarte, viața dezordonată (alcoolul, drogurile, prostituția, pornografia), lenea, parazitismul și hoția, infidelitatea și divorțul, ura și egoismul* etc., păcate și vicii care dezvăluie, de fapt, lipsa evidentă a responsabilității. De toate acestea, oamenii pot fi salvați dacă nu vor uita nici o clipă că, mai presus de toate, *familia este o icoană a Bisericii.*

Bibliografie:

1. *** *Familia creștină azi*, Edit. Trinitas, Iași, 1995
2. Pr. Prof. D. Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, București, 1978, vol. I
3. Pr. Prof. I. Buga, *Pastorală*, București, 1992
4. *** *Teologia Morală Ortodoxă*, București, 1980, vol. II
5. <http://tainacasatoriei.wordpress.com/2008/03/09/ecclesia-domestica>

24. CATEHEZĂ DESPRE RUGĂCIUNE

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Dumnezeu este nu numai Realitatea Supremă, ci și Binele Absolut, de la Care ne vine, fără încetare, toată bunătatea. Comuniunea cu El este vitală, după cum Însuși Mântuitorul ne încredințează: "Fără de Mine nu puteți face nimic!" (In 15, 5); "Rămâneți în Mine și Eu în voi. Precum mlădița nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne în viță, tot așa și voi, dacă nu rămâneți în Mine" (In 15, 4). Din aceste cuvinte s-a inspirat, credem, Sfântul Apostol Pavel, când a mărturisit: "Toate le pot în Iisus Hristos, Cel ce mă întărește" (Filip 4, 13). Comuniunea cu Dumnezeu se realizează în mod plinar prin cult, iar structuriile psiho-fizice a omului îi corespund cele două dimensiuni ale acestuia: *intern* și *extern*. *Cultul intern* este concentrat în cele trei virtuți teologice: *credința*, *nădejdea* și *dragostea*; *cultul extern* se manifestă în două moduri: *public* (*sfintele slujbe*) și *particular* (*rugăciunea*).

II. TEMA noastră se concentrează, acum, asupra *aspectelor speciale care țin de cultul particular, adică de rugăciune*.

III. TRATAREA. A. Definiție și etimologie. Cea mai cunoscută definiție este cea formulată de Evagrie Monahul (numit și "Ponticul", † 399): "Rugăciunea este vorbirea minții cu Dumnezeu". Și tot el mărturisește, adresându-se teologilor: "Dacă ești teolog roagă-te cu adevărat; și dacă te rogi cu adevărat, ești teolog!". *Etimologic* termenul vine din limba latină (*rogatio-onis*) și este interesant de observat că primul sens al acestui substantiv este "propunere", al doilea "cerere", al treilea "întrebare"; iar ca verb ("rogo-are") înseamnă: 1. *a întreba*; 2. *a cere*;

B. Temeiuri scripturistice. Modelul Suprem și în privința rugăciunii ni-l dă Mântuitorul Iisus Hristos, Care S-a rugat îndeosebi în locuri retrase ("În zilele acelea, Iisus a ieșit la munte să Se roage și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu" - Lc. 6, 12; a se vedea și rugăciunea din grădina Ghetsimani, Lc. 22, 41-42, precum și alte momente), dar și în locuri publice, ca de exemplu la învierea lui Lazăr (In. 11, 41-42). De asemenea, Mântuitorul a îndemnat la rugăciune: "Privegheați și vă rugați, ca să nu intrați în ispită" (Mt. 26, 41); i-a învățat pe ucenici "Tatăl nostru" (Mt. 6, 9-13). Sfinții Apostoli au practicat rugăciunea și au îndemnat la rugăciune, ca de exemplu la alegerea lui Matia (Fapte 1, 24); Sf. Ap. Petru, înainte de a o învia pe Tavita (Fapte 9, 40); iar Sfântul Apostol Pavel îndeamnă stăruitor: "Rugați-vă neîncetat!" (I Tes. V, 17).

C. Temeiurile Patristice în favoarea rugăciunii sunt nenumărate. Presentăm aici doar crâmpie din marea de învățături cu privire la acest subiect: *Sf. Ciprian*: "Aceia pot dobândi ce cer de la Dumnezeu, pe care El îi vede că veghează la Rugăciune" (*Despre rugăciunea Domnească*); *Sf. Macarie cel Mare*: "Lucrul cel mai de căpetenie este stăruința, la vreme, în rugăciune" (*Omilii, III, 13*); *Sf. Ioan Gură de Aur*: "Oamenii se supără când sunt grămădiți de cereri. Dumnezeu însă

iubește pe cel care stăruie..." (*Omilia XX, 5*). Și tot el zice: "Dacă voiți să aflați cunoștința voii lui Dumnezeu, dacă voiți să aflați esența înțelepciunii duhovnicești, aceasta se poate numai prin rugăciunea necurmată" (*Omilia a II-a la Col.*). *Evagrie Ponticul*: "Precum cel mai de preț dintre toate simțurile este vederea, așa cea mai dumnezeiască dintre toate virtuțile este rugăciunea" (*Cuvânt despre rugăciune*).

D. Felurile rugăciunii: a). După formă: *lăuntrică* și *verbală*; b). După subiect: *personală* și *publică*; c). D. p. v. al conținutului: *de laudă*, *de mulțumire* și *de cerere*. *De laudă*: - după exemplul Mântuitorului: "Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ..." (In. 17, 4) și al Maicii Preacurate: "Mărește, suflete al meu, pe Domnul..." (Lc. 1, 17); *de mulțumire*: - după îndemnul Sfântul Apostol Pavel: "Neîncetat vă rugați! *Dați mulțumire pentru toate*, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi" (I Tes. 5, 17-18); *de cerere*: - "Cereți și vi se va da!" - spune Mântuitorul (Mt. 7, 7); "Toate câte veți cere în rugăciune, crezând, veți lua!" (Mt. 21, 22).

E. Însușirile (exigențele) rugăciunii: să izvorască din inimă curată și să fie făcută cu atenție; să fie făcută cu dragoste față de Dumnezeu și de aproapele; să nu conțină cereri care să contravină moralei creștine și bunului simț; să fie numai pe linia voii lui Dumnezeu (de aceea se spune, cu toată dreptatea, că cea mai scurtă și mai înțeleaptă rugăciune este: "**Doamne, făcă-se voia Ta cu mine!**").

F. Foloasele rugăciunii: comuniunea cu Dumnezeu și dobândirea asemănării cu El; luminarea minții, bucuria inimii, întărirea voinței. Iar Sfinții Părinți se întrec în a le descrie: *cheia vistieriei darurilor dumnezeiești* (Fer. Augustin), *cununa virtuților* (Sf. Maxim Mărturisitorul), *doctorie mântuitoare, împiedicând păcatele și vindecând nelegiuirile* (Sf. Ioan Gură de Aur), *leacul mâhnirii și urâtului* (! - Sf. Nil Sinaitul), *rodul bucuriei și al mulțumirii* (Evagrie Monahul) etc. etc.

O dată cu Sfinții Părinți, care mărturisesc despre foloasele duhovnicești ale rugăciunii, medicii creștini susțin rolul terapeutic general al ei. Între aceștia, s-a remarcat în chip aparte dr. Alexis Carrel, laureat al premiului Nobel, îndeosebi prin "Eseul despre rugăciune". Mai întâi face o splendidă încercare de a o defini: "Rugăciunea este o tensiune a spiritului uman spre Creatorul imaterial al lumii. În general, *rugăciunea este un tipăt de durere, un strigăt de ajutor. Uneori, însă, rugăciunea devine contemplație senină a Principiului imanent și transcendent al lucrurilor; un act de iubire și de adorație față de Acela de la Care izvorăște minunea vieții. De fapt, rugăciunea este un efort al omului de a comunica cu Ființa Nevăzută, cu Acela Care este Creatorul a tot ce există, cu Înțelepciunea supremă, Puterea și Frumusețea Absolută...*" (subl. n.).

În legătură cu *foloasele rugăciunii*, doctorul Alexis Carrel spune: "Oamenii care se roagă în mod serios se caracterizează prin perseverență în împlinirea obligațiilor, printr-un simț al datoriei și al răspunderii avansat, prin mai puține căderi și păcate și printr-o anumită bunătate față de ceilalți... Rugăciunea produce

în suflet calm, liniște interioară, armonie între activitatea nervoasă și cea morală, o putere mai mare de a suporta încercările vieții, sărăcia, boala, calomnia și moartea. Echilibrul cauzat de rugăciune devine un puternic *ajutor terapeutic pentru omul bolnav*... Astfel, rugăciunea îi marchează pe credincioșii săi cu o caracteristică particulară: *castitate în privire, calm în atitudine, bucurie senină în expresie, curaj în conduită și, când nevoia o cere, jertfa de sine a soldatului sau martirului...*".

IV. RECAPITULAREA:

- încercați o definiție personală a rugăciunii;
- expuneți, pe scurt, un moment de trăire și de împlinire a rugăciunii, din experiența duhovnicească proprie.

V. **ASOCIEREA:** cu postul (Mt. 17, 21) și cu milostenia (Mt. 12, 7);

VI. **GENERALIZAREA:** *Rugăciunea este unirea omului cu Dumnezeu, întărirea păcii, mama lacrimilor, punte care trece peste ispite, scăpare de întristări, fărâmare războaielor, lucrarea îngerilor, veselia viitoare, izvorul virtuții, cauza darurilor, propășire tainică, dovada nădejii, luminarea minții, secure pentru deznădejde, comoara celor ce iubesc tăcerea, slăbirea furiei, oglinda propășirii, descoperirea stării, arătătorul viitorului, hrana sufletului, pecetea slavei* (Sf. Ioan Scărarul).

VII. **APLICAREA:** Să încercăm acum a răspunde la câteva întrebări: *Când ne rugăm? Unde? Cum? Pentru cine? Pentru ce?* Răspunsurile sincere ne vor da indicii dacă suntem pe linia ortodoxă sau nu. Bine este ca aceste răspunsuri să-i fie mărturisite și duhovnicului, care ne poate confirma (sau nu) dacă am înțeles rosturile, puterea și binefacerile rugăciunii.

Bibliografie:

1. *Teologia Morală Ortodoxă*, EIBMO, București, 1980, vol. II
2. *Învățătura de Credință Creștină Ortodoxă*, București, 1952
3. *Cuvânt despre rugăciune*, în *Filocalia* 1, trad. de prot. D. Stăniloae, Sibiu 1947
4. N. Moldoveanu, *Comori dezgropate*, Editura "Casa școalelor", București, 1997
5. Dr. Alexis Carrel, *Eseu despre rugăciune*, în "Reader's Digest", ian./1941; vezi și www.ecolife.ro/content/view/41/27

25. RUGĂCIUNEA „TATĂL NOSTRU”. Câteva lămuriri

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. În cateheza anterioară am vorbit despre importanța și felurile rugăciunii, în general, amintindu-ne în special acum despre *felurile, însușirile și foloasele* ei. Între rugăciunile noastre zilnice se numără și „Tatăl nostru”, numită și „Rugăciunea Domnească”, cea mai des rostită dintre toate rugăciunile. În conținutul ei sunt însă anumite cuvinte și expresii mai greu de înțeles pentru credincioșii de rând, care creează dificultăți de înțelegere.

II. TEMA de astăzi își propune, de aceea, scurte lămuriri în legătură cu următoarele expresii: 1. „Sfințească-se numele Tău”; 2. „Vină împărăția Ta”; 3. „Pâinea noastră cea de toate zilele” 4. „Nu ne duce pe noi în ispită” 5. „Ne izbăvește de Cel-Rău”

III. TRATAREA. Precizăm, mai întâi, că Rugăciunea Domnească are trei părți: **1. invocare** („Tatăl nostru Carele ești în ceruri”); **2. șapte cereri** („Sfințească-se ...” etc.); **3. încheiere** („Că a Ta este împărăția...”). Pentru a înțelege cât mai bine importanța și foloasele acestei rugăciuni este bine a se face explicații complete asupra tuturor părților ei (*propriu-zis, un ciclu de cateheze*), sau cel puțin a-i îndemna pe credincioși să citească lămuririle destul de bogate pe care le oferă *Învățătura de credință ortodoxă (Catehismul)*. Acum zăbovim doar asupra problemelor semnalate la „anunțarea temei”, întrucât cele mai multe întrebări care ni se adresează sunt legate de acestea.

1. Întrebare: de ce zicem „Sfințească-Se numele Tău? Cum, adică, Dumnezeu nu este Sfânt?”

Răspuns: Da, *Dumnezeu este sfânt din fire* (Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheza V Mistagologică*, 12). Nici nu îndrăznim, așadar, a cere să se sfințească prin rugăciunile noastre, ci doar recunoaștem și *mărturisim sfințenia Lui*, pe de o parte, iar pe de alta, *dorim ca numele Lui să se sfințească în noi, în viața noastră*. Altfel spus: *să ne împărtășim de sfințenia Lui*, prin alungarea păcatului și practicarea virtuților. Căci spune Sfântul Maxim Mărturisitorul: „Sfințim numele Tatălui nostru cel după har, carele este în ceruri, omorând pofta pământească și curățindu-ne de patimile aducătoare de stricăciune” (*Filocalia Rom.*, II, p. 263). Așadar, expresia „sfințească-se...” are înțeles de „preamărească-se de către toți oamenii și de către toată făptura” – zice, la rândul său, Sf. Ioan Gură de Aur (Omilia „Poarta strâmtă...”). În lumina celor tâlcuite de Sfinții Părinți, înțelegem acum mai bine de ce Mântuitorul a spus: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri” (Mt. 5, 16). *În concluzie*, numele lui Dumnezeu „se sfințește” (*se slăvește*), prin faptele noastre cele bune...

2. Întrebare: Cum rostim: „**fie**” împărăția Ta, sau „**vie**...”?

Răspuns: Pentru a răspunde la cea de-a doua întrebare, ne-am gândit că este oportun să transcriem întreaga rugăciune, potrivit textului propus în cea mai recentă ediție a Bibliei: ***Tatăl nostru Carele ești în ceruri, sfintească-se numele Tău; vie împărăția Ta; facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ. Pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi; și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri; și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel-rău. Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci. Amin.*** (Mt. 6, 9-13).

Observăm, așadar, răspunsul așteptat: “**Vie împărăția Ta**” și nu “**Fie împărăția Ta**”, cum greșit auzim uneori. Adică, ne rugăm „să vină” și să dăinuiască pe pământ armonia vieții cerești, inclusiv în familiile și în sufletele noastre. Nu „să fie”, ca și cum această împărăție n-ar exista...

3. Întrebare: uneori auzim „pâinea noastră cea spre ființă”, alteori „... cea de toate zilele...” Cum e corect?

Răspuns: Întrucât se întâmplă adesea, chiar în biserica noastră, să auzim ambele expresii, socotim oportun să oferim lămuririle necesare. Expresia “**pâinea noastră cea spre ființă**”, traduce mot-à-mot cuvintele din textul grecesc “τοῦ αἰσίου ἡμῶν τοῦ ἐπιούσιου” (**οὐσία** = **ființă**), iar “**pâinea noastră cea de toate zilele**” reproduce varianta latină “**panem nostrum cotidianum**” (**cotidian** = **zilnic**).

Practic, ambele variante sunt valabile, exprimând aceeași idee de hrană zilnică, atât materială cât și spirituală, fiind vorba, evident, și de hrana vieții veșnice, Sf. Euharistie. Se pot crea, însă, ușoare nedumeriri în urma faptului că edițiile românești ortodoxe ale Bibliei propun variante diferite. Am văzut, deja, că ultima ediție sinodală propune expresia „cea spre ființă”. Ediția numită „jubiliară” (B. V. Anania), propune „cea de toate zilele” și explică: „Hrana noastră zilnică I-o datorăm în primul rând lui Dumnezeu, și de la El se cade s-o cerem. *Cea spre ființă*, expresie folosită în unele versiuni, nu traduce exact cuvântul original, dar nici nu constituie o erezie; Sfinții Părinți i-au imprimat și o dimensiune duhovnicească, euharistică” (Matei 6, 11, nota c).

Părintele Ion Buga, specialist în Studiul Noului Testament, evidențiază înțelesurile expresiei „spre ființă”, spunând: „În Scriptură se vorbește de două chipuri ale pâinii: cea spre ființă și care este tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu și pâinea cea de toate zilele – cea biologică. Una pentru viața veșnică, cealaltă pentru viața zilnică. Prima pâine, Cuvântul lui Dumnezeu, ne-a dat ființa (*Și a zis Dumnezeu: să facem Om*). Cealaltă pâine ne dă viață, ne întreține zilele, puterea de a trăi și de a lucra (*pâinea care întărește inima omului* – zice inegalabil psalmistul, arătând că pâinea hrănește, în omul adevărat, inima, pentru a săvârși, cu energia ascunsă de Dumnezeu în bobul de grâu, nucleul învierii - In 12, 24, faptele minunate ale iubirii, monumentele Binecuvântării. În Evanghelie, cele două chipuri

ale Pâinii se întâlnesc și se identifică, se unesc indistinct în marele destin al Transfigurării, al Prefacerii, al Asemănării. **Și una și alta se fac de o ființă (vezi Pilda Semănătorului)**” (în vol. „Plinirea potirului credinței”, p. 43-44).

Părintele Galeriu, într-o carte consacrată explicării rugăciunii „Tatăl nostru”, subliniază, la rândul său: „Prin *Pâinea cea spre ființă* ni se dezvăluie legătura de nedesfăcut între pâine și ființă; ființa dăinuie prin pâine. Mai mult, ni se dezvăluie o realitate încă și mai adâncă, anume unitatea, comuniunea dintre pâine și ființă. Pentru că existența nu e de conceput în izolare, ci în comuniune, în iubire, în jertfă. În comuniune cu aerul pe care-l respir, cu apa pe care o beau, cu pâinea pe care o mănânc. Sfântul Vasile cel Mare spune că fapăturile sunt legate unele de altele, sunt unite între ele prin *împreună-pătimire*”. Apoi conchide: „*Pâinea noastră cea spre ființă* înseamnă, deopotrivă, *pâine a trupului și pâine a sufletului, înseamnă împărtășanie, taină euharistică*” (în „Rugăciunea Tatăl nostru”, p. 69-71).

Aceste ultime două mărturii ne sugerează, astfel, să utilizăm cu precădere expresia „spre ființă”, fără s-o elimine însă pe cealaltă „de toate zilele”. Trebuie să avem în vedere și faptul că unii creștini, necunoscând bine textul, pronunță “pâinea noastră cea spre o ființă, introducând acest “o” care denaturează complet sensul original.

Precizăm și faptul că în varianta cântată cel mai des (Anton Pan) sunt așezate pe note cuvintele “pâinea noastră cea spre ființă” (*deși în cea compusă de Ciprian Porumbescu apare cealaltă expresie*). În concluzie, se pot folosi ambele variante, dar cu dublu înțeles, întotdeauna: hrană materială și hrană spirituală.

4. Întrebare: de ce zicem „nu ne duce pe noi în ispită?”. Întrebarea, cu mici variațiuni, sună de fapt cam așa: „Cum, părinte, Dumnezeu **ne duce** în ispită? N-ar fi corect să zicem și *nu ne lăsa pe noi să cădem în ispită?*”.

Răspuns: *înțelesul acesta este, dar traduceri românești respectă textele originale, latinești și grecești („Et ne inducas nos in temptationem” – Vulgata; „και μη εισενεγκης ημας εις πειρασμον” – Biblia gr.). Totodată, variantele moderne din principalele limbi de circulație, engleză, germană și franceză („And lead us not into temptation” – King James Version; „Und führe uns nicht in Versuchung” – Biblia lui Luther; „Et ne nous induis point dans la tentation” – Biblia franceză).* Respectăm aceste variante nu ca simpli imitatori, ci pentru că nu este nevoie să schimbăm sau să „ameliorăm” textul, deoarece cuvintele respective sunt limpezi și precise, prin ele înțelegând, de fapt, că Îi cerem lui Dumnezeu **să nu ne ducă în ispite care ne-ar transforma în prăzi pentru cel-rău**. De aceea ne și rugăm imediat: „ci ne izbăvește de cel-rău”. Cu alte cuvinte, ne rugăm să fim ajutați a evita răul, nu a-l provoca. Iată cum tâlcuiește, bunăoară, Sfântul Ioan Gură de Aur: „În aceste cuvinte, Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățându-ne să fugim de lupte și nu să le căutăm. Așa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrângerea diavolului mai rușinoasă. Când suntem târați în lupte, da,

atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu suntem chemați, să stăm liniștiți și să așteptăm timpul luptelor, ca să arătăm și că nu umblăm după slavă deșartă și că suntem curajoși”. De altfel și versiunea Bartolomeu Anania transcrie textul neschimbat („și nu ne duce pe noi în ispită”), iar la notă dă următoarea explicație: „În înțelesul de a *nu ne lăsa să cădem în ispită* sau *ferește-ne de prilejul ispitei*. De altfel, ispita nu e o cădere propriu-zisă, ci o încercare sau un examen prin care cineva poate să cadă; o probă de foc.”

5. Întrebare: *cum e corect: „cel viclean” sau „cel-rău”?*

Răspuns: Apreciam că expresia “ne izbăvește de **cel-rău**”, este mai aproape de înțelesul corect. **Cel-rău**, adică **diavolul**, este o realitate personală, un personaj adică, nu un fenomen indefinit. Expresia “cel viclean”, pe care o auzim adeseori, nu este greșită în sine, dar prin “viclean” se poate înțelege și un om cu păcatul vicleniei, pe când atunci când spunem “cel-rău” ne referim la diavol, care este întruchiparea răului prin excelență. Așadar, atât pentru uniformitate, cât și pentru conformitate cu textele originale, totodată cu înțelesurile corecte, socotim potrivit să folosim varianta *Tatăl nostru* reprodușă mai sus.

IV. RECAPITULAREA. Atragem atenția că aceste succinte explicații sunt departe de a epuiza problemele și înțelesurile cererilor din Rugăciunea *Tatăl nostru*. Invităm la un ciclu de cateheze, în care vom explica și celelalte părți trecute cu vederea acum.

V. ASOCIEREA. Înțelegerea și rostirea corectă a rugăciunii „*Tatăl nostru*” este un pas important pentru a ne strădui să înțelegem corect Cultul Divin, în ansamblul lui, pentru a participa la săvârșirea lui cu toată voluntaritatea. Pe de altă parte, însă, pentru a ne mântui, rugăciunile noastre trebuie însoțite neapărat cu postul, milostenia etc. (faptele bune, în general). Altfel, rugăciunile rămân simple exerciții verbale, sau ale minții...

VI. GENERALIZAREA. Tâlcuirea rugăciunilor, a Scripturii, a doctrinei Bisericii și a cultului, în general, nu se poate face decât în duhul și lumina scrierilor Sfinților Părinți, la care se adaugă cele ale dascălilor de teologie și ale slujitorilor luminați ai Sfintelor Altare. De aceea, să ținem seamă de sfatul inspirat al Sf. Ap. Pavel: „Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința (Evrei 13, 7);

VII. ÎNCHEIEREA: rostim rar, cu toții, rugăciunea **Tatăl nostru**, potrivit textului reproduș în cateheza de față, având în minte înțelesurile pe care le-am prezentat.

Bibliografie:

1. *Biblia*, Ediția Sf. Sinod al BOR, EIBMO, București, 2008
2. *Învățătura de credință ortodoxă*, EIBMO, București, 1952
3. Sf. I. Gură de Aur, *Omilii la Matei*, trad. Pr. D. Fecioru, PSB vol. 23, București, 1994

4. Pr. C. Galeriu, *Rugăciunea Tatăl nostru (Tâlcuiri)*, Edit. Harisma, București, 2002
5. Pr. I. Buga, *Plinirea potirului credinței*, Edit. Sf. Gh. Vechi, București, 2007
6. www.bibleworks.com
7. www.biblegateway.com

IV. CATEHEZE PASTORAL-MISIONARE

26. *Horoscopul – un produs al Astrologiei; Astrologia – fiica țicnită a unei mame înțelepte (Astronomia)*

I. PREG. APERCEPTIVĂ. Avalanșa fără precedent a credințelor deșarte, transmise pe majoritatea canalelor media, dar și de la om la om, ne obligă să atragem atenția bunilor creștini să nu se lase nici o clipă ademeniți de ispita superstițiilor, indiferent de nume: *destin, soartă, ursită, horoscop, zodie, astrologie, chiromanție, divinație, necromanție, oniromanție* etc. Mai ales în momente de cumpănă, mari necazuri, ori în fața unui eveniment important al vieții, mulți dintre semenii noștri, chiar și dintre cei atașați de biserică, sunt gata să creadă ce le prezice horoscopul radio-tv, ori de ziar, ori din gura „specialistului” de cabinet ș.a. Întâmplător, unele preziceri se împlinesc, altele nu, altele produc o influență cu totul nefastă. Spre exemplu, când se spune: „Gemenii să nu încheie astăzi nici o tranzacție, că vor fi în mare pierdere...”, efectul poate fi contrar interesului celor în cauză. Este posibil ca tocmai acea tranzacție să le aducă mari beneficii, însă, ascultând de „horoscop” pierde ocazia, care nu se mai ivește poate niciodată. Sau: „Șoferii din Balanță sunt predispuși astăzi la accidente grave!”. Ascultătorul credul va conduce crispat, chiar din primele minute, iar crisparea va determina un accident, foarte grav, chiar. „Vezi că s-a împlinit?” – va replica victima, oricui va încerca să-i explice ce a dus la accident, de fapt? Predicția „științifică”, ori credulitatea și ignoranța care au alimentat autosugestia fatalistă, crisparea, lipsa de control și de luciditate?

Tot aici trebuie să spunem că Dumnezeu nu are nici un amestec în această lucrare „horoscopică”, cel care conduce din umbră această industrie a superstițiilor fiind, de fapt, satana! Iar unele preziceri se împlinesc fie din întâmplare, fie prin autosugestie, fie prin concursul aceluiași conducător... Va întreba cineva: „De ce îngăduie Dumnezeu așa ceva?” Îngăduie pentru a ne respecta libertatea de opțiune, în totalitate. Deși vrea să alegem numai binele, nu ne silește niciodată în a-l împlini, dar ne-a lăsat destule pilde și învățături, în Scriptură și în Viețile Sfinților, de unde să le luăm. Pentru moment evocăm, bunăoară, îndemnul atât de limpede al Sf. Ap. Pavel: „Luați aminte să nu vă fure mințile cineva cu filozofia și cu deșartă înșelăciune din predania omenească, după înțeleșurile cele slabe ale lumii și nu după Hristos! (Col 2, 8). Chiar în Vechiul Testament, oamenii erau avertizați asupra urâciunii îndeletnicirilor oculte: „Să nu se găsească la tine nici prezicător, nici ghicitor, vrăjitor, fermecător, descântător, nici chemător de duhuri, nici din cei ce grăiesc cu morții, căci urâciune este înaintea Domnului cel ce face acestea! (Deut. 18, 10-12).

II. TEMA se va referi, aşadar, la una din marile înşelătorii ale zilelor noastre, cu un număr îngrijorător de adepţi: **horoscopul**. Considerăm urgentă abordarea acestui subiect, pentru că acum, mai mult ca oricând, această escrocherie periclitează mântuirea a mii (milioane) de suflete, adepţii lui păcătuind grav crezând într-un destin hotărât de astre şi nerecunoscând, de fapt, cel mai mare dar pe care omul l-a primit de la Dumnezeu: libertatea, facultatea de a-şi croi prin voie proprie viitorul.

III. TRATARE. Aşa cum am notat în titlu, horoscopul este un produs al **astrologiei**, o pseudoştiinţă, potrivit căreia „soarta” omului este hotărâtă de poziţia corpurilor cereşti în momentul naşterii. Etimologic, cuvântul „astrologie” provine din gr: *astir = stea; logos = cuvânt, vorbire*. Iar termenul *horoscop* vine tot din greacă: *hora = oră, anotimp; scopos = cel care priveşte*. ***Horoscopul este, aşadar, un mijloc prin care cei iniţiaţi pot „vedea” şi „prezice” viitorul.*** Astăzi mai toţi românii ştiu „zodia” în care s-au născut, iar de horoscop dai peste tot: ziare, televiziune, radio, internet, cabinete de consultanţă astrologică, cursuri „universitare” etc. Statisticile de pe internet arată că termenul „horoscop” este, zilnic, printre cele mai căutate. Multe căsătorii şi afaceri se contractează (sau nu!), în funcţie de opinia „specialistului”. Din păcate, decizii majore se iau, atât în vieţile personale, cât şi în chestiuni importante ale vieţii politice internaţionale, în funcţie de ce prezic „profesioniştii competenţi” ai ştiinţelor astrale. În lume se înmulţesc catedrele de Astrologie, în diferite universităţi, iar sondajele arată că peste 50% din cetăţenii ţărilor „civilizate” cred în horoscop. De asemenea, printre cărţile cele mai vândute din lume se numără cele care conţin preziceri astrologice. Aspectul cel mai dureros pentru noi îl reprezintă însă trista realitate că nu doar ateii se înscriu în acest procent (deşi *ateii sunt oamenii cei mai creduli*, zice Pascal), ci creştini care merg la biserică, care rostesc Crezul, care se spovedesc şi se împărtăşesc. Rămâi uimit să vezi cum credulitatea ia locul credinţei, iar Hristos Cel Înviat este înlocuit cu zeităţi păgâne re-înviat...

Originea Astrologiei, cu tot bagajul ei de superstiţii, se pierde în negurile mitologiilor mesopotamiene şi egiptene, cu aprox. 4000 de ani în urmă. Alţii leagă începuturile de Grecia, Chaldeea, India şi China. Nume de planete devin nume de zeităţi (Jupiter, Venus etc.), iar ignoranţa credulilor, pe de o parte, şi ocazia de câştig a profitorilor, pe de alta, a dus la dezvoltarea unei uriaşe industrii. Deşi tehnicile de interpretare astrologică se bazează pe sistemul geocentric, susţinut de Ptolemeu (90-168), contrazis de ştiinţa modernă a heliocentrismului, „specialişti” escroci (sau ignoranţi) sporesc în continuare numărul adepţilor. Mulţi fac o regretabilă confuzie între *astronomie*, o ştiinţă promovată în trecut şi astăzi de savanţi autentici, şi *astrologie*, care s-a rupt de astronomie în veacul al XIII-lea, aşa cum s-au rupt sectele de Biserică în decursul timpului. Bine s-a spus că astrologia a devenit „fiica foarte ţicnită a unei mame preaînțelepte” (Em. Castan, *Déviations et*

maladies du sentiment religieux), cu adepți la fel de ȋicniți, până în zilele noastre. Parcă am fi în antichitatea și mentalitatea greco-romană, când, bunăoară, mulți dintre sclavii greci au profitat de firea superstițioasă a stăpânitorilor romani, alcătuindu-le horoscoape la cerere. Ba și pentru Iisus curioșii au cerut confecționarea horoscopului, fapt care a determinat reacția fermă a Bisericii. De pildă, Fer. Augustin demonstrează totala incompatibilitate dintre creștinism și astrologie, astfel că, timp de opt secole, această pseudoștiință n-a mai avut putere în Europa. Iar Sf. Ioan Damaschin, marele învățat oriental, notează: „Elinii (*grecii, n.n.*) spun că prin răsăritul, apusul și prin conjuncția stelelor se conduc destinele noastre. Cu aceasta se ocupă astrologia. Dar noi susținem că ele sunt semne de ploaie, de secetă, de frig, de căldură, de umezeală, de uscăciune, de vânturi și altele asemenea, dar nici într-un caz semne ale faptelor noastre, pentru că noi am fost făcuți liberi de Creator și suntem stăpânii faptelor noastre... Dumnezeu ar fi nedrept, dacă dă unora bunătăți și altora necazuri”.

Începând cu veacul al XIV-lea, Renașterea și Iluminismul, mișcări socio-culturale care au marcat începutul unui progres științific incontestabil, dar și începutul unei sărăcirii tot mai accentuate în plan spiritual, au favorizat și renașterea astrologiei, cu tot amalgamul de practici oculte, până în vremurile de acum. Este adevărat că, în timp, nu doar învățații Bisericii au demonstrat falsitatea și nocivitatea prezicerilor astrologice, ci și numeroși oameni de știință. Spre exemplu, în anul 1975, aprox. 200 de savanți (astronomi, matematicieni etc.), din domenii diferite, unii laureați ai premiului Nobel, au semnat un document în "The Humanist", prin care au contestat caracterul științific și veridicitatea astrologiei. Se lasă impresia, din păcate, că lumea a uitat de ei, minciuna fiind preferată adevărului. **Dacă superstițiile reprezintă otrava din religie, astrologia este otrava din astronomie.** Paradoxal, otrăvurile sunt consumate la scară mondială, iar mortalitatea sufletească atinge cote îngrijorătoare. Plin de cinism ni se pare și faptul că mulți astrologi își fundamentează „știința” pe versete din Biblie, deși unele cărți invocate sunt apocrife (*Enoh*, de pildă).

IV. ASOCIERE. Astăzi „astrologia este condimentul ghiveciului New Age”, afirmă specialiști în Istoria Religiiilor. O dată cu promovarea horoscopului și a zodiacelor, care se întrec în fantezisme, New Age-ul (*Noua Eră*) alimentează credința în reîncarnare, posibilitatea comunicării cu morții (spiritismul), dimpreună cu tot cortegiul de practici paranormale. Trebuie să facem disociere, însă, între zodiac – ca suport pentru semnele și denumirile întâlnite în calendare, inclusiv cel creștin (de aceea ele apar chiar în unele picturi murale din biserici) și zodiac – în sens de carte cu preziceri (zodii) calculate, la fel ca în horoscoape, în funcție de poziția planetelor în momentul nașterii cuiva. Zodiacul calendaristic numește, de fapt, o zonă a bolții cerești, care se întinde de o parte și de alta a elipticii (orbitei), fiind străbătută de soare în decursul uni an, împărțită în 12 sectoare (*zodii, luni*), cu

numele cunoscute: Berbec, Taur, Gemeni etc. Așadar, una este calendarul zodiacal – instrument convențional de măsurare a timpului, alta zodiacul ca instrument de amănare a minților credule.

V. GENERALIZARE. Un sondaj relativ recent, efectuat de redacția ziarului „Lumina” de la Iași (28 ian. 2007), arată că, în general, creștinii sesizează pericolul horoscopului, deși unii nu neagă faptul că cred în el. Iată însă o mărturie a unui creștin luminat, care sintetizează oarecum pe a celorlalți intervievați: „Horoscopul contravine moralei creștine și cuvântului lui Dumnezeu, Care i-a dat omului liberul arbitru pe pământ. Dacă am crede în horoscop, înseamnă că L-am contrazice pe Dumnezeu: că nu i-a dat omului liberul arbitru și că ar fi un fel de marionetă coordonată de niște stele aflate la miliarde ani distanță, ceea ce este illogic” (P.R., 43 ani, bibliotecar).

VI. APLICARE. Pericolul major al tuturor inițierilor oculte, care duce în final la pierderea mântuirii sufletului, constă – după opinia ierom. Serafim Rose – în faptul că „ele scapă controlului conștient al voinței omului; astfel, odată „inițiat” este adesea cu neputință să te mai opui participării la experiențe psihice nedorite” (*Ortodoxia și religia viitorului*). Practic, înlocuirea doctrinei creștine cu exclusivismul experienței credințelor oculte, transformă persoana umană în unealta pasivă a ispitelor satanice. O dovadă evidentă a neseriozității astrologilor este că horoscoapele diferă substanțial, se împlinesc uneori de-a-ndoaselea, iar „specialiștii” se contrazic și se contestă reciproc, la drumul mare. Un caz celebru de păcăleală horoscopică îl reprezintă momentul în care Hitler, cunoscut pentru interesul său deosebit față de astrologie, și-a consultat horoscopul, la mijlocul lui aprilie 1945. Astele prevedeau o victorie importantă la sfârșitul lunii și încheierea păcii în august. Realitatea a fost însă alta: la 30 aprilie el s-a sinucis, iar germanii au capitulat la începutul lunii mai. Trist este că și alți conducători celebri se numără printre cei care-și ghidau deciziile după horoscoape: Regan, Elțin, Mitterand. Astăzi câți șefi de state procedează la fel, oare? O altă față a neseriozității este arătată de noua industrie astrologică: horoscoapele pentru câini și pisici... Bani să iasă - impozit pe prostie! Pentru mulți semeni de-ai noștri, horoscopul e privit ca o distracție, poate, ne dându-i importanță prea mare. Chiar și așa, nu trebuie să glumim cu aceste lucruri, pentru că reprezintă preocupări drăcești, nu au nimic comun nici cu știința, nici cu credința, și pot produce mult rău sufletesc (uneori și material), ducând chiar la pierderea mântuirii. Viața noastră, din prezent și viitor, cu succesele și insuccesele ei, depinde atât de moștenirea genetică, de mediul în care ne mișcăm, dar mai ales de voința personală și de educație. *Cu deosebire, de educația creștină.*

2. Diac. Prof. dr. Em. Vasilescu, *Istoria religiilor*, Edit. Inst. Biblic, București, 1975
3. Pr. Dr. Dan Bădulescu, *New Age – împărăția răului*, Edit. Christiana, București, 2001
4. Ziarul „Lumina”, nr. 28 ian. 2007

27. DESPRE „CREDINȚA ÎN VISE”

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Într-o cateheză anterioară, am vorbit despre *horoscop*, *zodii* și *astrologie*, arătând deșertăciunea lor și capcanele în care cad cei ce le dau crezare, din dorința ca bunii noștri creștini să fie apărați de înșelăciunea celor care le susțin. Mai ales de cea mai mare primejdie: a pierderii mântuirii! Din același motiv, continuăm să vorbim acum despre o altă mare ispită, a cărei vechime se pierde în negura trecutului: **credința în vise**, legată și de pseudo-știința **oniromanției** (*tâlcuirea viselor*). Fie că reprezintă, pe de o parte, manifestări psihice firești din timpul somnului, iar pe de alta, modalități tainice de a primi mesaje de la Dumnezeu (ori de la Satana!), visele i-au ispitit pe mulți la fel de fel de interpretări, pășindu-se adesea în zona ocultă a superstițiilor. De aceea, atenționăm dintru început: cel care crede cu ușurință în vise și acceptă „interpretările” nu se poate numi credincios, ci superstițios!

Pentru a ști unde se încadrează credința în vise în „catalogul” deșertăciunilor, amintim aici că superstițiile pot fi categorisite în trei grupe, potrivit raportării lor. **A. În raport cu Dumnezeu:** *norocul, vedeniile („arătările”), visele;* **B. În raport cu viața omului:** *chiromanția (ghicitul în palmă), cartomanția (ghicitul în cărți), cafesomanția (ghicitul în cafea), astrologia și horoscopul (ghicitul în stele), de mână cu credința în reîncarnare;* **C. În raport cu diavolul:** *magia, farmecele, vrăjile; tot aici intră și amuletele, talismanele și alte obiecte dragi Celui Rău;* **D. În raport cu morții:** *spiritismul.*

II. TEMA noastră se încadrează, așadar, la punctul „A”, menționând faptul că visele fac parte din aceeași categorie a rătăcirilor cu „vedeniile”.

III. TRATAREA acestui subiect nu se poate face izolat de celelalte superstiții, de aceea, în câteva cateheze succesive, le vom analiza cu atenție și pe cele doar pomenite acum, spre a vedea că au un tată comun, Satana, și o singură țintă: să-l abată pe creștin de la credința luminată și să-i ducă sufletul în împărăția întunericului.

Ce trebuie să știm, așadar, despre vise?

1. În primul rând că sunt acțiuni ale subconștientului, sădite de Dumnezeu în firea omenească, pentru ca, în timpul somnului cu trupul, sufletul (*în special memoria*), care nu doarme niciodată, să se poată manifesta liber. Știința a dovedit că, în timp ce dormim, memoria lucrează mai puternic, fiindcă atenția nu mai e distrasă din exterior. Visele devin, astfel, o continuare a preocupărilor din timpul zilei, ori materializări ale unor dorințe neîmplinite, cum ne spune și Scriptura: „Din mulțimea grijilor se nasc visele” (*Eccl. 5,2*). Iar vorba românească veche, „vrabia mălai visează”, este cât se poate de sugestivă în acest sens. În cazul unor boli, insuccese, necazuri etc., visele se pot transforma deseori în coșmaruri...

2. Prin vise, Dumnezeu a făcut diferite descoperiri unor oameni aleși, cu scopuri binecuvântate, așa cum ne dă mărturie Scriptura (precum visul patriarhului Iacov, al bătrânului Iosif ș.a.).
3. Uneori, pentru a încerca vigilența și smerenia oamenilor, Dumnezeu îngăduie și Satanei să-i ispitească prin diferite „arătări”... Astfel, căzând în capcana mândriei și socotindu-se vrednici de „vise și vedenii”, unii creștini devin cu ușurință victimele celui întunecat, care, pentru a-și împlini vicleniile, se transformă chiar în „înger de lumină”! (II Co 11,13-15).

De ce nu trebuie să credem în vise și în tălmăcirea lor?

Întâi, că prin ele ne poate înșela Satana, întrucât **nimeni** dintre oameni nu poate ști precis care sunt de la Dumnezeu și care de la diavol. Este adevărat că, atunci când după un vis ne stăpânește o stare de blândețe, liniște, pace, bucurie duhovnicească etc., am fi îndreptățiți să credem că acel vis este de la Dumnezeu. Și, dimpotrivă, când suntem tulburați, înfricoșați, amenințați, că visul a fost de la Satana. Dar numai *îndreptățiți* să credem, *fără dreptul de a tâlcui, ori a cere tâlcuirea de la „specialiști”*. De ce? Pentru că „visele au înșelat pe mulți, întrucât ele îi fac pe cei înțelepți să-și iasă din minți, ne spune Isus Sirah; credința în vise, spune tot el, este „alergare după vânt și sprijinire pe umbră...” (34,1-7). Iar înțeleptul Solomon ne atenționează, la rândul-i: „De la Diavol ce poți scoate curat?... Ghicitul, tâlcuirea semnelor și a viselor deșarte sunt ca la femeia gata să nască: inima ei aiurează! (34,4-6). De aceea, Sf. Ap. și Evanghelist Ioan scrie răspicat: „Nu dați crezare oricărui duh, ci încercați-le dacă sunt de la Dumnezeu; pentru că mulți profeți mincinoși au ieșit în lume” (II In. 4, 1).

IV. RECAPITULÂND concis cele de până acum, notăm: tâlcuirea viselor se încadrează în categoria superstițiilor care se raportează (ce îndrăznire!) la Dumnezeu; pericolozitatea acestei superstiții nu poate fi sesizată deplin, dacă nu remarcăm și celelalte fenomene oculte surori; Scriptura este categorică în privința respingerii acestei credințe deșarte.

V. ASOCIEREA cea mai strânsă a viselor este cu o altă enormă înșelare: credința în **vedenii**. Iar cei înșelați de ele nu aparțin doar categoriei creștinilor „simplici”, ci se înscriu uneori în ceata călugărilor, a marilor intelectuali ș.a. *Pentru Scaraoțchi, biruință notabilă înseamnă atunci când înșeală și manevrează un om „deștept”, „îmbunătățit” (care se crede așa, de fapt!), nu pe un muritor oarecare. Patericul, Limonariul, Viețile Sfinților, în general, aduc o sumedenie de mărturii în acest sens. Iată, bunăoară, un exemplu din Pateric: «Un sihastru „iscusit” trăia în pustie cu multă înfrânare, postire, priveghere și alte osteneli, încât se socotea că a ajuns la măsura părinților de demult. Atunci i se arată diavolul în chip de înger, iar el crede că i-a trimis Dumnezeu înger, ca apreciere pentru viața lui „aleasă”. Tatăl sihastrului, înainte de a muri, vrând să-*

și mai vadă o dată fiul, își ia traista și o secure și îl caută. Îngerul diavolului îl povățuiește pe călugăr să fie atent, că într-o zi va veni însuși diavolul la el, în chipul tatălui său, și că are de gând să-l omoare. Semnele de recunoaștere: traista și... securea! Așadar, să fie atent și să se apere. Călugărul, după ce îl „recunoaște”, îl lovește cu sete, omorându-și, astfel, propriul tată...»

VI. GENERALIZÂND, ne dăm seama că cei grăbiți să accepte asemenea „descoperiri” prin „vedenii”, pot crede cu aceeași ușurătate și „descoperirile” prin vise. Diavolul travestit, pentru a-și face lucrarea, nu îndeamnă întotdeauna însă la ceva rău. De aceea, părintele Ilie Cleopa atrage luarea aminte că „viclenii draci, când vor să înșele pe cineva în vis sau vedenie, în stare de somn sau de veghe, au obicei să nu-l îndemne de la început să facă rele, ca să nu priceapă omul înșelăciunea lor, ci mai întâi îi arată lucruri adevărate și îl învață să facă fapte bune... Iar când se încrede desăvârșit în vise sau vedenii, atunci îl aduc cu ușurință la rătăcire și pierzare” (*Despre vise și vedenii*).

VII. APLICAREA învățăturilor Scripturii și a Părinților Bisericii este cheia atitudinii corecte pe care trebuie s-o avem, nu doar vizavi de vise și vedenii, ci față de orice altă ispitire a Satanei, din lista superstițiilor enumerate. Concis: să nu dăm crezare nici viselor, nici celor care pretind că le tâlcuiesc. Nici atunci când un vis anume este de la Dumnezeu? - va întreba cineva. Nici! De ce? **Din smerenie**, spunându-ne în sinea noastră: „Nu sunt vrednic ca mie să mi descopere ceva!” Așa cugetă, bunăoară, Cuv. Nicodim Aghioritul (sec. al XVIII-lea), care, ignorând total visele și vedeniile, îndemna: „Fugi totdeauna de ele, cât poți. Alungă-le departe de tine, chiar dacă sunt adevărate și vin de la Dumnezeu. Nu te teme că nu-I place lui Dumnezeu aceasta, căci știe El să ți le curețe și nu-I va părea rău dacă tu nu le primești. Cel ce dă har celor smeriți nu-l ia de la ei, pentru tot ce fac ei din smerenie”. Pentru mântuire nu este nevoie să știm ce înseamnă un vis, ori o vedenie, așa încât dimineața când ne trezim, chiar dacă amintirile viselor ne năpădesc, pur și simplu să nu le luăm în seamă. Ne închinăm și zicem „Doamne ajută”, *ca și cum nu am fi visat nimic*. „Numai începătorii în ale credinței, spune Sf. Ioan Scărarul, dau crezare viselor”. Să nu ne facem vreo grijă, așadar, din cauza unor eventuale tulburări: noi nu suntem responsabili de cele ce visăm în somn, ci de cele ce „visăm” și făptuim ziua! Iar când tulburarea persistă peste măsură, să mergem la duhovnic, să ne spovedim, să cerem sfat etc.

De încheiere, evocăm câteva sfaturi ale Cuv. Nichita Stithatul (ucenicul Sf. Simeon Noul Teolog), care ni se par deosebit de potrivite pentru tema noastră: „După preocuparea omului dinăuntru și după grijile lui sunt nălucirile minții. Dintre cele ce ni se nălucesc în somn, unele sunt simple vise, altele vederi, altele descoperiri... Visele după trezire se destramă și din ele nu ne vine nici un folos!” Vederile reprezintă o treaptă superioară a nălucirilor, dar, spune tot el, „nu toți au vederi adevărate în somn, nici nu se întipăresc în mintea tuturor, ci numai la aceia care sunt curați cu mintea și limpeziți în simțurile

sufletului... Aceia care nu au nici o preocupare de lucrurile vieții și nici o grijă pentru viața de aici; aceia a căror viață îngerească e ascunsă la Dumnezeu și a căror înaintare s-a suit de la sfânta liniște la treapta proorocilor Bisericii” (*Cele trei sute de capete*, Filocalia VI). Și acum, o întrebare de bun simț, al cărei răspuns vine singur: cine dintre noi poate considera că duce viață îngerească și, ca atare, este vrednic ca Dumnezeu să-i grăiască prin *vis*, *vedenii* și *descoperiri*?

Bibliografie:

1. Pr. prof. Gh. Drăgulin, *Împotriva farmecelor și a altor superstiții*, București, 2004;
2. Arhim. Ilie Cleopa, *Despre vise și vedenii*, București, 1993;
3. Pr. dr. Ov. Moceanu, *Visul și împărăția*, Galați, 2007;
4. L. Popoviciu & V. Foișoreanu, *Visul. De la medicină la psihanaliză, cultură, filozofie*, București, 1994;
5. M. Urzică, *Minuni și false minuni*, București, 1993.

28. MAGIA, FARMECELE ȘI VRĂJILE – SUPERSTIȚII CU IMPACT MAJOR ÎN ACTUALITATE

I. PRELIMINARII. Socotim că una dintre îndatoririle de bază ale slujitorilor Bisericii este de a-i preveni pe credincioși asupra acelor pericole care le compromit mântuirea. Cu această conștiință am vorbit în catehezele anterioare despre nocivitatea credinței în horoscop, astrologie, zodii, vise și vedenii. În același sens, semnalăm îngrijorați că în ultimii ani a crescut considerabil numărul creștinilor pe care îi chinuie teama legată de magie, vrăji și farmece, în general frica de neprevăzutul acestor „lucrări”, care vine uneori din închipuire, alteori din prea slaba credință, unită cu ignoranța, alteori din toate trei la un loc. Nu de puține ori, însă, teama și chinurile vin de la însuși Satana, direct ori prin intermediari, care „umblă răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită...” (I Pt 5, 8). Precizăm, de aceea, că practicile magice și vrăjitorești fac parte din lucrările ce se raportează la Satana și nu au nimic comun cu Dumnezeu, deși „vrăjitoarele” de profesie și „reginele magiei albe” pretind în cor că au putere de sus, țin cruci în mâini, iar camerele și mesele de lucru sunt încărcate de icoane. Teamă de vrăji le chinuie mai ales pe femeile slabe în credință, dar nu-i ocolește nici pe bărbații din aceeași categorie. Astfel, când apare o boală incurabilă, sau încă nediagnosticată precis, un insucces în afaceri, în căsnicie, ori în dragoste, în general, firile temătoare găsesc explicații în faptul că „cineva” le-a făcut farmece sau vrăji. Bănuielile se îndreaptă cel mai adesea spre soacre și cumnate, „rele din cale-afară”, alteori spre vecine ori colege de serviciu „invidioase” etc. Iar atunci când vor să-și mărească șansele în împlinirea unui ideal, să meargă la „sigur” într-o anumită reușită, aceleași firi slabe apelează la „profesioniste” în „legări” și „dezlegări”, achitând prețuri incredibil de mari câteodată. În fapt, achită factura propriei ignoranțe și prostii, iertată să ne fie franchețea exprimării, victimele contribuind, astfel, la îmbogățirea frauduloasă a „reginelor”, fiice ale „unicelor” purtătoare de „har”, *Mama X*, ori *Mama Y*, de o anumită etnie (și nu numai!), care nu se sfiesc să apară la televizor încărcate de aur, lăfăindu-se în palate de marmură și circulând în limuzine pe care academicienii nu-și pot permite să le cumpere.

II. TEMA pe care o abordăm aici este dureros de actuală, mai ales prin faptul că printre cei care apelează la astfel de „profesioniste” se numără și credincioși care frecventează biserica, se spovedesc, li se face sfeștanie în casă etc.

III. TRATAREA acestui subiect trebuie să plece de la învățăturile Scripturii, ale Sfinților Părinți și de la realitățile cotidiene. Mai întâi se impun câteva clarificări. **Magia** însumează mijloacele prin care „profesionistele” pretind că dispun de puterile ascunse ale naturii, de spirite și de însăși divinitatea. Clasificarea în „albă” și „neagră” este artificială, întrucât Satana, se știe, are o singură culoare...

Vrăjile sunt operații efectuate în contact direct cu Cel Rău. **Farmecele** sunt pregătiri făcute de vrăjitoare, diavolul operând indirect, prin intermediul formulelor, obiectelor și al substanțelor întrebuințate. Deși sunt trei noțiuni diferite, în limbajul popular toate se numesc, în general, „farmece”, iar „specialistele” sunt cunoscute cu numele generic de „vrăjitoare”.

1. În Sfânta Scriptură citim în mai multe locuri despre vrăjitorie, ca lucrare diavolească, peste tot fiind aspru condamnată de Dumnezeu. Amintim, bunăoară, că regele Saul a fost pedepsit cu pierderea împărăției și cu moarte de ocară pentru că a apelat la vrăjitoare (I Regi 28, 7), iar în Apocalipsă se anunță excluderea din împărăția veșnică a celor care se ocupă cu vrăjitoria: „Afară câinii și **vrăjitorii** și desfrânații și ucigașii și închinătorii de idoli și toți cei ce lucrează și iubesc minciuna!” (22, 15).

2. Sfinții Părinți condamnă, la rândul lor, practicile vrăjitorești, mai ales prin fixarea unor canoane care opresc pe făptași de la împărtășire. Iată, spre exemplu, *canonul 72 al Sf. Vasile cel Mare*: „Cel ce se dă vrăjitorilor, sau unora ca acestora, se va canonisi cu canonul ucigașilor”, adică oprirea de la Sf. Împărtășanie de la 10-20 de ani. De asemenea, *canonul 61 de la Sinodul al VI-lea ecumenic* prevede: "Cei ce se adresează prezicătorilor, sau altora de felul acesta, în scopul de a afla cele ce ar voi să li se descopere... Și cei ce spun norocul și ursita și genealogia și vrăjitorii și fermecătorii, dacă vor rămâne în acestea, hotărâm să se înlăture cu totul de la biserică, după cum învață și sfințitele canoane. *Că ce împărtășire are lumina cu întunericul, precum zice Apostolul? Sau ce înțelegere are Biserica cu idolii? Sau ce parte are credinciosul cu cel necredincios sau ce potrivire este între Hristos și Veliar?* (II Co 6, 14-16)".

La rândul său, Sf. Ioan Gură de Aur atrage atenția să nu ne lăsăm înșelați de faptul că vrăjitoarele invocă numele lui Dumnezeu, deoarece în realitate ele sunt unelte ale Satanei: „Tu zici că bătrâna aceea este creștină și omul acela este ghicitor creștin și când descântă sau deschid cartea nu zic, nici nu scriu alt nume, decât numele lui Hristos, al Născătoarei și al sfinților? La acestea îți răspund că pentru aceasta se cuvine mai cu seamă să urăști pe femeia cea rea și pe acel rău fermecător și ghicitor, fiindcă folosesc spre ocară și necinste numele lui Dumnezeu!”

3. Cei care apelează la astfel de femei sunt pedepsiți cu boli grele, cu pagube și suferințe în familie, cu sărăcie și cu moarte cumplită, în final, cu pierderea mântuirii, chiar dacă pe moment Satana le dă satisfacție prin împlinirea anumitor doleanțe. Auzim uneori replici de genul: „Am fost la popa de trei ori (*voiam să mă mărit, voiam să am un copil* etc.) și n-am avut nici un rezultat. Am fost la mama x și m-a rezolvat după o singură ședință!” Ne imaginăm cu cine a rezolvat „mama” respectivă și sub ce putere se află acea căsnicie, ori acel nefericit copil...

Sunt posibile, așadar, farmecele și vrăjile? Pot ele să facă rău? La ambele întrebări răspunsul este **da**, întrucât sunt lucrări satanice, iar Satana încearcă pe

orice cale să aducă răul în viața și în casa omului. Fac rău mai ales acelor oameni care nu se apără cu armele pe care le oferă Sfânta Biserică și se lipsesc de „imunitatea” care i-ar proteja. La fel ca în cazul îngrijirii sănătății trupului: dacă un vaccin (sau alt tratament) nu este aplicat la timp, bolile își fac intrarea în organism, producând mari suferințe și chiar moartea. De aceea, cu privire la imunitatea duhovnicească, Biserica are slujbe speciale, atât pentru om, cât și pentru casă: spovedanie, sfeștanie, diferite rugăciuni de alungare a lucrărilor drăcești (cum ar fi *Molitvele Sf. Vasile cel Mare*). Apoi, anumite rânduiri din Molitvelnic: *Rânduiala pentru casa care este supărată de duhuri rele; Rugăciune pentru cei care sunt tulburați și supărați de duhuri necurate; Rânduiala care se face la casa sau locul care sunt supărate de farmece sau descântece etc.*

IV. RECAPITULÂND, notăm că trebuie să ne ferim de cele două extreme: pe de o parte, să credem cu prea mare ușurință că orice necaz intervenit în viața noastră s-ar datora farmecelor făcute de cineva; pe de alta, să ignorăm puterea Satanei de a face rău, direct, ori prin intermediari. Altfel spus, dușmanul nu trebuie nici supra apreciat, nici neglijat.

V. ASOCIEREA. Trebuie să observăm că strâns legată de magie, farmece și vrăji este o altă capcană în care cad cei slabi în credință: „ghicirea viitorului”, mână în mână cu „zodiile”, „horoscoapele” etc. „Profesionistele” scot bani grei și din aceste îndeletniciri. Anumite preziceri se împlinesc prin puterea sugestiei diavolești inoculate de ghicitoare (care se transformă în autosugestie), altele sunt formulate cu așa dibăcie încât orice variantă se potrivește cumva cu problemele clientului. Puterea autosugestiei este amplificată și de cadrul înfricoșător: semiîntuneric, cranii omenеști, veșminte somptuoase, globuri colorate etc., plus formule în care intră expresii teribile, ca: „ștreang de om spânzurat”, „seu de vacă crăpată”, „mână de om mort”, „broască cusută la gură”... Dacă clientul se sperie și vrea să se retragă, vrăjitoarele îl obligă prin blestem și legământ să continue, afirmând cu cinism că „din calea vrăjitoarelor se dă la o parte și Dumnezeu”.

VI. GENERALIZÂND problematica practicilor vrăjitoarești, se pot desprinde principalele cauze ale proliferării lor: slaba credință, ignoranța, necunoașterea Scripturii (pentru a vedea osânda ce-i așteaptă pe vrăjitori, dar și pe solicitanți), dorința de a forța împlinirea anumitor idealuri, indiferent de mijloace, lipsa legăturii cu Biserica, lipsirea de ajutorul duhovnicului, ori neascultarea de acesta, la care se adaugă abilitatea tot mai performantă a „profesionistelor”, care profită cu nerușinare de necazurile oamenilor și de momentele lor de slăbiciune și derută.

VII. APLICAREA sfaturilor Scripturii și a Părinților Bisericii este, și de data aceasta, singura soluție de a ieși de sub influența demonică a vrăjitoriei, sub orice formă s-ar manifesta. De aceea, reproducem aici câteva din îndemnurile Părintelui Cleopa: „Cei slabi în credință, care au cerut vreodată ajutorul vrăjitorilor,

mai întâi să se spovedească de acest păcat și să ceară canon. Apoi, să nu mai apeleze la ajutorul Satanei, în orice nevoie ar fi, ci numai la Dumnezeu să alerge. Apoi, să se roage cât mai mult, cu lacrimi din inimă și așa, cu răbdare și credință, se vor izbăvi de vrăji și vor primi darul Duhului Sfânt” („Ne vorbește Părintele Cleopa”, edit. Mt. Sihăstria, vol. 4).

Bibliografie:

1. Arhim. Cleopa Ilie, *Ne vorbește părintele Cleopa*, Sihăstria, vol. 4
2. Pr. prof. dr. Gheorghe Drăgulin, *Împotriva farmecelor și a altor superstiții*, București, 2004
3. Pr. prof. dr. Ioan Floca, *Canoanele Bisericii Ortodoxe. Note și comentarii*, București, 1991
4. M. Urzică, *Minuni și false minuni*, București, 1993.

29. PERICOLELE CREDINȚEI ÎN „REÎNCARNARE”

I. PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ. Una dintre credințele deșarte, extrem de nocive, care s-a amplificat simțitor după evenimentele din decembrie '89, este a reîncarnării sufletului. Această superstiție bântuia pe la noi de multă vreme, dar a câștigat teren o dată cu dobândirea libertății post-decembriste, libertate ce s-a transformat adeseori în libertinaj, așa cum se poate vedea în mai toate domeniile. A dobândit teren mai ales prin proliferarea mișcării yoga, ai cărei adepți cred, o dată cu alte idei năstrușnice, și în *trecerea (transmigrarea) sufletului de la un corp la altul*, de la o viață pământească la o altă viață, atenție! – nu veșnică (rai sau iad), ci tot pământească.

La unul din dialogurile noastre de miercuri seara, la care am dezbătut problema reîncarnării, a participat și un cetățean necunoscut, cu un comportament destul de cuviincios, care a intrat în discuție și ne-a declarat că este creștin ortodox, că l-a cunoscut și apreciat pe părintele Galeriu, dar că este de mulți ani ucenic al d-lui Gregorian Bivolaru. Ne-a spus, totodată, că el crede în reîncarnare, deși se consideră membru al Bisericii Ortodoxe, că însuși d-l Bivolaru îi sfătuiește pe toți adepții să nu părăsească Biserica... În sprijinul credinței în „transmigrare”, ne-a adus o seamă de argumente, inclusiv texte din Biblie, pe care le vom discuta puțin mai încolo. I-am explicat cum stau lucrurile, au mai luat cuvântul și alți enoriași, dintre care unii (și unele) îl cunoscuseră pe „Guru-Bivolaru”, dar l-au părăsit îndată ce au realizat că îi duce, nu „în absolut”, ci în prăpastie. Omul nostru părea că a rămas pe gânduri, dar tare mi-e teamă că la ora asta tot de „absolut” se ține (amintim că Bivolaru, autointitulat și „profesor”, conduce MISA – Mișcarea de integrare în absolut). L-am invitat să mai vină la discuții și i-am spus că ne vom ruga pentru el. Ne-a promis că va mai veni, deși ne-a spus, totodată, că și soția lui practică yoga, ba și băiatul lor, în vârstă de vreo 20 de ani. De atunci, însă, nu l-am mai văzut...

De altfel, și alți creștini, care vin tot timpul la biserica noastră, ne-au mărturisit că adesea cochetează cu yoga și cu reîncarnarea...

II. TEMA unei astfel de cateheze ne apare, astfel, obligatorie. Desigur, spațiul restrâns al unei cateheze obișnuite nu ne îngăduie acum lămuriri amănunțite, dar vrem măcar să oferim strictul necesar, pentru a ști care este învățătura Bisericii și în ce constă greșeala adepților acestei false credințe. Vom oferi la sfârșit și o mică listă bibliografică, pentru documentare suplimentară, de care sigur va fi nevoie.

III. TRATAREA acestei teme impune, mai întâi, o **definiție** și câteva **precizări de ordin istoric**. *Reîncarnarea este credința potrivit căreia sufletul omenesc peregrinează prin mai multe vieți pământești, pentru a se purifica și a obține, în final, integrarea în absolut*. Din punct de vedere istoric, credința aceasta datează cu mii de ani înainte de venirea Mântuitorului, numărându-se printre sutele

de superstiții ale triburilor primitive ce locuiau pe teritoriul asiaticilor de azi, indieni, mongoli, coreeni etc. Știm, bunăoară, că hinduismul, încă din mileniul al III-lea î.d.Hr., avea în doctrina sa două componente principale: *karma* (*faptă*) și *samsara* (*reîntrupare*). Potrivit acestor credințe, sufletele există din veșnicie, fiind angrenate într-un ciclu permanent de reveniri existențiale: naștere – moarte – renaștere, cauzat, pe de o parte, de faptele bune sau rele săvârșite de fiecare individ, pe de alta, de necunoașterea adevăratei realități – Brahman, singura „realitate adevărată”, sufletul „absolut”, însăși „esență” universului, spre care tind să se integreze sufletele tuturor indivizilor. Iar „calea” cea mai sigură este **yoga** (*unire, alăturare*), o disciplină ce presupune „educarea” trupului și a minții, cu scopul de a realiza eliberarea sufletului din existența trupească și a-l uni cu „absolutul”. Potrivit credinței hinduse (și, de aici, a tuturor fiicelor ei țicnite, din trecut și de azi, ca *teosofia*, *antroposofia* etc.) toate sufletele există din veșnicie (teorie numită ulterior „pre-existențialistă”). La început ele au fost pure, dar apoi s-au întinat cu materie, înrobindu-se. Spre a se elibera și purifica, trebuie să treacă mereu dintr-un corp în altul, pentru că o singură viață pământească nu ajunge. **Iată, așadar, mobilul chestiunii:** năzuința omului spre perfecțiune, încă din cele mai vechi timpuri. De fapt, după căderea în păcat, așa cum este descrisă în Biblia noastră, urmașii lui Adam au trăit cu acuitate nostalgia raiului pierdut. O parte din urmași s-au depărtat, însă, de credința biblică în Dumnezeu cel unic, Care a făgăduit și L-a trimis în lume pe Fiul Său ca să mântuiască lumea, făurindu-și credințe idolatre, unele de-a dreptul fanteziste – ca în cazul hindușilor despre care vorbim. În România, înainte de „revoluție”, yoga era interzisă, dimpreună cu alte „mișcări” și „curente” new-ageiste. După „revoluție”, se știe, tot ce a fost interzis a ieșit la suprafață, iar mentorii „spirituali”, cu aură de oameni „persecutați”, s-au transformat în „eroi”, unii devenind „profesori”, în pofida faptului că n-aveau studiile corespunzătoare. Cazul „Bivolaru” este emblematic. „Profesorul”, care dă mai ales lecții de sexologie yoghină și de vindecare prin „urino-terapie”, bând din pahar (incredibil!) la televiziune, în direct, a câștigat mii de adepți (în 2004 zicea că are 35.000. Acum câți or fi, oare?). La fel de incredibil este să găsim pe piață cărți de genul „Urina. Apa sfântă”. În realitate, „Guru”, și alții ca el, practică o evidentă spălare a creierelor, mai ales în rândul tinerilor dezorientați, ori cu obsesii sexuale. Iar prin „reincarnare” li se oferă pe tavă cea mai comodă soluție a purificării. Cu alte cuvinte, fă ce vrei, ori ce poți acum, că te vei purifica în trupul următor! Iată, la început de mileniu III, când tot omul ar trebui să se bucure de lumina atâtor secole de creștinism și, de ce nu?, de lumina științei, care tot cu voia Domnului progresează atât de uimitor, mii (milioane) de suflete sunt bântuite de ignoranță, gândind ca primitivii Indiei, ori de aiurea, pentru care vacile erau „sacre”, urina și bălegarul fiind cele mai bune „medicamente”. Iar mântuirea sufletului era sigură numai dacă în clipa morții muribundul se ținea cu mâna de coada unei vaci!

Urmașii lor de azi, bieți fanatici, tineri ori mai vârstnici, nu sunt departe gândirea lor primitivă: se țin unii pe alții de mână în spirale uriașe, adorându-și „magistrul”, sperând în vindecări prin sorbire din propria urină, ori supunându-se altor practici „de purificare” și „unire cu absolutul”, a căror descriere ar face hârtia să roșească.

Argumente ale adepților reîncarnării. Cel mai cinic dintre ele este că în Biblie s-ar vorbi despre oameni sfinți care s-au „reîncarnat”. „Cazul” cel mai grăitor, zic ei, este al proorocului Ilie, care s-a „reîncarnat” în Ioan Botezătorul: “Adevărat zic vouă. Nu s-a ridicat între cei născuți din femeie unul mai mare decât Ioan Botezătorul. (...) Si dacă voiți să înțelegeți, el este Ilie, cel ce va să vină” (Mt. 16, 11-14). Rătăciții nu știu că aici este vorba de *asemănarea slujirii lor*: amândoi profeți, amândoi cu viață ascetică, amândoi luptători împotriva abuzurilor din Casa Regală etc. Apoi, ca Ilie să se fi încarnat, ar fi trebuit mai întâi să moară. Ori noi știm că a fost înălțat direct cu trupul la cer. (IV Regi, cap. 2); iar la Schimbarea la Față a Domnului, pe Tabor, ar fi trebuit să se arate Moise și... Ioan Botezătorul, nu Ilie, dacă ar fi fost „reîncarnat”. Așadar, argumentarea „biblică” a rătăciților nu rezistă, nici exegezei corecte, nici logicii elementare.

Un alt „argument” ar fi acela că unii oameni, mai ales în stare de hipnoză, au „amintiri” din viețile anterioare. Analizate de psihologi și psihiatri, aceste „amintiri” nu sunt altceva decât simple halucinații, ori manifestări ale oboselii excesive, ori, cel mult, reminiscențe care se transmit genetic, de la părinți, bunici etc. **Părinții Bisericii explică însă anumite „amintiri” și prin faptul că adepții reîncarnării le primesc direct de la Satana, în special atunci când sunt hipnotizați, ca mijloc de a-i menține în ceata rătăciților.**

IV. RECAPITULÂND succint cauzele proliferării acestei credințe deșarte, precizăm că sursa ei nu este atât dorința străveche de perfecționare, cât comoditatea adepților, plasând responsabilitatea mântuirii sufletului la o altă persoană, fie ea cine o fi. Totodată, dependența puternică de câte un „guru”, care profită de naivitatea lor, amăgindu-i cu tehnici de purificare și desăvârșire prin exerciții fizice și tehnici sexuale. Mai grav este însă faptul că adepții se află în posesia satanei, care fură mânuirea multora și pe această cale.

V. ASOCIEREA ereziei de față cu ceea ce s-a întâmplat în Biserica creștină a veacurilor primare, ne va da un plus de înțelegere. Învățatul teolog Origen (185-254), de altfel mare catehet și eminent tâlcuitor al Scripturii, a căzut în capcana unor teorii inacceptabile d.p.v. biblic și doctrinar: *pre-existențialismul (sufletele sunt create din veci de către Dumnezeu, iar la nașterea oamenilor sunt „plasate” în trupuri)* și *apocatastaza (adică „restaurarea” = mântuirea tuturor sufletelor, prin desființarea iadului)*. Amândouă teoriile sunt surori bune cu „reîncarnarea”, dar Biserica a sesizat pericolele lor și le-a condamnat încă de la sinodul al V-lea ecumenic (Constantinopol, 553).

VI. GENERALIZÂND aspectele deșertăciunii acestei credințe, reproducem aici cuvintele părintelui Cleopa: „Cea mai mare nebunie, păgânătate și rătăcire de la adevăr este de a crede cineva că după moarte sufletul omului intră în alte trupuri de oameni și dobitoace!”. „Nebunie”, pentru faptul că prin ea se neagă obținerea mântuirii prin Hristos, mărturisindu-se, inconștient poate, că mântuirea (desăvârșirea) se dobândește prin reîncarnări succesive și numai prin efort personal, fără ajutorul harului divin.

VII. APLICAREA învățăturii Bisericii este singura soluție autentică pentru a ne feri de ispita acestei deșertăciuni și, implicit, a ne mântui sufletele. Trebuie spus răspicat că **cel care crede în reîncarnare, neagă credința Bisericii**, chiar dacă spune că este ortodox! Între altele, neagă (uită) caracterul unic al persoanei umane, alcătuită din *trup unic și suflet unic*. De fapt, rătăciții nu pot răspunde la o întrebare: la învierea de obște și judecata din urmă, sufletul care a „peregrinat” prin atâtea trupuri, în care din ele se va întrupa?? Bine știindu-se că judecata se va face **persoanei**, deodată, trup și suflet (căci împreună au săvârșit faptele, bune, sau rele!).

Atragem atenția, astfel, că responsabilitatea mântuirii noastre este legată strict de timpul vieții unice, dăruită nouă de Dumnezeu, și nu trebuie să o aruncăm asupra altor persoane, printr-o iluzorie credință în reîntrupare. În acest sens, să nu uităm avertismentul Mântuitorului: „Trebuie să fac, până este **ziuă**, lucrările Celui ce M-a trimis pe Mine; că vine **noaptea**, când nimeni nu poate să lucreze” (In. 9, 4). Tâlcuirea este simplă: *ziua – timpul vieții; noaptea – timpul morții*.

Bibliografie:

1. Pr. conf. Al. Stan, prof. R. Rus, *Istoria religiilor*, București, 1991;
2. Pr. Dan Bădulescu, *Împărăția răului – New Age*, București, 2001;
3. Danion Vasile, *S.O.S. - Despre reîncarnare și invazia extraterestră*, Edit. Bunavestire, 2003;
4. Arhim. Ilie Cleopa, *Călăuză în credința ortodoxă*, Sihăstria, 2001;
5. Diac. P.I. David, *Invazia sectelor*, București, 1997.

30. BISERICA ȘI FRANCMASONERIA. CÂTEVA OPINII

I. Preliminarii. „Părinte, ce părere aveți despre Francmasonerie? Care este poziția Bisericii Ortodoxe față de acest fenomen?” Așa sună, între altele, două din întrebările adresate frecvent în ultimii ani, fie la dialogurile catehetice din biserică, fie la convorbirile din cadrul Spovedaniei. Întrebările s-au intensificat, mai ales după moartea regretatului actor Florian Pitiș (aug. 2007), la înmormântarea căruia s-a observat un amestec șocant de rânduieli ortodoxe și ritualuri masonice, televiziunile insistând, totodată, pe imagini cu personalități publice bine cunoscute, purtând însemne ale apartenenței la Masonerie. Ilaritatea creștinilor ortodocși s-a amplificat însă și după știrile TV, prezentate în 8 septembrie 2007, la comemorarea aceluiași apreciat actor, pomenit la Templul Masonic situat în str. Gramont 3 (București, sector 4), dimpreună cu alți “frați incorporați în eternitate”. Cu acest prilej, Marele Maestru Viorel Danacu, conducătorul Marii Loje Naționale a României, aducea la cunoștința asistenței o știre „senzațională”: *primul mason român a fost voievodul martir Constantin Brâncoveanu, canonizat de Biserica Ortodoxă Română (în 1992)!* Bazat pe ipoteze și speculații, nu pe documente, „Marele Maestru” a aruncat o momeală pe care nu-i exclus s-o fi înghițit mulți dintre compatrioții noștri, amatori de senzații tari. Presupunerea d-lui Danacu sunt legate de activitatea în Țara Românească și Moldova a italianului mason, Antonio Maria Del Chiaro, o vreme secretar al lui Brâncoveanu. Zice „Marele Maestru”: „Deși nu există documente clare, este greu de crezut că Antonio Maria Del Chiaro nu l-a inițiat pe marele domnitor-martir Constantin Brâncoveanu în masonerie, de vreme ce mai târziu (în 1734, n.n.) făcea exact același lucru cu domnitorul Moldovei, Constantin Mavrocordat”! (amănunte în „Ev. zilei”/9 sept. 2007). Notăm pe moment faptul că afirmația este atât blasfematoare, cât și nefundată documentaristic (Brâncoveanu este ucis în 1714, iar Francmasoneria are ca dată de organizare 1717, în Anglia).

Tot în rândul știrilor care seamănă confuzii și nedumeriri se înscriu și informațiile de pe site-urile de Internet ale marilor Loji masonice românești, care se mândresc cu membri din șirul marilor personalități politice și culturale, din trecut și de azi, inclusiv preoți și ierarhi ortodocși. Bunăoară, site-ul *Marii Loji Naționale din România*, condusă de Marele Maestru Eugen-Ovidiu Chirovici (observați că cea condusă de Danacu este „a României”), la cap. „Schiță de profil”, prezintă un grafic în care, pe lângă ingineri, medici, profesori, artiști, etc., figurează și o rubrică cu... preoți. Nu ni se spune cărei religii sau confesiuni aparțin, lăsându-ne să presupunem că pot fi și ortodocși. Să ne amintim, de asemenea, că în perioada premergătoare alegerii noului patriarh, vizavi de candidați s-au vehiculat acuzații de apartenență la Masonerie, respinse categoric de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, printr-un comunicat de presă (nr. 3919/10 oct. 2007). Pe de altă parte,

oficiali ai Lojilor masonice au susținut adesea că „masoneria română și Biserica au fost nu doar puncte de sprijin, adevărate coloane ale acestui neam, ci și în perfectă conlucrare...”, cum spune, cu același prilej, mai-sus pomenitul V. Danacu.

II. TEMA catehezei de față ne-a fost impusă, aşadar, de întrebările și nedumeririle creștinilor noștri, dar și a multor studenți de la Teologie. Din capul locului, precizăm că suntem în imposibilitate de a da acum răspunsuri pe deplin mulțumitoare, datorită complexității fenomenului masonic și a caracterului său misterios. Prezentăm, în schimb, pentru o minimă orientare, câteva date, opinii și sfaturi, încadrate strict în limitele competențelor noastre pastorale. Studenții teologi beneficiază de îndrumări în subiect la cursurile de *Misiologie*, în cadrul prezentării mișcărilor așa-zis „elitiste” (gen „New-age). Iar creștinii ortodocși (nu doar botezați, ci practicanți), dacă sunt deja membrii vreunei loji, sau invitați să devină, trebuie negreșit să-și întrebe fiecare duhovnicul personal, *ce și cum*.

III. TRATAREA acestei teme începe cu o **definiție** extrasă din DEX: *Francmasoneria este o asociație secretă răspândită în diverse țări, ai cărei membri, organizați în loji, sunt adepții principiului fraternității și se recunosc între ei prin semne și embleme*. Enciclopedia Britanică o numește „cea mai vastă societate secretă din lume” (*the largest worldwide secret society*). În România, lojile masonice s-au reorganizat după 1990, cea mai cunoscută astăzi fiind Marea Lojă Națională din România, condusă de d-l Chirovici. Întrucât Constituția României din 2003, în art. 40, al. 4, stipulează că „Asociațiile cu caracter secret sunt interzise”, lojile de la noi nu se mai consideră secrete, ci... „discrete”, beneficiind, astfel, de prevederile aceluiași articol, al. 1: „Cetățenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere”. Care pot fi, de ce nu?, și cele „discrete”...

Scurt istoric. Cuvântul „francmason” înseamnă „zidar liber”. Originea societăților franc-masonice se leagă de înfrățirea câtorva bresle de constructori ai catedralelor, arhitecți, zidari, cioplitori în piatră, tâmplari etc. Așa se explică prezența în ritualuri a unor simboluri specifice acestor meserii: echer, compas, mistrie, ciocan, firul cu plumb etc. După reforma din Apus (sec. XVI-XVII), zelul comunităților pentru construcția de biserici și catedrale a scăzut, mulți meșteri zidari rămânând fără slujbe. Pentru a ieși din impas, au început să se organizeze în „societăți”, iar patru dintre ele s-au întrunit în taverna „The Goose and Gridiron” (*Gâsca și grătarul*) din Londra, în 24 iunie 1717, punând bazele primei mari Loji, după modelul căreia se vor constitui mai toate lojile masonice, până în ziua de astăzi. Pentru a-și îmbogăți trecutul și pentru a-și aroga o mai mare însemnătate, istoricii masoni contemporani își revendică obârșia de la Hiram, arhitectul regelui Solomon. Răspândită în lumea întreagă, francmasoneria pretinde că are un scop filosofic și umanitarist (*perfecționarea omului, de exemplu*). Membrii săi sunt uniți de idealuri comune, de natură morală și metafizică, de credința într-o Ființă

Supremă, cel mai adesea numită "Marele Arhitect". În loji, membrii sunt ierarhizați în maeștri, calfe și ucenici, ca în breslele de pe vremuri. Sunt primiți atât cei credincioși, indiferent de religie și confesiune (creștini, evrei, musulmani etc.), cât și ateii. Atât bărbații, cât, mai nou, și femeile, atât vârstnici, cât și tineri. Important este jurământul de fidelitate (de obicei, cu mâna pe Biblie!) și angajamentul de a plăti la timp cotizațiile. Majoritatea membrilor sunt cu studii superioare, nu puțini dintre ei figurând printre cei mai influenți oameni politici, de afaceri, exponenți de marcă ai culturii (cum a fost Florian Pitiș) etc. Nu greșesc, așadar, cei care consideră că Masoneria este o mișcare „elitistă”. De altfel, în biografia fiecărei loji sunt menționate mari personalități politice și culturale, nume legate și de evenimentele cheie ale fiecărei țări, în plan european și mondial (*Revoluția franceză*, de pildă, al cărei slogan, „libertate, egalitate, fraternitate”, se regăsește și în „crezul” masonilor actuali). La noi, apar în lista istorică, spre exemplu, Horia (!), Cuza, Kogălniceanu, Alecsandri, Brătienii, Sadoveanu ș.a. Nu este întâmplătoare, în cursul istoriei, nici pătrunderea și influența elementului iudaic. Eruditul mitropolit, Irineu Mihălcescu, avea să noteze în acest sens, în 1941: „Evreii, care au pus stăpânire în toate țările, pe finanțe, industrie, comerț, presă etc., nu puteau lăsa să le scape din mână un instrument de dominație așa de minunat cum avea să fie masoneria... Otrava ateistă din însuși embrionul masonic trebuia întreținută și exploatată în profitul iudaismului” (*Teologia luptătoare*, Ediția a II-a, 1994, p. 166). În zilele noastre, în spiritul relațiilor interumane democratice, nu cred că problemele trebuie văzute în aceiași termeni. *Atenția noastră trebuie focalizată, în schimb, asupra compatibilității sau incompatibilității dintre ortodoxie și francmasonerie.*

Reacția Bisericii. În decursul timpului, Bisericile Catolică și Ortodoxă s-au pronunțat categoric: creștinii nu pot face parte din lojile masonice. Spre exemplu, Sinodul Bisericii Greciei în ședința din 12 octombrie 1933, a hotărât că "Francmasoneria nu poate fi compatibilă cu creștinismul" și că "toți fii credincioși ai bisericii trebuie să se ferească de Francmasonerie". Iar Biserica Ortodoxă Română, prin ședința Sfântului Sinod din 11 martie 1937, aprobă anatimizarea francmasoneriei, considerând-o ocultă și anti-creștină. Astfel, [Sfântul Sinod](#) a hotărât că se impune "O acțiune persistentă publicistică și orală de demascare a scopurilor și activității nefaste a acestei organizații". În cazul în care nu se căiesc, "Biserica le va refuza la moarte slujba...". Cea mai recentă luare de poziție este a Bisericii Ortodoxe a Ciprului, care, în ședința din 11 febr. 1993, a elaborat un document explicit, din care spicuim: „Masoneria este o organizație în afara Bisericii, cu o concepție despre lume care nu duce către principiile credinței noastre. Prin ceremoniile secrete oficiate în întuneric și prin modurile de inițiere a adeptilor ei, cu inițiatori în cele sfinte (tainele) „preoți și arhierei” și inițiați, se auto-propune ca un fel de altă religie. Se prezintă chiar ca o supra-religie și cultivă

sincretismul, adică egalizarea și amestecarea tuturor religiilor din lume, ceea ce este de neacceptat și de condamnat pentru adevărul credinței în Hristos... Principiile întrajutorării, care sunt prezentate a fi profesate de masoni, există din belșug și în creștinism. Prin urmare, creștinul care dorește să practice aceste principii, poate să o facă în cadrul Bisericii și prin Biserică. Nu este nevoie să se încadreze în organizații secrete și de proveniență dubioasă... Pentru aceea, sfatul Bisericii către membrii pliomei sale, în ceea ce privește situarea lor față de masonerie, este aceea pe care o arată Apostolul Pavel, în Epistola către Efeseni: „Nu vă amestecați cu faptele cele fără de roadă ale întinericului... Iar toate vădindu-se de lumină se arată; că tot ce se arată, lumină este.” (Ef. 5, 11, 13)”.

IV. RECAPITULÂND momentele cheie ale evoluției francmasoneriei, constatăm că de la o simplă frățietate de breaslă s-a ajuns astăzi la încrângătură uimitoare de loji, imposibil de cuantificat, unele unite, altele separate, contestându-se reciproc. În site-ul personal, fiecare lojă (ori „mare” lojă) ne asigură că este „unica”, „adevărata”, „recunoscută” etc. Expresie pe care la noi o auzim adesea și în cazul „reginelor” magiei albe: „unica”, „adevărata”...

V. ASOCIEREA francmasoneriei cu mișcările de tip „new-age” este evidentă, îndeosebi prin caracterul ei sincretist. La fel ca în aceste mișcări, identitatea persoanei, a religiei și a națiunii nu mai au valoare, promovându-se, în schimb, globalismul și sincretismul religios. Ateismul poate sta liniștit la aceeași masă cu creștinismul, iar pentru masonii religioși Iisus Hristos nu e cu nimic mai presus decât Budha, Zoroastru, Mahomed, ori Confucius. Lumea nu este opera Sfintei Treimi, ci a unui „Mare Arhitect” – un fel de „Mai-mare Maestru” francmason.

VI. GENERALIZÂND cele prezentate până aici, constatăm că francmasoneria, deși vorbește de un Dumnezeu-Arhitect, Creator al lumii, nu-L recunoaște ca proniator și mântuitor, iar „Marele Arhitect” masonic nu a creat lumea din nimic, ci dintr-o materie preexistentă (*dualism eretic bogomil*). Substanța ideologică a francmasoneriei constă, așadar, dintr-un amalgam de elemente eretice și păgâne, împrumutate din misterele grecești antice și din alchimie, din Kabbala și de la ereziarhii Bisericii vechi, fiind un cocteil de reziduuri religioase și ideologice.

VII. APLICAREA învățăturii Bisericii se impune de la sine. Potrivit rânduinelor strict omenești, cetățenii pot face parte din orice asociație legal-constituită, așa cum e cazul organizațiilor francmasonice. În spiritul toleranței și al respectului elementar, nimeni nu poate contesta acest drept, mai ales că pentru membrii lojilor este atractivă această viață de „club”, ruptă de „monotonia” familiei și a obișnuitului, unde frații își pot aranja reciproc tot felul de afaceri și interese personale, ori de grup. Potrivit rânduinelor ortodoxe, însă, creștinii nu se pot asocia celor care mărturisesc alt crez decât cel ortodox și celor care amestecă ritualurile creștine cu cele păgâne și neo-păgâne. Pe de altă parte, creștinul ortodox, care ține

la credință și rânduiești, nu va face nici un pas fără a cere binecuvântare de la duhovnicul său. Prin urmare, dacă vrea să devină mason, ori dacă este deja, să întrebe preotul-duhovnic personal. Suntem convinși, în acest sens, că nici un duhovnic de bună credință nu va da binecuvântare pentru *devenire*, sau *rămânere*. Îndemnul final către creștini ni-l oferă Sf. Ap. Pavel: „Nu vă înjugați la jug străin cu cei necredincioși! Căci ce împărtășire are lumina cu întunericul? Și ce învoire este între Hristos și Veliar? Sau ce parte are un credincios cu un necredincios? Sau ce înțelegere este între templul lui Dumnezeu și idoli? (II Co 6, 14-16).

Bibliografie:

1. Mitrop. I. Mihălcescu, *Teologia luptătoare*, Ed. a II-a, 1994;
2. Pr. D. Bădulescu, *New age*, București, 2001;
3. Pr. lect. D. Pestroi, *Misiologie*, suport de curs, www.ftoub.ro;
4. R. Comănescu, I. Basgan, *Francmasoneria*, București, 2006;
5. M. Gavril, *Biserica, Sinagoga, Loja*, Sibiu, 2007;
6. R. Codrescu, *Brâncoveanu, între Ortodoxie și Masonerie*, www.rostonline.org/blog/razvan.